

Màtayò

andí Yèsù Krístò bhà Ídzi Màkǎrè

Yàrí bhùkù ò ì nòtù ádrèndrò dhu tí dhu

Yàrí bhùkù nandí ní Màtayò. Ngàtsi ndi Màtayò-òvò ní'ì Lawì (Mrk 2.14). Ka ní'ì Màyàhudi, ndirò ka ní'ì pàratà tó ndòmbè (9.9). Ní Yèsù náanzi ka ndíní pòindà kasu nùbhà tí, ndàdè òngò pòindà uvitatále nzínzi ò atdí ale tí (10.3).

Màtayò náandí pòindà bhùkù fíyò ní, yà ì nùgèrè 'à'ù Yèsù Pbàyàhúdí. I Pbàyàhúdí nùni Ungbòta-Ayí tó Andítá mbèyi nyú. Ndi dhu-okú dò rò ní ndi, kàránà pòindà andítá nípbì rò ndi Ungbòta-Ayí ò ka kandí dhu rò.

Màtayò náandí pòindà bhùkù, rìtè dhu kpangba Yèsù ràrì ndi yà Pbàyàhúdí náaròdona ìrà ríra dhu tí Màsiyà (2.6).

Yèsù ka kùgù Hèròdè rí'ì ádrèngbà kamà tí Pbàyàhúdí tó pbirì, Ìsràyèlì, dò ònà kàsùmì ò (2.1,15). Ní, kàdè pòindà kasu òpè Gàlilayà tó pbirì ò rò, ndàrà àhù nà Yèrùsàlemà, Yùdeyà tó pbirì ò ádrèngbà kigò ò. Ndi kàsùmì ò, Ìsràyèlì ní'ì Pbarómá tó pbirì ò kámá dò ádrèngbà kamà nónyè idzi dóná ró. Ní, wò ndi ádrèngbà kamà nóongónà ndi ndónyè idzi dýyá pbirì àndà yà ndi ndéúli ì pbirì ò pbalìwálf-otù ò. Ní, Yèsù-ànyà natdì ndíní ka koho tí ní'ì liwalí Pilatò.

Bhùkù-nyìtì ka kóhù tí dhu

- Yèsù Krístò t'ábhúna-òvò mà kùgù ka kí dhu mànà (1.1–2.23).
- Bàtizò nùbhónà Yùwanì náanzi pòindà kasu tí dhu (3.1-12).
- Yèsù rí bàtizò àlè dhu mà pòmvò Sitanì rí Kà-afí ùmvù dhu mànà (3.13–4.11).
- Yèsù rí pòindà kasu ònzì Gàlilayà tó pbirì ò dhu (4.12–18.35).
- Yèsù rí abhi òpè pòindà kasu nà Gàlilayà rò, ndàrà àhù nà Yèrùsàlemà tó kigò ò dhu (19.1–20.35).
- Yèsù rí pòindà kasu òtsa ndi ndí dóná rò kasu ònzì Yèrùsàlemà tó kigò ò, ràrà àhù ndè'ò ka kí màsàlabhà dò dhu ò dhu (21.1–27.66).
- Yèsù rí ndìngbè òve-bvè rò, nditè ndi pòindà ábhàlì tò, ndàdè dhu òvò fíyò ndíní «Ídzi Màkǎrè» nòno tí kóró yà adzi ò ale-tsù-tidò tò dhu (28.1-20).

Yèsù t'ábhúna-òvò

(Luk 3.23-38)

1 ¹ Yàrí ní Yèsù *Krístò t'ábhúna-òvò. Yèsù Krístò ní'ì Dàwudi-dhú bvè ale, ndirò Dàwudi ní'ì Àbràhamù-dhú bvè ale.

² Àbràhamù náadhì Ìsakà, Ìsakà náadhì Yàkòbhò, Yàkòbhò náadhì Yudhà mà adóna mànà. ³ Yudhà náadhì Pàrezi mà Zàrà nà. Abádhí-tsánà ní'ì Tàmarì. Pàrezi náadhì Èsròmè, Èsròmè náadhì Àramù. ⁴ Àramù náadhì Àminàdabhù, Àminàdabhù náadhì Nàsònì, Nàsònì náadhì Sàlmònì, ⁵ ndirò, Sàlmònì náadhì Bòzà. Bòzà-tsánà ní'ì Ràhabà. Bòzà náadhì Òbedè. Òbedè-tsánà ní'ì Rútà. Òbedè náadhì Yèsè, ⁶ Yèsè náadhì Ádrèngbà kamà Dàwudi, ndirò, Dàwudi náadhì Sòlòmònì. Sòlòmònì-tsánà ní'ì yà Ùriyà-fò rò Dàwudi akò tsìbhàlé. ⁷ Sòlòmònì náadhì Rèhòbòhamè, Rèhòbòhamè náadhì Àbiyà, Àbiyà náadhì Asà, ⁸ Asà náadhì Yòsàfàtá, Yòsàfàtá náadhì Yòramà, Yòramà náadhì Úziyà, ⁹ Úziyà náadhì Yòtamè, Yòtamè náadhì Àhazì, Àhazì náadhì Zèkíyà, ¹⁰ Zèkíyà náadhì Mánasì, Mánasì náadhì Àmòsè, Àmòsè náadhì Yòsíyà, ¹¹ ndirò, Yòsíyà náadhì Yèkòniyà mà adóna mànà, yà Pbàisràyélí ka kùmba kowù nà ìno tí Bàbelì tó pbirì ò nínganf.

¹² Pbàisràyélí ka kùmba kowù nà ìno tí Bàbelì tó pbirì ò dhu-dzidò, Yèkòniyà náadhì Sàrtiyèlè, Sàrtiyèlè náadhì Zèrùbàbelì. ¹³ Zèrùbàbelì náadhì Àbihudì, Àbihudì náadhì

Èliyàkimù, Èliyàkimù náadhì Àzorò. ¹⁴ Àzorò náadhì Zàdhokì, Zàdhokì náadhì Àkimù, Àkimù náadhì Èlihudì, ¹⁵ Èlihudì náadhì Èliyèzerì, Èliyèzerì náadhì Mátanì, Mátanì náadhì Yàkòbhò, ¹⁶ Yàkòbhò náadhì Yòzefù, ndì Yòzefù ní'ì Màriyà bhà ale. Ndi Màriyà ní ndì, Yèsù, yà Krístò tí kátina ale nadhì.

¹⁷ Ní kórò ì rùgànda-bvù ní'ì yà dhu bhèyi: ròpè ndì Àbràhamù rǒ rò, ràrà àhù Dàwudi rǒ, ní'ì atdí kumì dóná ìfò nà rùgànda. Ròpè ndì Dàwudi rǒ rò, ràrà àhù Pbaìsràyélí nùmba ka kí kowù nà ìno tí Bàbelì tó pbirì ð dhu ò, ní'ì atdí kumì dóná ìfò nà rùgànda. Ndirò ròpè ndì Pbaìsràyélí ka kùmbà kowù nà ìno tí Bàbelì tó pbirì ð dhu rǒ rò, ràrà àhù Yèsù Krístò nùgù ka kí dhu ò, ní'ì atdí kumì dóná ìfò nà rùgànda.

Yèsù nùgù ka kí dhu

(Luk 2.1-7)

¹⁸ Yèsù Krístò nùgù ka kí dhu ní'ì yà dhu bhèyi: kà-tsánà, Màriyà, ní'ì iwà Yòzefù òrì rǒ. Pbéttù, inzà ì àpè 'àmbà rǒrò, Màriyà náatù ndì òna nà Hìlã-Alafí bhà òbi ní. ¹⁹ Yòzefù, yà kà mà rǐ 'àmbà nà ale, ní'ì obhónángatále. Pbéttù, kàzè nzà kà-nyì níwù ndì ndí ibí ale nzínzì ð dhu. Ní kàzè ndòdhò ka inzà indrù nùní rǒrò.

²⁰ Wò dhu ní'è kà rǐ rǒrò ní ndì, Kàgàwà bhà màlàyikà náavi ndì onyù-bvù kà tò ndàti: «Yòzefù, Dàwudi-dhù bvù alé, ìnzì onzi Màriyà nídyì nyì nyí pbùkù tsibhále tí dhu-òð. Obhò tí, kà rǐ'ì nà ari ní Hìlã-Alafí bhà òbi ní kòdyì. ²¹ Kùguya kpatsibhíngba, nyadù òvòna nòvò Yèsù tí, ka ní ndì pbìndà ale nígàya ftyó nzérenge ð rò nídhunì.»

²² Kórò wò dhu náanzì ndì, ndíni angýí Kàgàwà nùno pbìndà *nabì otù ð dhu náaká tí. Kàti:

²³ «Kànì inzà àpè kpatsibhále nùní tsibhíngba ní'ìya òna nà.

Ndirò kùguya kpatsibhá ngbángba,
kadà òvòna nòvò Mánoli tí^a.»

Kà-tì ní: «Kàgàwà rǐ'ì atdíkpá àlè mànà.»

²⁴ Idhò ð rò ndì ndivà ndì rò, Yòzefù náanzì yà Ádrùngbàle Kàgàwà bhà màlàyikà nùndòna fìndà dhu. Ní kadù Màriyà nídyì pbìndà tsibhále tí. ²⁵ Pbéttù kùpbá nzà kà-ngbò, ràrà àhù kà rǐ kpatsibhá ngbángba nùgù dhu ò. Ní Yòzefù náadù ndì ngbángba-òvò nòvò Yèsù tí.

Abhò inga nùní ale-akpá ríwù Yèsù tó ngbángba nándà dhu

(Luk 2.8-20)

2 ¹ Yèsù ka kùgù Yùdeyà tó pbirì ð kígò, Bètèlèhemù tí kátina ò, ádrùngbà kamà *Hèròdè bhà ato ð. Ndi nínganì, òrù-akpà-nyì rǒ rǐ 'ònzì dhu dǒ inga nùní ale-akpá níwù adyifò náarí ndtò inà rò, 'iwù ùvò Yèrùsàlemà tó kígò ð. ² Ní abádhí níwù dhu indrù-tsù 'àti: «Yà ka kùgù Pbayàhúdì tó ádrùngbà kamà rǐ'ì ìngborò? Mǎ màla kàbhà alalì òrù-akpà-nyì rǒ adyifò arí ndtò inà rò. Ní mà mìwù ka nífù.»

³ Wò dhu ì ìrì rò, ádrùngbà kamà Hèròdè mà kórò Yèrùsàlemà tó kígò ð bhà mànà ní'è nga abhò nyù, dǒya ràdù ndinza atdíð. ⁴ Ní kùndu *pbàkùhánì tó ádròdrò ale mà, Músà bhà Hyátá tó màlímò mànà kórò, ndivù *Krístò nùgù ka kàmbènà ì nga tsùyà. ⁵ Ní abádhí náadù òte kà tó 'àti: «Bètèlèhemù, Yùdeyà tó pbirì ð. Obhò tí, Kàgàwà bhà *nabì náandì dhu angýí, ndàti:

⁶ «Ndirò ìnyi Bètèlèhemù, Yudhà bhà pbirì ð nyì nyí'ì rò,

nyì ní nzí pòtsò kígò Yùdeyà ð kígò nzínzì ð.

Obhò tí, ènù rò ní ndì atdí kamà rǎhù.

Ndi kamà ní ndì Pbaìsràyélí, pbàkà ale nùndaya^b.»

^a1.23 Ìsa 7.14

^b2.6 Mík 5.1

⁷ Wò dhu-dzidò, kamà Hèròdè nánzi kòkò inga nùni ale-akpá inzà ngùkpà ale nùni rórò, ndivù alali abádhí ala dòtsí òná idho tsùyá. ⁸ Ní kádù abádhí nóvi Bètèlèhemù tó kigò ò, ndàdè àtìna abádhí ní: «Nyòwu nyòme pé awáwè wò ngbángba dš. Ndirò ka nyí nyòtù rò, ní nyàdè nyibho màkàrù idù, ndíní ma madè tí àrà kífè átò.»

⁹ Ádrùngbà kamà Hèròdè bhà òtè ì ìrì dhu-dzidò, abádhí náadì dšya 'òwù. Nírò ní ndì yà abádhí àlaná adyifò arí ndìto inà rò alali náadì angyi abádhí tò, ndàmbe àrà dš, ndàrà ide yà ngbángba rí' òná ngari-dòtsírò. ¹⁰ Abádhí níitdègu wò alali nálá, ní abádhí-dhè nùka ndì atdíð nyú. ¹¹ Ní abádhí náatsù ànyì-dza, 'àdè ngbángba mà nála fyanà Màriyà màna. Ní abádhí nùuko ì òtdyèya dš, ì rífè ndì ngbángba. Wò dhu-dzidò, abádhí nùunga fíyò bhòlo-tsù, 'àdè perè nùbho, 'òdhè ka ní. Í perè ní'ì: orò mà, mbèyi aróngu kàzù ò ka kòbì ndì rò *alindra-tidò mà, ndirò mbèyi aróngu akye-tidò, *mànèmanè tí kátina màna. ¹² Wò dhu-dzidò, Kàgàwà nùuno dhu onyè-bvè abádhí tò, inzì ì nadù tí Hèròdè bhà naná. Ní abádhí adè 'adu fíyò pbirì ò ngàtsi otu ò.

Yèsù tó ngbángba nà ka kótse Mísri tó pbirì ò dhu

¹³ Kòkò abho inga nùni òrè-akpà-nyì rò arí 'ònzì dhu dš ale-akpá nádu ì dhu-dzidò, Ádrùngbàle Kàgàwà bhà màlàyikà náavi ndì Yòzefù tó onyè-bvè, ndàdè àtìna kàní: «Íva nyi, nyidiyi ngbángba mà fyanà màna, nyadè òkè nà Mísri tó pbirì ò. Ndirò, nyàdè nyòko ànyì ràrà àhè ma mí nyávi nyádu nyí ànyì rò dhu ò. Obhó tí, Hèròdè rí ngbángba nábhè kambe ònèna dš, ndíní ka koho tí.» ¹⁴ Ní ndì iku ò tí, Yòzefù níwà ndì idho ò rò, ndidiyi ngbángba mà fyanà màna, ndòkè nà Mísri tó pbirì ò. ¹⁵ Abádhí adè òko ànyì, ràrà àhè Hèròdè ròvè dhu ò. Wòrì dhu náanzì ndì ndíní Ádrùngbàle Kàgàwà nùuno pbindà nabi-otù ò dhu náaká tí. Kàti: «Ma mánzi idhùdu ràhè Mísri rò'è.»

Bètèlèhemù tó kigò ò kpabhá nzónzo nókye ka kí dhu

¹⁶ Hèròdè níitdègu dhu nòsè ètrá tí abho inga nùni òrè-akpà-nyì rò arí 'ònzì dhu dš ale-akpá rètrá ndì, ní kà-afí-ònga níwà ndì atdíð. Ní, kávi pbindà pbànowí ròkyè óyò ato nà kpabhá nzónzo mà, inzà àpè óyò ato nísè kpabhá nzónzo màna kórò, Bètèlèhemù tó kigò mà, tiná arí'ì kórò pbanga màna ò rò. Kánzi wò dhu àdhàdhì yà ì abho inga nùni ale-akpá nábhè fìndà alali ì ala òná kàsùmì dš awáwè rò. ¹⁷ Nírò ní ndì yà nabi Yèrèmiyà nùuno kpanga dhu náaká. Kàti:

¹⁸ «Ale-tù ìrì ndì Ramà tó kigò ò.

Ìndrù ròdzi, ndàdè àmbe ndèhè dš atdíð.

Ràkeli ní ndì rí pbindà inzo nòdzi.

Kòzè nzá kopè afina mà,

iwà ì inzo nève nídhuní^d.»

Yèsù tó ngbángba nà ka kíngo Mísri tó pbirì ò rò dhu

¹⁹ Hèròdè nóvè dhu-dzidò, Ádrùngbàle Kàgàwà bhà màlàyikà náavi ndì onyè-bvè Yòzefù tó Mísri tó pbirì ò. ²⁰ Ndì màlàyikà náati Yòzefù ní: «Íva nyi, nyidiyi ngbángba mà fyanà màna, nyadè nyadu abádhí nà Ísràyeli tó pbirì ò. Obhó tí, yà ndì ngbángba nazè 'òhò ale nève wà.» ²¹ Ní, Yòzefù níwà ndì, ndidiyi ngbángba mà fyanà màna, ndàdu ndì nà Ísràyeli tó pbirì ò. ²² Pbéttè, kítdègu dhu níri Àrkèlawè ràrì ndì àbanà Hèròdè dzidò idzi nónyè Yùdeyà tó pbirì ò ádrùngbà kamà tí, ní kádè ndì pbirì ò ndì ndàrà àdì dhu-òdò nónzi. Kàgàwà òvò dhu fìndà onyè-bvè dhu-dzidò, Yòzefù náadè àrà Gàlilayà tó pbirì ò. ²³ Kádè àrà àdì Nàzàretì tí kátina atdí kigò ò. Ndì dhu náanzì ndì wò dhu bhèyi, ndíní

^c2.15 òse 11.1

^d2.18 Yèr 31.15

Kägàwà náano pbìndà pbànábí-otù ð dhu náaká tí. Káti: «Ka kanziya ka Nàzàreti ð ale tí?»

Bàtizò nubhónà Yùwanì rí Ídzi Màkürè náano ìndrù tò dhu

(Mrk 1.1-8; Luk 3.1-18; Yüw 1.19-28)

3 ¹ Wò ndi kàsèmì ð, bàtizò nubhónà Yùwanì nfitò ndi Yùdeyà tó rèngè ð. Kàmbéna Kägàwà bhà Ídzi Màkürè nánò dõ ìndrù tò, ndàrà àtìna rò: ² «Nyùgèrè nyí nyùbhà fùkú nzérenge. Obhó tí, òrà-akpà ð Ádrèngbà kamà bhà idzi-tsù nìndù wà ndi.»

³ Yùwanì ní ndi, yà *nabi Ìsayà náano dhu dónà ale, ndàti:

«Kàní atdí ale-tù rí ndiri rèngè ð:

«Nyòbhòlò Ádrèngbàle Kägàwà bhà ngùdhà,
nyütò kàbhà otu.»»

⁴ Ndi Yùwanì rò mèdzarè ní? *ngàmíyà tí kátina ìzà-ká ní ka kódyù. Ndirò kisonà òna asé tó kùkyè ní. Kóngónà àdè ndòngù ìndù mà, ìrì ð iti-dha màna ní. ⁵ Ní ìndrù nóongónà ìwu kà-tí? ð Yèrùsàlemà tó kígò ð rò, Yùdeyà tó pbirì ð rò kórò, ndirò Yòrdàni tó idha-akpà-bidò arí? kórò mùlèngè ð rò màtí. ⁶ Abádhí náunónà fíyò nzérenge kpangba kórò ale-ònzí, Yùwanì ràdè bàtizò núbho fíyò Yòrdàni tó idha-akpà ð.

⁷ Bàtizò nubhónà Yùwanì náala ábhò *Pbàfàrisáyò mà, *Pbàsàdùkáyò màna tina ð rówu ìwu rò ndínì ì alá tí bàtizò rò. Ní káti abádhí ní: «Nyí, àmvò tó osu-tsè! Ádhi ndi dhu nóyò fùkù ndínì nyí nyotse tí yà ríra Kägàwà bhà nàwí-tsù rò? ⁸ Nyònzì iwà nyí nyùgèrè nyí, nyùbhà fùkú nzérenge dhu nàví rí dhu. ⁹ Ndirò, àpé nyirè nga afíkù ð, nyàti: «Ábràhamè ní abhukà!» Ma mí dhu náano kpangba fùkù, Kägàwà ràdè kàkàrí odu mà nùgèrè róngò Ábràhamè t'ìdhúna tí. ¹⁰ Àlò ka kílì wà itsu-pfò rò, ndínì ka kí'á tí ì itsu-vé ní. Ní kórò itsu yà ìnzí arí ídzi itsu-kpò ní? ð, nùkèrè ka kí, kadù àwàna kàzè ð. ¹¹ Ima, ma mí bàtizò núbho fùkù idha ní, ndínì iwà nyí nyùgèrè nyí nyùbhà fùkú nzérenge dhu nàví tí. Pbétè, dzidu dõ ríra ale náaraya bàtizò núbho rò fùkù Kägàwà bhà Ìlílà-Alafí ní, ndirò kàzè ní. Ndi ale rí? ð obi nà atdídò ròsè dùdu ná. Ma màkà nzá mawà kà-pfò rò kàyitò mà. ¹² Kàlè ònyè-ònga t'flèta tó kanya-tidò foná. Ndirò kà rí pbìndà odhò-dònga nátsu, ndàdè nganè-kpò nípfò kéléna ð rò. Kà rí pbìndà nganè-kpò-tsè nùndù óngòlì ð, ndàdè dzéngéléna nùbì ìnzí aráve ádrèngbà kàzè ð.»

Yèsù rí bàtizò nálù dhu

(Mrk 1.9-11; Luk 3.21-22)

¹³ Atdíku, Yèsù nàra Gàlilaya tó pbirì ð rò, ndirà àhù Yùwanì-tí? ð, Yòrdàni tó idha-akpà-tsù, ndínì kàbhè tí bàtizò fìndà. ¹⁴ Ní Yùwanì núuvò ndi kà-rò, ndàdè àtìna kà ní: «Ima ní ndi, ma màmbèna bàtizò nálù fùkù, ní ádhu nyí nyàdè ìrà kònzì fudú ní?»

¹⁵ Pbétè, Yèsù náadè ote àdu kà tò, ndàti: «Ìnzí úvò nyí! Ítsè kà rí? ð ndi dhu bhèyi. Obhó tí, kòmbí dhu àkà àlè rònzi kórò dhu Kägàwà nózè ka dhu bhèyi.» Nfirò ní ndi Yùwanì náadè Yèsù nánò dhu ná'ù, ndàdè bàtizò nábhè kà tò.

¹⁶ Bàtizò ndi ndalù rórò tí, Yèsù ràhù idha ð rò rò, òrà-akpà-tsù náangbe ndi kà tò. Ní kàla Kägàwà bhà Ìlílà-Alafí orè rò rífo àmbò tó ófò ð rò, ndi àmbò ràdè àdi dónà. ¹⁷ Ndirò Kägàwà-tù náadè ndiri òrà-akpà ð rò, ndàti: «Yàrí ní Idhùdu, atdídò ma mózè, nyìkpódu nòfò dhu ònzì arí ale.»

Pfòmvo rí Yèsù-afí númvù dhu

(Mrk 1.12-13; Luk 4.1-13)

4 ¹ Wò dhu-dzidò, Kägàwà bhà Ìlílà-Alafí náabhè Yèsù ràrà rèngè ð, ndínì Pfòmvo númvù tí afina. ² Ní Yèsù náutsi ònyè t'ònyuta-tsù ìfò kumì idho tí, ìnzí ndàrà ònyè

©2.23 Mät 21.11

†3.3 Ìsa 40.3

nónyè rǝ adyibhengá màtí ndírò kùbhingá màtí. Ní àwù náadè kàlè atdíð. ³ Nírò ní ndi pǝmvo níra àhè kà-tí, ndàdè àtina kà ní: «Nyi nyapè ì'ì Kàgàwà t'Ídhùnà nyú tí, ní áví kàrí odu rùgèrè ì, 'òngò mègati tí.» ⁴ Ní, Yèsù adè dhu àdu kà tò ndàti: «Kàgàwà bhà Andítá ò ka kándí dhu kati:

«Inzi ní m̀gati kèlè ndi indrù tò rǎdè ìpìrõnga nábhè,
pbètù Kàgàwà-li'ò rò àhè kórò òte ní ndi rǎdè ìpìrõnga nábhè indrù tò.»

⁵ Tdítdǝ, Pǝmvo náara kà nà Yèrusàlemà, ìlǎ kigò ò, ndàdè kàbhè rùpò Kàgàwà bhà idza dǝ-tsírò oré ngari dǝ, ⁶ ndàdè àtina kànì: «Nyi nyapè ì'ì Kàgàwà t'Ídhùnà nyú tí, ní óbè pé nyi obvò. Obhó tí, Kàgàwà bhà Andítá ò ka kándí dhu kati:

«Kàgàwà rǝ dhu ǹyǎ pbìndà màlàyikà tò okúnù dǝ rò,
ndínì nyi nòko tí oré rò otsúna-tsírò,
akye odu nòobena pǝnè nǝ^h.»

⁷ Ní Yèsù adè dhu àdu kà tò ndàti: «Kàgàwà bhà Andítá ò ka kándí dhu átò kati:

«Dhu-àkǎ nzá nyumvù pb̀kè Ádr̀ngbǎle Kàgàwà-afí.»

⁸ Wò dhu-dzidǝ, Pǝmvo abhè Yèsù rùpò ádzí pbìri-akpà dǝ. Kǎdè kórò yà adzi dǝ ádr̀drǝ kámá tǝ pbìri mà, kórò òyá ònzi mànà nítè kà tò. ⁹ Kǎdè àtina Yèsù ní: «Nyi nyapè nyokò ot̀ỳnù dǝ onzidú nyifù ma, ní kórò kòrí dhu nùbhò ma mí indè.» ¹⁰ Ní Yèsù adè àtina kà ní: «Índrì nyi àwú, Sitanì! Obhó tí, Kàgàwà bhà Andítá ò ka kándí dhu kati:

«Dhu àkǎ nyulè Ádr̀ngbǎle pb̀kè Kàgàwà,
nyadè kà kèlè nífù atdírd.»

¹¹ Nírò ní ndi Pǝmvo náadè ndivà, ndàrà kà-tí rò. Kàgàwà bhà màlàyikà náadè iwu Yèsù-tí'ò, adè àmbe kà kàsè nónzì dǝ.

Yèsù rǝ pbìndà kasè nòpè Gàlilayà tǝ pbìri ò rò dhu

(Mrk 1.14-15; Luk 4.14-15)

¹² Yèsù nítdègu bàtizò nubhónà Yùwanì ka kòsò imbi ò dhu níri, ní kǎdè àrà fíndá dhu ní Gàlilayà tǝ pbìri ò. ¹³ Anyì, kǎdè nzá Nàzàreti tò kigò ò, pbètù kǎdè àrà àdi Gàlilayà tǝ r̀r̀-òbidǝ arí'ì kigò, Kǎpèrnàwumù tí kátina ò. Kǎpèrnàwumù ní'ì Zàb̀lonà mà, Nèftalì mànà tò màlengù ò kigò.

¹⁴ Kórò wò dhu náanzì ndì, ndínì Kàgàwà ǹnùno pbìndà *nabi Ìsayà-otù ò dhu náaká tí. Kati:

¹⁵ «Ò!» Zàb̀lonà bhà pbìri mà, Nèftalì bhà pbìri màná,
ádr̀ngbǎ r̀r̀-òbidǝ rǎrà ngudhà,
Yòrdànì tò idha-akpà-adzè nǎ rò rí'ì pbìri, Gàlilayà,
yà inzi ní P̀yàhúdí náaróko òná pbìri!

¹⁶ Yà ínò ò aróko kórò ale nála wà ádr̀ngbǎ awáwè.
Yà òve-sisì tǝ ínò níbvù ndì dóná pbìri ò aróko ale dǝnga
awáwè nǎwè wàì.»

¹⁷ Kǎpèrnàwumù ndì ndàrà àhè rò ní ndi, Yèsù apè ndèndò Kàgàwà bhà Ídzi Màkèrè, ndàrà àtina rǝ: «Nyùgèrè nyi nyùbhà f̀k̀k̀ nzérenga. Obhó tí, òr̀-akpà ò Ádr̀ngbǎ kamà bhà idzi-tsè nínđu wà ndì.»

Yèsù rǝ ìfò *awèrù núnzi dhu

(Mrk 1.16-20; Luk 5.1-11)

¹⁸ Gàlilayà tǝ r̀r̀-òbidǝ ndì ndùbhi r̀r̀, Yèsù náala atdí ale bhà óyò inzo. Abádhí ní'ì awèrù. Atdí-òvò ní'ì Simoni. Ngátsi ndì Simoni-òvò ní'ì Péterè. Ndirò kà t'ádonà-òvò ní'ì

⁸4.4 Tòr 8.3

^h4.6 Zàb 91.11-12

ⁱ4.7 Tòr 6.16

^j4.16 Ìsa 8.23-9.1

Àndèrèyà. Abádhí ubhínà ìbhè nókýè rǝ imbi nǝ rǝrǝ ð. ¹⁹ Ní Yǝsù atí abádhí ní: «Nyiwù owùdu ð! Ma mí nyǝgǝrǝ, nyǝngò ìndrǝ-tǝsǝ núndu rǝngó, ndíní owùdu nǝngǝ tǝ ale tǝ.»

²⁰ Ní ǝrǝ rǝ tǝ, abádhí nǝubhà fǝyǝ ìbhè-mbǝ, 'àðǝ òwu kǝwù ð.

²¹ Tǝdǝdǝ Yǝsù náandrǝ itseta ake, ndàðǝ Zǝbǝdayò bhà óyǝ inzo nála. I inzo ní'ì Yàkǝbhò mà adǝnà Yüwanǝ mànà. Abádhí ní'ì fǝyǝ ìbhú ð, àbayà Zǝbǝdayò mànà, fǝyǝ ìbhè-mbǝ nǝbhòlo ì fǝ rǝ. Ní Yǝsù adǝ abádhí nánzi. ²² Ní ányǝrǝ rǝ tǝ, abádhí adǝ àbayà nǝbhà ìbhú mànà, 'àðǝ òwu Yǝsù-owù ð.

Yǝsù rǝ Kàgàwà bhà Ídzi Màkǝrǝ nǝno, ndàðǝ andítále nígu dhu

(Mrk 1.9; Luk 4.44; 6.17-18)

²³ Yǝsù nóongónà ùbhi kǝrǝ ngari ðnǝ Gàlilayà tǝ pbirǝ ð. Kǝránà dhu ùdhe rǝ unduta-dzà ð rǝ, ndàðǝ àrà ðrǝ-akpà ð Ádrǝngbǝ kamà bhà idzi tǝ Ídzi Màkǝrǝ nǝno rǝ ìndrǝ tǝ. Ndirǝ kǝránà kǝrǝ andi-tidǝ nígu rǝ, ndàðǝ kǝrǝ otsu-tidǝ nígu. ²⁴ Ní kǝyǝ náaká kǝrǝ Siriyà tǝ pbirǝ ð. Ndirǝ, ka kowúnà dhǝdhǝrǝ andi-tidǝ ní arándi ale nǝmbà rǝ kà-fǝ'ð. I ale ní'ì yà nzǝre-alafǝ nà arǝ'ì ðyà ale mà, símvotále mà, ndirǝ ngbǝya úve ale mànà. Ní Yǝsù náaranà ì ale nígu rǝ kǝrǝ. ²⁵ Ábhò ìhé-yà nǝowúnà iwu rǝ Gàlilayà tǝ pbirǝ ð rǝ, *Dǝkàpoli tǝ pbirǝ ð rǝ, Yǝrüsàlemà tǝ kǝgǝ ð rǝ, Yüdeyà tǝ pbirǝ ð rǝ, ndirǝ Yǝrǝðanǝ tǝ idha-akpà-adzǝ rǝ màtǝ, ì rùbhi kǝwù ð.

Yǝsù rǝ Ídzi Màkǝrǝ nǝno ìhé-yà tǝ pbirǝ dǝ rǝ dhu

(Mrk 3.13; Luk 6.12-13)

5 ¹ Yǝsù nítdǝgu ìhé-yà nǝlǝ, ní kǝpò pbirǝ dǝ, ndàðǝ àdi obvò. Ní kàbhà *àbhàlǝ náadǝ iwu kà-tǝ'ð. ² Nírǝ ní ndǝ kàðǝ ndǝpǝ ndùdhe dhu abádhí tǝ, ndàmbe àtǝnà dǝ:

Hirò nǝnziya ale

(Luk 6.20-23)

³ «Hirò nǝnziya ale ní

yà nǝkǝ tǝ arǝ'ì ale-afǝ ðnǝ rǝ ale,

ðrǝ-akpà ð Ádrǝngbǝ kamà bhà idzi ní abádhí tǝ nídhunǝ!

⁴ Hirò nǝnziya ale ní,

yà kǝmbǝ aróko nyǝya-dha ð ale,

Kàgàwà nǝopǝya abádhí-afǝ nídhunǝ!

⁵ Hirò nǝnziya ale ní

yà ìyǝngà ð aróko ale,

abádhí nǝokoya yà adzi-kàmǝ tǝ nídhunǝ.

⁶ Hirò nǝnziya ale ní,

yà ohǝnánaga ðnzi ì fǝ dhu tǝ àwù nà arǝ'ì, àdhàdhǝ ðnyǝ mà idha mànà-atdyú òho ka karǝ dhu bhǝyi ale,

Kàgàwà náadǝya abádhí ózǝ dhu nǝbhǝ rǝkǝ abádhí tǝ nídhunǝ.

⁷ Hirò nǝnziya ale ní

izǝ nábà arǝ òdhǝya dǝ ale,

Kàgàwà náabáyà izǝ abádhí dǝ nídhunǝ.

⁸ Hirò nǝnziya ale ní

afǝya ðnǝ rǝ ìlǝ Kàgàwà-nyǝkpó ð ale,

abádhí náalaya Kàgàwà-ngbò nídhunǝ.

⁹ Hirò nǝnziya ale ní,

màrǝngà ð arǝ ìndrǝ nǝbhǝ ròkò ale,

Kàgàwà náanziya abádhí pbirǝ inzo tǝ nídhunǝ.

¹⁰ Hirò nǝnziya ale ní

ohǝnánaga ðnzi ì arǝ dhu-okú dǝ rǝ ka karǝvu rǝyà ale,

ðrǝ-akpà ð Ádrǝngbǝ kamà bhà idzi ní'ìya abádhí tǝ nídhunǝ.

¹¹ Ndirò, hirò nonziya ní nyí,
yà nyí ní ka karí dhu náno,
kavu rùkú,

kadà kóró nzere dhu-tidò náwe òkú okúdu dò rò rò.

¹² Ní nyilè nyí, nyàdè òko dhèdhe ð, nyí nyabáya ádrèngbà mùkimbà nyú òrè-akpà ð nfidhuní. Wò dhu bhèyi tí ní ndi ka kavù angyi í'í Kàgàwà bhà *pbànábí rò.»

Yèsù-owù néngù arí ale ní yà adzi ð iko mà, awàwè màna dhu

(Mrk 9.50; Luk 14.34-35)

¹³ Yèsù adè àtina tditdò ihé-yà ní: «Nyí ní iko yà adzi dò ale nzínzi ð. Pbéù, iko-òvù náapé iku, ní ka kádè kabhu ròkyè àdhu ní tditdò? Kà kàsù rí mbà àdè í'í tditdò. Kà ràdè àkà koyi iri, kadè àmbe ònànga nòtsi dò ale-pfò ní.

¹⁴ Nyí ní ndi awàwè yà adzi dò ale nzínzi ð. Pbirì dò ka kòsì kigò náarí nzí ndòru.

¹⁵ Ndirò, ka kánzi àdè tarà nòbì, kadè àtsinà ità-tsi. Pbéù, ka kádè kòbì, kadè ìlinà tarà àlì ka karí ònà òrè ngari ð. Ndi dhu bhèyi ní ndi kà ràdè idzá rí'í kórò ale-nyíngà náwè.

¹⁶ Ní ndi dhu bhèyi tí, dhu àkà fàkú awàwè ràwè kórò ale-nyíngà, ndíni abádhí ala tí idzi kàsàkù, 'àdè òrè-akpà ð arí'í Àbakù Kàgàwà nífà.»

Yèsù rí dhu núdhè Úyátá nífù ka kí dhu dò dhu

¹⁷ Yèsù adè àtina tditdò: «Ápé nyirè nga ma rírá Músà bhà Úyátá mà, pbànábí nùno dhu màna dhu nùgolo. Ma mírà nzá abádhí nùgolo, pbéù, ma mírà ndíni ma mabhè tí í Úyátá néndè dhu rònzi ì. ¹⁸ Ma mí obhó dhu náno fàkù: òko yà adzi mà òrè-akpà màna nóko rórò, atdí andítá-nyìkpò-tùtùngba mà í Úyátá ð náawíya nzí, ràrà àhù yà adzi ð dhu-tsè rí ndòdì dhu ð. ¹⁹ Ndirò, atdí ale náape atdí akekpa Úyátá-ngba mà nùkò kòrí Úyátá nzínzi ð, ndàdè dhu ùdhe ngùkpà ale tò ròwù kùkò rò átò ndi bhèyi, ní ndi ale ní'íya ndi àkèkpà ale òrè-akpà ð Ádrèngbà kamà bhà idzi ð. Pbéù í Úyátá nífù rí, ndàdè dhu ùdhe ngùkpà ale tò rífà ka átò ndi bhèyi ale, ní ndi ale ní'íya ndi òrè-akpà ð Ádrèngbà kamà bhà idzi ð ádrèngbàle.

²⁰ Obhó tí, ma mátina nyí ní: nyí nyarónzina obhónànga náapé nzí òse Músà bhà Úyátá tò màlímò mà, *Pbàfàrisáyò màna tò obhónànga dònà, ní nyí nyotsúya nzí òrè-akpà ð Ádrèngbà kamà bhà idzi ð.»

Yèsù rí dhu núdhè ìndrú rākò dhu dò dhu

²¹ Tditdò Yèsù adè àtina: «Nyí nyirí wà abhúkù tò Kàgàwà úyá dhu ndàti: «Dhu àkà nzá nyohò abvo. Abvo nòhò ale náká kotdì ànyàna.» ²² Pbéù, ma mí dhu òvo fàkù, matí: òdhinà rò àkò ale, náká kotdì ànyàna. Ndirò, òdhinà nàti kìdhòmà tí ale, náká ádròdrò anya nítdì arí ale ròtdì anya dònà. Ndirò, ndi ale ràti òdhinà ní: «fnyí ní àritále!» Ní ndi ale àkà, kobvù yà ìnzí aráve dhòdhòhònganà kàzù ð.

²³ Nyí nyapé í'í perè nábhù nyí nyí *màzàbahè dò rò Kàgàwà tò ró, dhu ràdè ise ènù ànyirò rò ìnè nzere dhu rárí'í nzínzikù ð adònu nà, ²⁴ ní dhu àkà nyabhà ndi perè màzàbahè-ònzí, nyadè nyadu, nyòwù ndi nzínzikù ð rí'í dhu nítdì angyi adònu màna. Wò dhu-dzidò ní ndi, nyí nyádè nyadu, nyirà pbèkè perè nábhù Kàgàwà tò.

²⁵ Dhu nà nyí nyarí'í nà nzínzikù ð òdhinù náapé àmbe àrà dò nyòbhè, nyàdè òko nyàmbe òwu dò atdfkpà ka màna dhàwanì ð, ní dhu àkà nyonzi òbì, nyirí nyí, nyitò ndi dhu, ìnzá nyí nyàpè òwu ùvò anya t'ítàta t'ále-ònzí rórò. Ìmbà kí'í ndi dhu bhèyi rò, kà ràdè nyabhè kotdì ànyànù, kadè nyabhè pùrùsì ròsò nyí imbi ð. ²⁶ Ma mí obhó dhu náno ìndè: nyí nyí nzí àdè àhù imbi ð rò ìnzá nyí nyùbho ònàkù ka kòtdì dhu riku kórò rórò.»

Yèsù rí dhu núdhě m̀nỳǹǹ d̄ d̄ dhu

(Mrk 9,43,47-48)

²⁷ Wò dhu-dzid̄, Yèsù ad̄ àt̄n̄a: «Nyí nyírì wà yà ka k̄n̄o dhu, kati: <Dhu àkà nzá nyonzi m̀nỳǹǹ.> ²⁸ Pbé̀t̄ù ima, ma m̀t̄ina nyí n̄: atd̄i kpatsibhále náapé ngátsi ale-ve d̄ nga nánda, ndàd̄è k̄atdyú nòhò, ní ndi ale n̄n̄zi wà m̀nỳǹǹ ndi tsibhále nà afina ò.

²⁹ Ní dhu náapé ì'ì, fangà tó nyìkpón̄ náarí nyabh̄ nyotsù nzérenga ò dhu tí, ní dhu àkà nyitá ka, nyad̄è itunà nyobvù itse r̄n̄é r̄. Obhó tí, dhu àkà wà nyiwí atd̄i ngb̄n̄-r̄ngá-ngba, ròsè k̄ór̄ ngb̄n̄ n̄obvù ka kí ìnzì aráve dhòdhòhónganà k̄z̄ ò dhu d̄n̄a. ³⁰ Ndir̄, dhu náapé ì'ì, fangà tó ɔts̄n̄ náarí nyabh̄ nyotsù nzérenga ò dhu tí, ní dhu àkà nyotd̄i ka, nyad̄è òbvunà itse r̄n̄é r̄. Obhó tí, dhu àkà wà nyiwí atd̄i ngb̄n̄-r̄ngá-ngba, ròsè k̄ór̄ ngb̄n̄ n̄obvù ka kí ìnzì aráve dhòdhòhónganà k̄z̄ ò dhu d̄n̄a.»

Yèsù rí dhu núdhě kpatsibhále mà r̄ 'èbh̄ p̄b̄ndà tsibhále nà dhu d̄ d̄ dhu

(Màt 19.9; Mrk 10.11-12; Luk 16.18)

³¹ Td̄t̄d̄ Yèsù ad̄ àt̄n̄a: «Ka kati át̄: <P̄b̄ndà tsibhále n̄d̄h̄o r̄ ale náká nd̄nd̄i èbh̄atá tó bh̄r̄wà, ndàd̄è àbh̄n̄à k̄à-f̄s̄.> ³² Pbé̀t̄ù ima, ma m̀t̄ina nyí n̄: <Atd̄i ale mà náapé p̄b̄ndà tsibhále n̄d̄h̄o ìnzà ní m̀nỳǹǹ k̄n̄z̄n̄a dhu-okú d̄ r̄ò tí, ní ndi ale n̄tsu wà p̄b̄ndà tsibhále m̀nỳǹǹ ò, ndi tsibhále mà ràd̄è òwu 'èmba ngátsi kpatsibhále nà n̄d̄hun̄i. Ndir̄, ndi òd̄h̄o ka k̄òdh̄ò tsibhále nà ì n̄emb̄ ale nád̄è ì'ì iwà m̀nỳǹǹ n̄n̄zi át̄.>»

Yèsù rí dhu núdhě dhu t'òtsota d̄ d̄ dhu

³³ Td̄t̄d̄ Yèsù ad̄ àt̄n̄a: «Nyí nyírì wà yà abh̄úk̄ tó ka k̄yá dhu, kati: <Àpé nyèts̄ò dhu t̄t̄ d̄, p̄bé̀t̄ù dhu àkà nȳn̄zi yà Ádr̄ngb̄ale K̄agàwà-ònz̄i nyí nyòts̄ò ònz̄i nyí nȳn̄z̄ina dhu tí dhu^k.> ³⁴ Pbé̀t̄ù, ma m̀t̄ina nyí n̄: Àpé nyèts̄ò dhu akekpá màt̄i. Àpé nyèts̄ò dhu òr̄-akpà-òv̄ò r̄ò màt̄i, K̄agàwà náarí p̄f̄na èl̄i r̄ón̄ga ní ndi n̄d̄hun̄i. ³⁵ Àpé nyèts̄ò dhu yà adz̄i-òv̄ò r̄ò màt̄i, K̄agàwà náarí p̄f̄na èl̄i r̄ón̄ga ní ndi n̄d̄hun̄i. Àpé nyèts̄ò dhu Yèr̄usàlemà tó k̄iḡ-òv̄ò r̄ò màt̄i, ádr̄ngb̄á Ádr̄ngb̄á kamà bh̄à k̄iḡ ní ndi n̄d̄hun̄i. ³⁶ Ndir̄, àpé nyèts̄ò dhu òk̄-òv̄ò r̄ò màt̄i, ìnz̄i nyí nyád̄è atd̄i àȳ-vé-ngba mà n̄abh̄ r̄òt̄i, ndir̄ ngátsi n̄ ròp̄f̄ò n̄d̄hun̄i. ³⁷ Obhó dhu tí r̄'ì dhu náká nȳt̄i ìnz̄i ní obhó dhu tí. Ndir̄, ìnz̄i ní obhó dhu tí r̄'ì dhu náká nȳt̄i ìnz̄i ní obhó dhu tí. Wò dhu d̄ ka k̄is̄na nḡèkp̄a dhu nád̄è ì'ì nz̄ere ale, P̄f̄m̄vo bh̄à r̄ò ìrà dhu.»

Yèsù rí dhu núdhě nz̄ere dhu núbh̄o ka kí nz̄ere dhu n̄ dhu d̄ d̄ dhu

(Luk 6.29-30)

³⁸ Yèsù ad̄ àt̄n̄a td̄t̄d̄: «Nyí nyírì wà yà ka k̄n̄o dhu, kati: <Ale-nyìkp̄ò ale-nyìkp̄ò ar̄ ò, ndir̄ ale-kù ale-kù ar̄ ò!.> ³⁹ Pbé̀t̄ù ima, ma m̀t̄ina nyí n̄, dhu ràkà nzá nyùbho nz̄ere dhu nz̄ere dhu n̄. Atd̄i ale náapé ngàngàn̄ èp̄bi fangà d̄n̄a r̄ò, ní dhu àkà nyugèrè ìgù d̄n̄a ngàngàn̄ kà r̄òp̄bi át̄. ⁴⁰ Atd̄i ale náapé ndòz̄è ndàrà nyobh̄ dh̄wani ò, nd̄n̄i ndak̄ò tí r̄n̄é simisi, ní dhu àkà nyiwà r̄n̄é kof̄i át̄, nyabh̄ kà t̄. ⁴¹ Atd̄i ale náapé nyut̄è òbi ní nyanò d̄n̄a dhu, nyarà nà atd̄i kilòmèt̄èrè tí, ní dhu àkà nyanò ka, nyarà nà óȳò kilòmèt̄èrè tí. ⁴² Atd̄i ale náapé dhu ònz̄i f̄n̄é, ní dhu àkà nyabh̄ ndi dhu kà t̄. Ndir̄, k̄ap̄é dhu ònz̄i nd̄w̄ f̄n̄é, ní dhu àkà nzá nyuv̄ò nyí ndi dhu r̄ò.»

^k5.33 Law 19.12; ɔt̄ 30.3; T̄òr 23.22-24

^l5.38 Law 24.20; T̄òr 19.21

Yèsù rí dhu núdhě òmvù nózè ka kí dhu dš dhu

(Luk 6.27-28,32-36)

⁴³ Wò dhu-dzidš, Yèsù adù àtìna: «Nyí nyírì wà yà ka kəno dhu átò, kati: <Dhu àkà nyozè òdhìnə, nyadù pbəkù òmvù nónđrò.> ⁴⁴ Pbéùtù ima, ma mátiŋa nyí ní: Dhu àkà nyozè fəkù òmvù, nyàdù òwu nyítš ò rə̀kù arávu ale dš. ⁴⁵ Ndi dhu bhěyi ní ndi, nyí nyàdù òngo òrə̀-akpà ò arí'í Àbakù Kàgàwà bhà inzo tí. Obhó tí, ka ní ndi adyifđ nábhě arí rìkà nzére dhu ònzi arí ale mà, idzi dhu ònzi arí ale mànà dš. Ndirò kári igye nábhě rìkò obhónanga ònzi arí ale dš, inzi arí kònzì ale mànà. ⁴⁶ Nyí nyapè yà nyí nózè ale kələ nózè, ní ádhu Kàgàwà adəya àbhəna fəkù perè tí? Pàratà tš pbàndòmbé mà náatí obhó dhu nónzi átò ndi dhu bhěyi tí? ⁴⁷ Ndirò adókù-tsù tí nyí nyí mələmbè nongù rò, ádhu ndi ádrəngbà dhu tí nyí nyarònzina? Inzá Kàgàwà ná'ù ale mà náatí obhó dhu ònzi ndi dhu bhěyi tí átò? ⁴⁸ Ní, dhu àkà nyí'í mbà afátà nà ale tí, àdhàdhì òrə̀-akpà ò arí'í Àbakù Kàgàwà narí mbà afátà nà ale dhu bhěyi.»

Yèsù rí dhu núdhě perè núbho ka kádè tí dhu dš dhu

6 ¹ Wò dhu-dzidš, Yèsù adù àtìna: «Nyàndà nga mběyi inzi nyònzì idzi dhu tí rí'í dhu òndrù tš òndrù-nyìkpò š rò, ndíní ka kala tí nyí. Ndi dhu bhěyi nyí nyapè kònzì, ní òrə̀-akpà ò arí'í Àbakù Kàgàwà rí nzi adù perè núbho fəkù. ² Ní, perè nábhě nyí nyí nyonzi òndrù-dzə̀nà ní rò, dhu àkà nzi nyabhə ka ikù š, àdhàdhì ɔyoyò idəya nà ale náarí kònzì unduta-dzà š rò ndirò ngudhà š rò màtí dhu bhěyi. Abádhí náarí dhu ònzi ndi dhu bhěyi ndíní ka kifə̀ tí ì. Ma mí obhó dhu nəno fəkù: abádhí nábà wà fíyò məkìmbà angyangyi. ³ Pbéùtù inyi, perè nábhě nyí nyí nyonzi òndrù-dzə̀nà ní rò, dhu àkà nzi nyabhə ríđ tš ɔtsə̀nə rə̀ni fangà tš ɔtsə̀nə rə̀bhəna dhu. ⁴ Ndi dhu bhěyi ní ndi, nyí nyabhə perè ràdè àdi òdhě ò. Ndirò, Àbanə Kàgàwà, yà òdhě ò dhu nálá arí ale, ní ràdè məkìmbà nábhə ində.»

Yèsù rí ale nítš ò ka kádè tí dhu núdhě dhu

(Luk 11.2-4)

⁵ Tđítđš Yèsù adù àtìna: «Nyítš nyí nyí rò, dhu àkà nzi nyònzì nyí ɔyoyò idəya nà ale náarí 'ònzi dhu bhěyi. 'ítš ì í rò, abádhí náarí 'òzè 'ítš ì ɔrú ì ikò rórò unduta-dzà š rò, ndirò otu-yàgá š rò màtí, ndíní kórò ale náala tí ì. Ma mí obhó dhu nəno fəkù, abádhí nábà wà fíyò məkìmbà. ⁶ Pbéùtù inyi, nyítš nyí nyí ònà kəsəmì š, dhu àkà nyotsù pbəkù káluga ò, nyadyì tsə̀nə ànyì, nyadù nyítš yà ànyì rí'í òdhě ò Àbanə Kàgàwà rš. Ní, òdhě ò nyí nyònzina dhu àlā arí ndi Àbanə Kàgàwà, ràdè perè nábhə ində.

⁷ Ní, nyítš nyí nyí rò, dhu àkà nzi nyə̀nd ìmbà tšya nà ɔte abho, yà inzá Kàgàwà ná'ù ale náarònzina dhu bhěyi. Abádhí náarí inga nírè, abho ì òtè rò nga rərí ndi Kàgàwà ràdè ì ɛnɔna dhu nírì nš. ⁸ Ní, dhu àkà nzi nyònzì nyí abádhí bhěyi. Obhó tí, Àbakù Kàgàwà nani wà àkà àkà fəkù dhu, inzá nyí nyapè ndi dhu ònzi fóná rórò màtí.

⁹ Ní, kàní nyí nyàdù nyítš tí dhu:

<Òrə̀-akpà ò arí'í Àbakà Kàgàwà,

Ábhě ɔvònə rìlè ndi,

¹⁰ ábhě idzi ònyə nyí nyí dóká ònà idho rāká,

ábhě nyí nyozè dhu rə̀ngò ndònzì yà adzi dš, òrə̀-akpà ò arí ndònzì dhu bhěyi.

¹¹ Íbhò yà bilìnganà nyí nyarìbhona ònyè indo fākà.

¹² Úbà fāká afátà fākà,

àdhàdhì mà marí dhu nəba ɔnzìkà dhu nšfà ale tš dhu bhěyi.

¹³ Ndirò àpé nyabhə pšmvo rùmvù afika,

pbéùtù, ódò mà wò ndi Nzére ale rš rò.

[Obhó tí, Idzi t'ònyəta mà, ádrəngbànga tš ɔbi mà, ádrəngbànga tš awáwè mànà nākà inyi nà tí dhòdhòdhóna nà. Àminà.]

¹⁴ Obhò tí, nyí nyapè dhu nùbà ònzìkú dhu nùfà ale tò, ní òrù-akpà ò arí'ì Àbakú Kàgàwà rädè dhu nùbà átò fùkù. ¹⁵ Pbéttù, ìnzí nyí nyapè dhu nùbà ònzìkú dhu nùfà ale tò, ní Àbakú Kàgàwà rí nzi adù dhu nùbà átò fùkù.»

Yèsù rí dhu nùdhè ònyè t'ònyeta-tsè nùtsì ka kádè tí dhu dō dhu

¹⁶ Tdítdō Yèsù adù àtìnà: «Ònyè t'ònyeta-tsè nyí nyètsì rò, dhu àkà nzá nyòkò izèkù ð, ɔyɔyɔ idàya nà ale náarònzina dhu bhèyi. Abádhí náarí nyiya wòyð nùgèrè, ndíntí kórò ale náala tí ònyè t'ònyeta-tsè ì ètsì dhu. Ma mí obhò dhu nùno fùkù: abádhí nábà wà fíyò màkìmbà angangyi. ¹⁷ Pbéttù ìnyí, ònyè t'ònyeta-tsè nyí nyètsì rò, dhu-àkà nyu'ò nyìnù rìlā, nyadè ndrùù róngu akye nùtrí dènu rō àyí ð, ¹⁸ akye kórò ale náalana ònyè t'ònyeta-tsè nyí nyètsì dhu ní. Pbéttù, Àbanú Kàgàwà yà òdhù ò rí'ì ànyì, ní ndí àkà ndèni ka. Ndi dhu bhèyi ní ndí Àbanú Kàgàwà, yà òdhù ò nyí nyònzina dhu nálā arí, náadèya perè àbhù indù.»

Yèsù rí dhu nùdhè òrù-akpà ò ka kí ongyéngá-tsè nùndù dhu dō dhu

(Luk 12.33-34)

¹⁹ Tdítdō Yèsù adù àtìnà: «Dhu àkà nzá nyùndu ongyéngá-tsè fùkù yà adzi dō. Ányì, akuku mà kéngézè mànà náarí dhu ìnzà, ndirò ànyì ogbotále náarí idza-tsè nùkò, 'àdè òyá dhu nùmbà. ²⁰ Pbéttù, dhu àkà nyùndu ongyéngá-tsè fùkù òrù-akpà ò, yà ìnzí akuku mà kéngézè mànà náarí dhu ìnzà ì, ndirò ìnzí ogbotále náarí idza-tsè nùkò, 'àdè òyá dhu nùmbà ì. ²¹ Obhò tí, pbèkù ongyéngá náarí'ì ì nga ní ndí afínù rädè ì'ì ní.»

Ale-nyìkpó ní ale-ngbò rō tarà dhu

(Luk 11.34-36)

²² Wò dhu-dzidò, Yèsù adù àtìnà: «Ale-nyìkpó ní ale-ngbò rō tarà. Ní, nyìkpónù náapè ì'ì idzi rò rò, ní kórò ngbònu rädè ì'ì awáwè ð. ²³ Pbéttù nyìkpónù náapè ì'ì andí nà, ní kórò ngbònu rädè ì'ì ìndò ð. Nírò, afínù ò rí'ì awáwè náapè òngò ìndò tí, ní ndí ìndò-yà tí mbà adù ì'ì ádrèngbá nyú?»

Kàgàwà-kàsù mà yà adzi dō ònzì-kàsù mànà

(Luk 16.13)

²⁴ Yèsù adù àtìnà tdítdō: «Atdí ale mà rí nzi adù òyò ádrèdrò ale-kàsù nónzì atdíkpá, atdí kàsùmì ð. Kà rädè atdí ádrèngbàle nòndrò, ndàdè ngàtsi ádrèngbàle nòzè. Ndirò, kà rädè ndàpba atdí ale rò, ndàdè ngàtsi ale nfdzèlè. Ní ndí dhu bhèyi tí, nyí nyí nzi adù Kàgàwà-kàsù nónzì atdíkpá yà adzi dō ònzì-kàsù mànà.»

Ìnzà dhu àkà kitù ale-afí yà adzi ð dhu ní dhu

(Luk 12.22-31)

²⁵ Wò dhu-dzidò, Yèsù adù àtìnà tdítdō: «Kòní wò dhu-okú dō rò ní ndí ma mátina nyí ní: dhu rākà nzá nyítù afíkù fùkù ípìrònga mà ngbòkù mànà dhu nàndà dhu ní, nyámbe àtìnà dō: nyí rārì àdhu ònyè, nyí rārì àdhu òmvè, ndirò nyí rārì àdhu èfò rùkú. Ìndrù bhà ípìrònga nòsè tí nzá ònyè dònā? Ndirò, ale-ngbò nòsè tí nzá mberè dònā? ²⁶ Nyàndà pé oré arángilì àrè: abádhí arí nzi ìnga nòbhi, ndirò abádhí arí nzi ònyè nògu. Abádhí arí nzi ònyè-tsè mà nùndù òngòlì ð, pbéttù òrù-akpà ò arí'ì Àbakú Kàgàwà náarí abádhí nòngù. Ní nyí, nyí nyèdà tí nzá ì àrè kórò? ²⁷ Ádhi pbá ale ndí nzínzikù ð, wò afina ndí nditù abho dhu rädè idhòna nítrò atdí idhò ní màtì yà adzi dō? ²⁸ Ndirò, ádhu nyí nyarí afíkù nítù rùkú nyí nyáfóna dhu ní ní? Nyàndà pé ìnga ð màuwà náarí ìnga tí dhu: abádhí arí nzi kasù nónzì, ndirò abádhí arí nzi mberè nòdyù. ²⁹ Pbéttù, ma mátina nyí ní: kórò pbìndà ònzì-íyà ð, ádrèngbá *kamà Sòlòmòni nyú mà, náafò nzá fìndá aya rākà àdhàdhì kòkò màuwà nzínzì ð, atdí màuwà tó aya nà màtì atdí mberè mà. ³⁰ Írì-bí ní indo tí rínga ìnga ð, kadè òbvùnà tsútsá tí kàzè ò dhu. Pbéttù, Kàgàwà náarí abádhí èfò mbèyi nyú. Ní Kà tí

nzí àdè nyǎfò mbèyi nyú ròsè i irí-bí dòná, nyí, ákè a'uta nà alé? ³¹ Níró, dhu àkà nzá nyítù afíkè nyáti: «Má mí àdhu ònyu? Má mí àdhu òmvè? Ndirò róká má mí àdhu ùfí?» ³² Obhó tí, inzá Kàgàwà ná'ù ale ní i afíya nítù arí, àmbe kóró kíkò dhu nómè dš. Pbéù, òrù-akpà ò arí'ì Àbakù Kàgàwà núní wà nyí rárí'ì kóró i dhu-atdyú nà.

³³ Ní wemberè tí, dhu àkà pé nyómè òrù-akpà ò Ádrùngbà kamà Kàgàwà bhà Idzi, fíndá obhónánga mànà. Ndirò ní ndí, Àbakù Kàgàwà ràdè kóró dhu-tsi námà àma tí fùkè. ³⁴ Ndirò, dhu àkà nzá nyítù afíkè tsútsánga tó dhu ní. Tsútsánga tó dhu nándà nga tsútsánga nà tí, ndirò indonga tó àpè náká wà indonga nà tí.»

Yèsù rí dhu núdhè ìndrù-ànyá t'fútdà dš dhu

(Luk 6.37-38,41-42)

7 ¹ Tdítdš Yèsù adè àtìná abádhí ní: «Dhu àkà nzá nyítù ngǎkpà ale-ànyá, akye Kàgàwà náadèya ànyákù ìtdí ní. ² Obhó tí, Kàgàwà nífútdya ànyákù àdhàdhì nyí nyarí ìndrù-ànyá nítù dhu bhèyi. Ndirò kúdhèya dhu fùkè yà nyí nyarí dhu ùdhè ngǎkpà ale tó òná mǎgèrè š tí. ³ Ádhu nyí nyí odhìnu-nyìkpó ò ìtsì kíkò-ngba kèlè nálá, inzí nyadè yà nyìkpónu ò rí'ì itsukpó-tsùdš-ngba nyú nínè ní? ⁴ Nyí nyádè àtìná ìngbà dhu bhèyi odhìnu ní: «Ìtsè midyi wò nyìkpónu ò rí'ì kíkò-ngba», àzèmbè itsukpó-tsùdš-ngba nyú nóongó ì'ì nyìkpónu ò? ⁵ Nyí ní oyoyó idàna nà ale. Ìpfo pé nyìkpónu ò rí'ì itsukpó-tsùdš-ngba angyi, ndirò ní ndí, nyí nyádè odhìnu-nyìkpó ò rí'ì kíkò nídýi nyí nyí tí dhu nála mbèyi.

⁶ Dhu àkà nzá nyàbhù Kàgàwà tó ka kútri dhu ìtsè tó, ndirò dhu àkà nzá nyáwà fùkè yòkpó àdè-ònzí, akye abádhí adèna kà-šnga òtsì pfoya ní, ndirò akye abádhí adèna 'ègèrè 'èka nyí ní.»

Dhu ònzì ka kí dhu mà, dhu òne ka kí dhu mà, tsàtsè ìtdš ka kí dhu mànà

(Luk 11.9-13)

⁷ Yèsù adè àtìná tdítdš: «Dhu àkà nyònzì nyí nyí atdyúna nóho dhu, níró ní ndí ka kádè kàbhù fùkè. Dhu àkà nyómè nyí nyí atdyúna nóho dhu, níró ní ndí, nyí nyádè kàbà. Ndirò dhu àkà nyítù tsàtsè, níró ní ndí, ka kádè kàpfo fùkè. ⁸ Dhu nònzì ale tó ní ndí ka kádè ndí dhu nábhù. Dhu nònè ale ní ndí ràdè ndí dhu àbà, ndirò tsàtsè nítùdš ale ní ndí, ka kádè kàpfo fíndà. ⁹ Ádhi pbá ale ndí nzínzikù š ràdè odu àbhù pbì ìngba tó, mǎgati kònzì foná rò? ¹⁰ Ndirò, ádhì pbá ale ndí ìbhè pbì ìngba ònzì foná rò ràdè osu àbhù kà tó? ¹¹ Nyí nyá, nzère ale tíró, nyí nyarí ìdzi dhu núbhò fùkè inzo tó. Ní, òrù-akpà ò arí'ì Àbakù Kàgàwà ràdè àdi ìngbà dhu bhèyi inzá ndí ndàbhù foná ka kònzì ìdzi dhu i dhu nònzì foná ale tó rórò?»

¹² Dhu àkà nyònzì ìdzi dhu ngǎkpà ale rò, àdhàdhì nyí nyòzè abádhí rònzì ka rùkè dhu bhèyi. Wòrí ní ndí Músà bhà Úyátá mà, Kàgàwà bhà *pbànábi náandí dhu mànà nùno dhu.»

Yèsù róte ndí nípbš tsàtsè dš dhu

(Luk 13.24)

¹³ Wò dhu-dzidš, Yèsù adè àtìná: «Dhu àkà nyòtsù ndí nípbš tsàtsè š. Obhó tí, yà ìndrù bhà ìpírōnga rawí dhòdhòdhóngà nà i ka kòtsù òná tsàtsè rí'ì ádrùngbà nyú, ànyí rárà otu ràdè ì'ì ìhù nyú. Ndirò ndí tsàtsè š ròtsù, 'àdè òwu ànyí ale náaràdè ì'ì ibí nyú. ¹⁴ Pbéù, dhòdhòdhóngà tó ìpírōnga nába ka kí i, ka kòtsù òná tsàtsè narí ndí nípbš tsàtsè, ànyí rárà otu ràdè ì'ì àkèkpá otù-ngba nyú. Ndirò, ndí tsàtsè àlá rí, 'òtsù òná, 'àdè òwu ndí otu š ale náaràdè ì'ì ngúfe nyú.»

Itsu núní ka karí kpōna rò dhu

(Luk 6.43-44)

¹⁵ Tdítdš Yèsù adè àtìná: «Nyòdo nyí mbèyi títò tó pbànábi rò rò. Abádhí náarítù nzínzikù š tàrà-ndí ì'ì ùfí ròyá rórò, pbéù afíya òná rò 'àdè ì'ì òrùrè tsamangèrè nyú.

¹⁶Nyí nyádè abádí nǎni fíyò nzére mètso rǎ. Vínyò-kpǎ nǎpè ka tí àdè òpè okpèna nà itsu dǎ? Ndirò mùtini-kpǎ nǎpè ka tí àdè òpè ilé dǎ? ¹⁷Kóró ídzi itsu-tidò náaródhina ní ídzi itsu-kpǎ. Pbétià nzére itsu-tidò náaródhina ní nzére itsu-kpǎ. ¹⁸Ídzi itsu-tidò rí nǎí àdè nzére itsu-kpǎ nódhì, ndirò nzére itsu-tidò rí nǎí àdè ídzi itsu-kpǎ nódhì. ¹⁹Kóró itsu, yà ìnzí arí ídzi itsu-kpǎ nódhì, nǎkéré ka karí kawà kàzà ò. ²⁰Ní ndí dhu bhéyi tí, nyí nyádè tǎtò tǎ pbanábi nǎni fíyò nzére mètso rǎ.»

Òrè-akpà ð Ádrèngbà kamà bhà idzi ò otsúya ale

(Luk 13.25-27)

²¹Wò dhu-dzidò, Yèsù adè àtina: «Ínzí ní kóró ale, yà mìtè arí ’àmbe àtina dǎ: Ádrèngbàle, Ádrèngbàle, ì òrè-akpà ð Ádrèngbà kamà bhà idzi ò otsúya, pbétià ànyí otsúya ale ní kàkà òrè-akpà ð arí? Ábadu Kàgàwà ózè dhu nónzi arí ale kèlè. ²²Ndi níniganí, ábhò ale nóowuya àtina rǎ ma ní: «Ádrèngbàle, Ádrèngbàle! Tí obhó mǎ ndí Kàgàwà bhà Ídzi Mákùrè mǎ mǎno ìndrù tǎ òvònu rǎ? Tí obhó mǎ ndí nzére-alafí mǎ mipfò ìndrù ò rǎ òvònu rǎ? Ndirò tí obhó mǎ ndí mǎ manzi ábhò wíwí nyú òvònu rǎ?» ²³Nírò ní ndí ma maraya dhu òvò rǎ kpangba abádí ò matí: «Ínzá ma mǎni nyí akekpá matí, nyindirí nyí itse tidú rǎ, nyí nzérena ònzí arí ale tírò.»»

Óyò idza-tidò tǎ mbólí

(Luk 6.47-49)

²⁴Kàtsa ndí ndí dónà rǎ ní, Yèsù adè àtina: «Yà ma mǎno dhu níri rí, ndàdè ònzina ale, ní rí ndíli nyíkpóna ótyù ale, yà bhalabhala dǎ pbinà idza narè bhéyi. ²⁵Igye níikó, idha rùtù ní. Ní igye-dha náakpà ndí idza-pfò, awe ràdè òpili òbi nyú nà ndí idza rǎ. Pbétià, ndí idza náadè nzá ndàrù, bhalabhala dǎ ka karè kà-pfò nídhuní. ²⁶Pbétià, yà ma mǎno dhu níri rí ìnzí ndàdè ònzina ale, ní rí ndíli nyíkpóna ð iwí nà ale, yà òòkpó dǎ pbinà idza nasí bhéyi. ²⁷Igye níikó, idha rùtù ní. Ní igye-dha náakpà ndí idza-pfò, awe ràdè òpili òbi nyú nà ndí idza rǎ. Ní ndí idza náadrù ndí drù!»

Ídho rí ìndrù nǎkò Yèsù núdhe dhu tí fíyò dhu dǎ dhu

(Mrk 1.22; Luk 4.32)

²⁸Yèsù níitdègu ihé-yà tǎ ndí ndùbhi ùdhenà rǎ, dhu t’údheta nǎto, ní ídho nǎkò ì ihé-yà kà rí dhu núdhe fíyò tí dhu dǎ. ²⁹Obhó tí, kàbhà dhu t’údheta ní? mbá ádhàdhì Músà bhà Úyátá tǎ mǎlímó tǎ dhu t’údheta bhéyi, ndirò kàranà dhu núdhe rǎ ádrèngbànga tǎ òbi nyú nà.

Yèsù rí kíkí nà atdí ale nígù dhu

(Mrk 1.40-45; Luk 5.12-16)

8¹Yèsù níitdègu àwù pbiò dǎ rǎ, ní ihé-yà adè òwu kòwù ð. ²Nírò ní ndí kíkí nà atdí ale níto ndí, ndítsi ndòkò ótyùna dǎ Yèsù-ònzí, ndàdè àtina kà ní: «Ádrèngbàlé, nyí nyòzè ka ní, dhu òfò nga nyígù ma.» ³Ní Yèsù agba ótsúna ndàpbalà kà-ngbò, ndàdè àtina kà ní: «Íwà ma mòzè wò nyí nyànò dhu. Ní ógù!» Ní ànyí rǎ rǎ, wòrì ale-rǎ kíkí náadè ógù. ⁴Wò dhu-dzidò, Yèsù adè àtina kà ní: «Írì dhu mbéyi! Àpè nyànò wò dhu atdí ale tǎ matí. Pbétià, àrà nyité nyí nyìli nyí tí dhu *pbàkùhání tǎ. Ndirò, nyádè nyabhà yà Músà bhà Úyátá nǎno perè Kàgàwà tǎ, ndíní iwà nyí nyògù dhu naví tí kóró ale tǎ.»

Yèsù rí pbanówí dǎ ádrèngbàle bhà kasutále nígù dhu

(Luk 7.1-10; Yùw 4.46-54)

⁵Kàpèrnawumù tǎ kígò ð Yèsù rǎtsù ònà kàsùmi ð, Pbarómá tǎ pbiò ð, atdí miyà pbanówí dǎ atdí ádrèngbàle níra Yèsù-tí? Kàdè ndítsò kà-rǎ, ndònzì mǎdzàna fóná, ⁶ndàti: «Ádrèngbàlé, pbàkà kasutále rí? ara dǎ ndí ndàyi idzá rǎ. Kà-ngbò núve wà, ní kà rándí atdí dǎ nyú.» ⁷Ní Yèsù adè àtina kà ní: «Àrà ma mǎrà pbùkà, madè kígù.» ⁸Pbétià,

wò pbànowí tó ádràngbàlé náadè dhu àdu Yèsù tò, ndàti: «Ádràngbàlé, dhu-àkà nzá nyará àhè pbàkà, inzà ma mìli ma nyi nyádè òtsù pbì idza ale bhèyi nídhuní. Pbéttà, òrì atdí dhú-ngba kèlè, ní pbàkà kasutále rádè ògè atdídò. ⁹Ima nyé, yà ma mf'í irò rò, ma mf'í inè dùdu-tsírò ádròdrò ale nà, ndírò ma mf'í inè ma marúvina pbànowí nà. Ma mapé àtina atdí mùnowí ní: «Árà ndàlè!», ní kà rádè àrà ányì. Ma mapé àtina ngàtsi mùnowí ní: «Írà àzú!» Ní kà rádè irà. Ndírò ma mapé àtina pbàkà kasutále ní: «Ónzì yà dhu!» Ní kà rádè ndí dhu ònzì.»

¹⁰Ní wò pbànowí dó ádràngbàlé núnò dhu ndí ndírì rò, idho nùuko Yèsù atdídò. Ní kádè àtina owùna ð rúbhi iwu rò ale ní: «Ma mf'í obhó dhu núnò fùkè. Inzá ma mapé yà dhu bhèyi a'uta-tidò nà ale nálá atdí màtí Pbàisràyéli tò pbìri ð. ¹¹Ní ma máttina kpangba nyí ní, ábhò ale nyé níuwúya adyifò náarí ndító iná rò màtí ndírò adyifò náarótsù iná rò màtí, àdè dhu ònyè atdíkpá Àbráhamè mà, Ísakà mà, Yàkobhò mà, òrè-akpà ð Ádràngbà *kamà Kàgàwà bhà idzi ð. ¹²Pbéttà, wò ndí òrè-akpà ð Ádràngbà kamà bhà idzi ð àkàna 'òkò ale nyé ní ka kipfoya, kawà iri inò ð. Ányì ní'ya òdzi mà, ale-kù t'átrita mà.»

¹³Wò dhu-dzidò, Yèsù adè àtina wò pbànowí dó ádràngbàlé ní: «Árà pbèkè! Wò nyi nyà'ù ndònzì rádè dhu tí dhu, náká ndònzì ndí indè.» Ní wò dhu Yèsù núnò ònà kàsùmì ð tí, wò pbànowí dó ádràngbàlé bhà kasutále náadè ògè òtsù.

Yèsù rí ábhò ale nígù fíyó andí ð rò dhu

(Mrk 1.29-34; Luk 4.38-41)

¹⁴Wò dhu-dzidò, Yèsù arà Péterè bhà. Ní idza ndí ndòtsù rò, kátù Péterè bhà aguna-ayi ara dó àyi rò, atdídò andí àbhè kàzè rùtò ndí òna nà nídhuní. ¹⁵Ní Yèsù apbálá kòtsù-ngbò, kà rádè ògè atdídò. Ní kádè ndivà, ndàdè ndòpè ndòbhòlò ònyè Yèsù tò.

¹⁶Pbítsonánà, ka kumba ábhò ale yà nzére-alafí nà ar'í òyà, kiwù nà Yèsù-tí'ò, Ní Yèsù náarànà nzére-alafí nípfò rò abádhi ð rò òtèna ní tí, ndàdè andí nà ale nígù kórò.

¹⁷Ndí dhu bhèyi ní ndí, yà Kàgàwà bhà *nabí Ísayà nùuno dhu náaká. Kàti: «Kítdu àlè tó ivíngà, ndàdè àlè rò andí tó itúnga nánò^m.»

Yèsù-owù nòzè 'àngu ale

(Luk 9.57-62)

¹⁸Yèsù nítdègu ihé-yà nálá ngbóna nàkpòrò rò, ní kádè àtina pbìndà *ábhàlì ní: «Kàda rèrè-adzè.» ¹⁹Nírò ní ndí Músà bhà Úyatá tó atdí màlimò náandri Yèsù-tí'ò, ndàdè àtina kà ní: «Màlimò, ma mónico ùbhi owùnè ð kórò ngari ð nyi nyúbhi í naná.» ²⁰Ní Yèsù adè dhu àdu kà tò ndàti: «Ayíwè mà náarí inè bhúya nà, ndírò yà oré arángili àrè mà náarí'í inè idzáya nà. Pbéttà, Índrù t'ídhùnà rí ndòkò, ndíli dóna obvò róngà mà náarí'í mbá.»

²¹Ndí, kàbhà ábhàlì nínzì ð atdí ale náati kà ní: «Ádràngbàlé, ítsè mara mòtdú pé àbadu angyi.» ²²Ní Yèsù adè dhu àdu kà tò, ndàti: «Írà owù-du ð, úbhà kòkò abvo rùtdè fíyó abvo.»

Yèsù rí àpúpú nábhè ridè dhu

(Mrk 4.35-41; Luk 8.22-25)

²³Yèsù nítdègu ùpo ibhú ð, ní kàbhà ábhàlì náadè ùpo átò kòwù ð. ²⁴Ní kòmbómí tí, ádràngbà àpúpú náapè ndòpili atdídò rèrè dó, mùkùrà rádè 'òpè 'àwà í ibhú ð. Pbéttà, Yèsù náadè í'í òdhò ndí ndòdhò rò. ²⁵Ní kàbhà ábhàlì náandri kà-tí'ò, 'íngà ka idho ð rò, 'àti: «Ádràngbàlé, ígù àlè! Kàní àlè káve!» ²⁶Ní Yèsù adè dhu àdu abádhi tò, ndàti: «Ádhu nyí nyí òdo ònzì ní? Nyí ní ákè a'uta nà ale!» Nírò ní ndí Yèsù adè ndivà ndidè, ndàdè òtè oré túna nyé nà awe mà, rèrè ð idha mànà ní, íngà rádè inè bhíi. ²⁷Idho nùuko

ábhàlì atdíídò, ràdù òpè òtè nzínzi yà ð àmbe àtìna dò: «Íngbàgà ale-tidò yà, awe mà, rèrè ð idha màna dhu náarí tsèná dhu níri?»

Yèsù rí nzére-alafí nà arí'ì òyà óyò ale nígù dhu

(Mrk 5.1-20; Luk 6.26-39)

²⁸ Wò dhu-dzidò, Yèsù níitdègu àrà àhè rèrè-adzè, Pbagèrasì tó pbirì ò, ní óyò ale yà nzére-alafí nà arí'ì òyà, núuvò yà ìndrù ètùù ka karí òná ngari ò rò, 'iwù Yèsù-tí'ò. Ì ale ní'ì atdíídò arí òrù ale, ìnzì atdí ale mà ràdù àrà ndòzè rò ndàdà ndi ngari òná. ²⁹ Ní abádhí adè òkù, 'àti Yèsù ní: «Ádhu nyi nyòzè mà nà Kàgàwà t'Ídhùnà? Nyi nyirà tí irò ndíni nyavù tí ròkà angyangyi, àdì ndi avuta-idhò nádi rórò?» ³⁰ Wò ndi kàsùmì ð, àdè tó ádrèngbà màhò ní'ì itseta abádhí tí rò, ànyù ì ànyu ró. ³¹ Ní kòkò ale ò rí'ì nzére-alafí níitò ì Yèsù rò, 'àti: «Nyi nyapè nyozè nyipfo mà kàkà ale ò rò, ní òvì mà mòwù òtsù ndàkà adè tó màhò ò.» ³² Ní Yèsù adè àtìna abádhí ní: «Nyòwu ànyì.» Ní nzére-alafí núuvò kòkò óyò ale ò rò, 'adè òwu òtsù kòkò adè ò. Ànyirò rò tí, kòrì adè tó màhò náadrú pbirì ongò rò rò, ì rùpba ì rèrè ò, 'adè ève ànyì. ³³ Ndirò, ì adè nùnda rò rùbhi ale náatsè oyi nà kigò ò. Ànyì abádhí náawe wò ì ndònzì dhu tó màkèrù, kòkò nzére-alafí nà óyò ale-rò ndi ndònzì dhu màna kórò. ³⁴ Ní kigò ð ale nívà ì kórò, ì riwù Yèsù-tí'ò. Ní Yèsù ì àla rò, abádhí náadè Yèsù nònzì rìvà ndi ndàrà fíyò pbirì ð rò.

Yèsù rí ngbòna ève ale nígù dhu

(Mrk 2.1-12; Luk 5.17-26)

9 ¹ Yèsù níitdègu ùpo ibhú ò, ní kàdà rèrè-adzè, ndàdè àrà fíyò kigò nyú ò. ² Ní ànyì kàrà àhè rò, ka kiwù ngbòna ève atdí ale nà kà-tí'ò ótùdù dò ka kànd rórò. Ní abádhí tó a'uta ndi ndàla rò, Yèsù náati wò ngbòna ève ale ní: «Òtù afinù pbaníngbá! Pbhèkù nzérenga nùbà wà ndì!» ³ Nírò ní ndi ànyirò ì'ì Músà bhà Hyátá tó ngúfe màlímò náatè nzínziya ð, 'àti: «Wòrì ale rí dhu nùno nzére nyú Kàgàwà ní!» ⁴ Yèsù níitdègu abádhí tó irèta nùni, ní kívú dhu abádhí-tsù, ndàti: «Ádhu nyi nyí'ì kòrì nzére irèta nà afikù ò ní? ⁵ Isò r'ò dhu ní íngbàgà? Tí kati: «Pbhèkù nzérenga nùbà wà ndì», ndirò, tí kati: «Ívà nyi nyubhi?» ⁶ Ma mòzè nyèni dhu, inè Ìndrù t'Ídhùnà ràrì'ì ádrèngbànga tó obi nà ndèbà ìndrù bhà nzérenga yàri adzi dò.» Ní Yèsù adè àtìna wò ngbòna ève ale ní: «Ívà nyi, nyitdù pbhèkù ótùdù, nyadù àrà pbhèkù.» ⁷ Ní wò ale adè ndìvà ndidè, ndàdè àrà pòndà. ⁸ Ní wòrì dhu ì àla rò, òdò níisí wò ì'ì ihé-yà ò. Ní abádhí adè Kàgàwà nífù wò dhu bhèyi ádrèngbànga tó obi kíbhò ìndrù tó nídhunì.

Yèsù rí Màtayò nánzi dhu

(Mrk 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Yèsù níitdègu ndìvà wò ndi ndì'ì rórò, ní èda ndi ndéda rórò, kàla Màtayò tí kátina atdí ale pàratà nùfò ka karí òná idza ð àdì rò. Ní Yèsù adè àtìna kà ní: «Írà owùdu ð.» Ní Màtayò adè ndìvà ànyirò rò tí, ndàrà kòwù ð.

¹⁰ Wò dhu lutinà, Yèsù adè àrà dhu ònyè Màtayò bhà idza. Ní Yèsù mà pòndà ábhàlì màna rí ònyè ònyè ànyì-dzà rò, ábhò ngèkpà ale níiwù dhu ònyè atdíkpà abádhí màna. Ì ale ní'ì pàratà t'áfótá tó pbandómbé mà, nzére fíyò mètsò nà ngèkpà ale màna. ¹¹ Ní *Pbàfàrisáyò níitdègu wò dhu nálà, ní abádhí náadè dhu ìvu Yèsù bhà ábhàlì-tsù 'àti: «Ádhu fàkù màlímò rí dhu ònyè pàratà t'áfótá tó pbandómbé màna, ndirò nzére fíyò mètsò nà ale màna ní?» ¹² Ní wò dhu ndi ndirò rò, Yèsù adè dhu òvò kpangba abádhí tó ndàti: «Ímbà rí'ì andi nà ale náarí nzì màngangà-atdyú nóho, pbétù andi nà rí'ì ale kèlè ní ndi màngangà-atdyú nóho arí. ¹³ Nyòwu nyòme pé Kàgàwà bhà bhùkù ò ka kandí dhu-tí. Ndi andítá ràtina: «Ma mòzè dhu ní ìndrù dò ka kí izè àbà dhu, ìnzì ní izà tó perè nùbhò ka kí

idù dhuⁿ.» Obhó tí, ma mírà nzá obhónángatále ale núnzi, pbétù mà mírà nzérenгатále núnzi.»

Yësù bhà irèta ònyè t'ònyeta-tsù nùtsi ka kí dhu dǝ

(Mrk 2.18-22; Luk 5.33-39)

¹⁴ Wò dhu-dzidǝ, bàtizò nubhónà Yùwanì bhà ábhàlǝ níwú Yësù-tí'ǝ, 'àdè dhu ivu kà-tsù 'àti: «Ádhu má'í, Pbàfàrisáyó màna, mà marí ònyè t'ònyeta-tsù nùtsi bilínganà, ìnzí pbùkè ábhàlǝ ràdè kùtsi átó nǝ?» ¹⁵ Ní Yësù adè dhu àdu abádhí tò ndàti: «Nyí nyíré tí inga, ádhìngbà ka kùndà ní mùhendè ò iwù ale ràràdè òko izùya ð, àzèmbè inè akpa-tsi rǝ'í nznziya ð rórò? Ìnzí akekpa màtí. Pbétù, atdí idho ní'íya inè, yà akpa-tsi nódyi ka kí ònà kowù nà abádhí-nznzi ð rò. Ndi idho-ònga ní ndi abádhí adùya ònyè t'ònyeta-tsù nùtsi ní.

¹⁶ Ìnzí atdí ale mà ràdè ngoyi-òwétá tó kèlèmè nàpba mberù-ayí ð. Ndi dhu bhèyi kèpbà ka rò, ndi kèlèmè ràdè ndi mberù-ayí-ònga èdha rùfà ndi, ndi èfàta-bhu ràdè àhù ádrèngbà nyú. ¹⁷ Ndirò, ìnzí ka kádè *dìvayi-òwétá nùdho kàmudzè-ayí ð. Ndi dhu bhèyi ka kùdho ka rò, ndi dìvayi-òwétá ràdè ivè kàmudzè-ayí ð, ràdè ndi kàmudzè-ayí nùfà, dìvayi ràdè ndèfè obvò. Ní dhu àkà kùdho dìvayi-òwétá kàmudzè-òwétá ð, ìnzí ndi kàmudzè adè tí ndèfà, dìvayi ràdè ndèfè obvò.»

Yësù rǝ atdí tsìbhále nígù ndàdè atdí tsìbhíngba níkye dhu

(Mrk 5.21-43; Luk 8.40-56)

¹⁸ Yësù rǝ dhu nóvo Yùwanì bhà ábhàlǝ tò ònà kàsùmì ð, Pbàyàhúdí nznzi ð atdí ádrèngbàlè nǝra àhù Yësù-tí, nditsi ndòkò kònzí, ndàdè àtina kà ní: «Màlimò, ma mèbhà ivàdù-ngba kòmbí tí affina itdè ró. Ní ma mòzè nyirè, ndíní nyilí tí otsúnù kà-dǝ, kà ràdè ìkye.» ¹⁹ Ní Yësù adè ndivà, 'àdè òwu atdíkpá pbìndà ábhàlǝ màna wò ádrèngbàlè-owù ð.

²⁰ Ní, otu ð abádhí ròwu rórò, atdí tsìbhále náandri olùnà rò Yësù-tí'ǝ, ndàpbàlè kà-rò màdzarè bidò-ngbò. Ndi tsìbhále ní'í yà vèbhále tó ògòbhà tó azu náarira rónà, ràrà àhù atdí kumì dónà òyò nà ato tí. ²¹ Obhó tí, ka ní'í affina ð rírá òte rò, ndàmbe àtina dǝ: «Kà-rò màdzarè-ngbò kèlè ma mapbalána gukyè, ní ma mógù ògè.» ²² Ní Yësù agéré ndi, ndàndà olùnga, ndàla wò tsìbhále, ndàdè dhu òvò kpangba fìndà ndàti: «Òtù affinè pbà ní tsìbhíngbà! Pbèkù a'uta nígù wà nyi.» Ní ànyirò rò tí, wò tsìbhále náadè ògè atdídǝ.

²³ Yësù níitdègu àrà àhù wò Pbàyàhúdí tó ádrèngbàlè bhà, ní kàtù rùgè èmì rí ale mà^o ihé-yà màna atdídǝ tsiya náva í ànyì-dzá ró. ²⁴ Ní kàti: «Nyùvò àwù-dza rò! Wò tsìbhíngba nóvè nzá, pbétù kàyì àyí tí!» Ní kòrǝ ale náadè kà rùnnona dhu gàyà nónzi ònzí tí.

²⁵ Ní kòrǝ ale ndi ndàbhù rùvò idza rò rò, Yësù atsu, ndàlè tsìbhíngba otsúna rò, kà ràdè ìkye. ²⁶ Yësù ònzí dhu-òyí náadè ndègà kòrò wò ndi pbiirò ð.

Yësù rǝ òyò ndùmùndùmú-nyìkpò nùngbè dhu

(Màt 20.29-34)

²⁷ Èrò rò Yësù ivà ndi rò, òyò ndùmùndùmú adè òko, 'àmbe òwu dǝ kòwù ð. Abádhí owúnà ùkù rò 'àmbe àtina dǝ: «Ábà izè dòkà, Dàwudí t'Ídhùnà!» ²⁸ Ní idza Yësù àrà àhù rò, kòrǝ ndùmùndùmú náandri Yësù í. Ní Yësù ivù dhu abádhí-tsù, ndàti: «Nyí nyà'ù tí wà dhu èngbè ma ràràdè nyìkpòkà nùngbè?» Ní abádhí adè dhu àdu kà tò 'àti: «Ádrèngbàlè, iwà mà mà'ù.» ²⁹ Ní Yësù adè otsúna nùli abádhí-nyìkpò dǝ, ndàdè àtina: «Dhu àkà ndi dhu rònzí ndi fùkè yà nyí nyà'ù ka dhu bhèyi!» ³⁰ Ní abádhí-nyìkpò náadè 'èngbè ànyirò rò tí. Yësù náadè dhu èya òbì nyé nà abádhí tò, ndàti: «Nyíri yà ma mènnona dhu mbèyi!

ⁿ9.13 Òse 6.6

^o9.23 Pbàyàhúdí-bvè, ka kongónà rùgè èmì arí ale mà, mbèyi aròdzi vèbhàlè màna nósò òso tí òdzi tò indrù òvè rò.

Atdí ale mà náák nzá ndèni wò rùkù ndí nònzí dhu!»³¹ Pbéttà, abádhí níttèdègu 'ìvà, 'òwù Yèsù-tí rò, ní abádhí adù 'òpè 'òwù yà Yèsù ònzí ròyá dhu náwe rò kórò ndí pbirì ð ale tò.

Yèsù rí atdí ìnzí arí òte ale nígù dhu

(Màt 12.22-24; Luk 11.14-15)

³² Abádhí rùvò, àmbe òwu dǒ òná kàsùmì ð, ka kiwù atdí ale, yà òná rí'ì nzé-re-alafí nùtsì tsùna, ìnzí róngò ote nà Yèsù-tí'ò. ³³ Ní Yèsù níttèdègu nzé-re-alafí nípfò wò ale ð rò, ní ndí ale náadè ndòpè ndòtè ànyirò rò tí. Ní idho nùko ànyirò 'ì'ì ihé-yà atdíídǒ, ràdè àmbe àtina dǒ: «Inzá mà màpè yà dhu bhèyi dhu-tidǒ nálá atdíku màtí Pbàisràyéli tó pbirì ð.» ³⁴ Pbéttà, Pbàfàrisáyò náadè àtina: «*Sitani, nzé-re-alafí ð ádrùngbàle ní ndí arí ádrùngbànga tó obi nábhè kà tò, kà ràmbe nzé-re-alafí nódí dǒ nǐ.»

Yèsù rí izu àbà ihé-yà dǒ dhu

³⁵ Yèsù núubhì kigò òná, ndirò pbanga òná màtí kórò. Kàràna dhu nùdhe rǒ Pbyàhúdí tó unduta-dzá ð rò. Ndirò kàràna òrù-akpá ð Ádrùngbà kamà Kàgàwà bhà idzi tó Ídzi Màkàrè nánò rò ìndrù tò, ndàdè àrà kórò andi nígu rǒ, ndàdè ale-ngbò tó kórò ivíngà nígu.

³⁶ Ní Yèsù níttèdègu ihé-yà nùli 'ì tí dhu nálá, ní izu aka ka atdíídǒ, abádhí níngyè 'ì, 'àdè ìfàlá, ìmbà èndana rí ale rí'ì tàrà bhèyi nídhuní. ³⁷ Ndirò ní ndí kàdè àtina pbinà àbhàli nǐ: «Ònyè n'ò'ò wà, pbéttà ndí ònyè-tsù nùndú rí ale rí 'ì ngúfe. ³⁸ Ní kàtsò ale ìnga-àbàdhi rǒ ndíni kasutále-bvè nitrò tí ònyè-tsù t'ùnduta tò.»

Yèsù bhà atdí kumì dǒná óyǒ nà uvitatále-òvò

(Mrk 3.13-19; Luk 6.12-26)

10¹ Wò dhu-dzidǒ, Yèsù nánzi pbinà atdí kumì dǒná óyǒ nà *àbhàli, ndàdè nzé-re-alafí nípfò abádhí ràdè nǐ ìndrù ð rò, 'àdè kórò andi-tidǒ nígu nǐ kórò ivíngà màrà ádrùngbànga tó obi nábhè fíyò. ² Yàri ní ndí 'ì atdí kumì dǒná óyǒ nà uvitatále-òvò. Wemberè tí ní Simonì, Péterè tí kátina mà, adòná Àndèreyà màrà. Abádhí dzidǒ ní Zèbèdayò bhà óyǒ inzo, Yàkòbhè mà, adòná Yùwanì màrà, ³ Filipò mà, Bàrtlòmàyò màrà, ndirò Tèmasì mà, Màtayò màrà. Angyi ndí Màtayò nǐ'ì pàratà t'áfótá tó ndombè. Ngèkpá uvitatále ní Yàkòbhè, Àlafayò t'ídhùnà mà, Tàdayò màrà. ⁴ Ndirò Simonì, yà atdíídǒ ndí nuyénà fíyò pbirì dǒ ale mà, Yudhà Iskàriyotà, yà Yèsù nípfò ndàbhè òmvù-fó màrà.

Yèsù rí pbinà atdí kumì dǒná óyǒ nà uvitatále nùvì dhu

(Mrk 6.7-13; Luk 9.1-60)

⁵ Yèsù núuvì kǒkò atdí kumì dǒná óyǒ uvitatále, ndàdè dhu èya fíyò ndàti: «Àpé nyòwu ìnzí ní Pbyàhúdí tó pbirì ð, ndirò àpé nyòtsù Sàmàriyà tó pbirì ð atdí kigò ð màtí. ⁶ Pbéttà, nyòwu Ísràyéli tó pbirì ð bhà, yà úwùwì tàrà bhèyi 'ì nùli bvè. ⁷ Anyì nyí nyòwu rò, nyí nyàkà nyùnò Kàgàwà bhà Ídzi Màkàrè ìndrù tò, nyòwù àtina rò: «Òrù-akpá ð Ádrùngbà *kamà bhà idzi-tsè nínúdu wà ndí.» ⁸ Nyí nyàkà nyòwù anditále nígu rǒ, ndirò nyí nyàkà nyòwù èvève ale níkye rǒ. Nyí nyàkà nyòwù kíkítále nígu rǒ, ndirò nyí nyàkà nyòwù nzé-re-alafí nípfò rǒ ìndrù ð rò. Nyí nyàbà kǒkò dhu nónzi nyí nyí nǐ obi tíròrò, ní nyí nyàkà nyòwù 'ì dhu nónzi rǒ tíròrò. ⁹ Àpé nyùgu òrò mà, fàrangà màrà nyèfǒ ngbòkè ð. ¹⁰ Àpé nyùgu bhòlo abhi tò, ndirò àpé nyèfǒ mberè òyǒyò rùkù. Ndirò, àpé nyùgu kàyitò mà, mùgò màrà. Obhó tí, kasè ònzí rí ale náák ndàbà ndí ndónyana dhu pbinà kasè ð rò.

¹¹ Ìngbà tí 'ìli ndí kigò mà, ndirò ìngbà tí 'ìli ndí pbanga ð màtí nyí nyòwu ùvò rò, nyí nyowuna nyàkò ràdè ale-tidǒ nómè rǒ. Ndí ale àkò nyí rǒ, nyí nyowuna òkò rǒ kàbhà idzá ràrà àhè anyì rǒ rò nyí nyùvò, nyòwù dhu ð. ¹² Atdí ale bhà idza nyí nyòtsù rò, nyí nyowuna anyì-dzá-bhà nátsè rǒ, nyàti: «Kàgàwà àkà ndàsò nyí.» ¹³ Anyì-dzá-bhà náko nyí mbèyi rò, Kàgàwà arana abádhí àso rǒ. Pbéttà, ìnzá abádhí àkò nyí mbèyi rò, Kàgàwà

arana nzi abádhi náso rǒ. ¹⁴ Atdí idza ð ale, ndirò atdí kigò ð ale mà nóowuna gukyè 'ùvo rǒ ìnzí 'àko nyí, ndirò ìnzí 'irí nyí nyénona dhu, ní nyí nyowuna òwu rǒ ányírò rǒ, nyàdè pǒkǎ-tsísírò àhè nǒ'ò ányírò. ¹⁵ Ma mí obhó dhu núnò fùkè, Kàgàwà rí ìndrù-ànyá nǐdì nínngání, i kigò ð ale dǒ ka kítǐya dhu ròsè yà Sòdomò mà Gòmòrà mànà tó kigò ð bhà dǒ ka kítǐna dhu dǒnà.»

Yèsù rǒte ìndrù rǒ ka kavùya, ràdè àpè àbà dhu dǒ dhu

(Mrk 13.9-13; Luk 21.12-17)

¹⁶ Wò dhu-dzidò, Yèsù adè àtina pòndà uvitatále nǐ: «Kòní ma mùví nyí tàrà bhèyi atdí ð arórè tsamangèrè nzínzi ð. Ní nyàbhè nyikpókè ròtdyù osu-nyikpò ótdyù dhu bhèyi, nyàdè òko yorowà ð àmbò bhèyi. ¹⁷ Dhu àkà nyòdò nyí mbèyi! Ìndrù nóowuya nyípfò rǒ, 'adè nyàbhè kítǐ ònyàkè. Ndirò abádhi nóowuya nyúví rǒ asé nǐ unduta-dzà ð rǒ. ¹⁸ Ìndrù nóowuya òwu rǒ nyí nà *ìwalì-ònzí, ndirò ádròdrò kámá mànà dhu-ònzí okúdu dǒ rǒ, ndíní nyí nyí'í tǐ pbàkà ngàmí tǐ abádhi-ònzí, ndirò ngǔkpà ale, yà ìnzí ní Pbayàhúdí-ònzí màtí. ¹⁹ Nyí nà ka kòwù ùvò ànyàkè nǐdì ka kí i rǒ, àpè nyòwuya afikè nítu rǒ nyí nyénona dhu nǐ, ndirò nyí nyí kèno tǐ dhu nǐ. Nyí nyowuya nyí nyénona dhu nábà rǒ ndí kàsùmì ð tǐ. ²⁰ Ìnzí ní nyí ndí nyí nyowuya òte rǒ, pbètè Àbakè Kàgàwà bhà Ìlílà-Alafí náaraya ndí ðte rǒ èkè nà rǒ.

²¹ Ngàtsi ale náaraya adòna nípfo rǒ ndíní ka koho tǐ. Ndirò nzónzo t'ábàna nóowuya dhu ònzí rǒ ndí dhu bhèyi tǐ fíyò inzo rǒ. Nzónzo nǐyàya dhu ì nódhì ale rǒ, 'adè abádhi àbhè kokyè. ²² Kórò ale nòndròya nyí okúdu dǒ rǒ. Pbetè, kòkò dhu-dzi òndù rí kórò, ràrà àhè kórò dhu-tsè rí ndòdì dhu ð ale ní ndí ògè ògàya. ²³ Yà nyí nyí'í ònà kigò ð ka kòpè kavu rèkú, nyámbe àpè àbà dǒ rǒ, nyí nyowuya òsè rǒ ngàtsi kigò ð. Ma mí obhó dhu núnò fùkè, nyí nyasòya nyí Isràyeli tǐ pǐrì ð kigò kórò, inzà Ìndrù t'ìdhùnà níngò rǒrǒ.

²⁴ Dhu nùdhè ka kí fíndà ale bhà irèta náarí nǐ òsè pòndà màlimò bhà irèta dǒnà, ndirò kasutále bhà ádrèngbànga náarí nǐ òsè kasu ònzí kà rí fíndà ale bhà ádrèngbànga dǒnà. ²⁵ Ní, inga nǒfò dhu ní, dhu ùdhè ka kí fíndà ale ròngò pòndà màlimò bhèyi. Ndirò inga nǒfò dhu ní, kasutále ròngò pòndà kasu tǒ ádrèngbàle bhèyi. Ìndrù apé idza-àbadhi nyú nánzi Bèlìzèbuli tǐ, ní kàbhà idzá bhà dǒ abádhi tǐ nǐ àdè nzère òvo nyú nòvò!»

Ádhi ndí àkàkà konzì òdòna?

(Luk 12.2-7)

²⁶ Yèsù adè àtina tǐdídì ábhàlì nǐ: «Dhu àkà nzà nyònzí kòkò dhu bhèyi ale-òdò. Kórò dhu-tsí yà ì nuru, núuvòya kpangba. Ndirò kórò dhu-tsí, yà òdhè ò aróko, núuvìya ì kpangba kórò ale tǒ. ²⁷ Yà ìndò ð ma màndò fùkè dhu náká nyòwù ìpfonà rǒ awáwù ð, ndirò yà bhèlè ð ka kúnnona rǒ nyí nyírì dhu náká nyòwù èndòna rǒ ikú ð idza dǒ rǒ.

²⁸ Ní dhu àkà nzà nyònzí ale-ngbò kèlè nóho rí, ìnzí ndàdè ale-afí nóhò átò ale-òdò. Pbetè, dhu àkà nyònzí Kàgàwà-òdò, yà ale-ngbò mà, ale-afí mànà nábhè ràdè rògbè, yà ìnzí aràve dhòdhòhóngà nà kàzù ð. ²⁹ Jyò àrè-tútù-nzo nódzi ka ka tǐ obhó atdí fèrangà-kpò rǒ? Pbetè, atdí abádhi nzínzi ð mà náarí nǐ ìtsì obvò inzà Àbakè Kàgàwà nòzè rǒrǒ. ³⁰ Ndirò nyí, Kàgàwà núnì wà ìfè màtí dèkè-ká-vé náarí ì'í dhu. ³¹ Ní dhu àkà inzà nyònzí òdò. Obhó tǐ, nyí nyèdà ábhò àrè-nzo ìtse nyú.»

Yèsù Krístò bhà ale tǐ ka kóko dhu mà, kòdho ka kí dhu mànà dhu

(Luk 12.8-9)

³² Wò dhu-dzidò, Yèsù adè àtina ábhàlì nǐ: «Ndí ale apé dhu òvo kpangba ibí ale-ònzí, ndàtí ndí ràrì pbàkà ale, ní òrè-akpà ð arí'í Àbadu Kàgàwà-ònzí màtí, ma madàya dhu núnò átò kpangba màtí, ndí ale ràrì pbàkà ale. ³³ Pbetè, ndí ale núnòya gukyè dhu kpangba ìndrù-ònzí, ndàtí inzà ndí rúnì ma, ní ma madàya dhu núnò átò kpangba òrè-akpà ð arí'í Àbadu Kàgàwà-ònzí màtí, inzà ma rúnì ka.»

Ìndrù-ḡnga rĩ ndàndò Yèsù bhà ɔte-okú dō rò dhu

(Luk 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Tdítǎdō Yèsù adè àtìna àbhàlĩ nĩ: «Àpé nyìrè nga ma ríra yà adzi dō ale àbhè ròkò màràngà ɔ. Ma míra inzà màràngà nà, pbétù ma míra nà dhu ní ali. ³⁵ Ma míra ingba mà ḡnga nándò àbanà nà, tsìbhíngba mà ḡnga nándò íyànà nà, ndírò àdhìngbà mà ḡnga nándò pbìndà agùna-ayi nà. ³⁶ Ìndrù rǎ òmvù naraya ì'ì rǎ ndi ale bhà idzá bhà kèlě.

³⁷ Atdí ale náapé àbanà mà, ndírò íyànà mà nózè, ròsè dùdunà, ní ndi ale náká inzà ndàtì ndi owùdu nǎngù ale tí. Ndirò, atdí ale náapé idhùnà mà, ndírò ivànà mà nózè, ròsè dùdunà, ní ndi ale náká inzà ndàtì ndi owùdu nǎngù ale tíP. ³⁸ Ìnzì rĩ pbìndà *mèsàlabhà nánò, ndàdè owùdu ɛngù nà ale, náká inzà ndàtì ndi owùdu nǎngù ale tí. ³⁹ Pbìndà ípìrḡnga nózè rĩ ndòdò fìndà ale níwíyà ka, pbétù pbìndà ípìrḡnga níwí rĩ okúdu dō rò ale náadèyà kabà àbà tdítǎdō.»

Yèsù-owù nǎngù ale nàkò ale náabáya perè

(Mrk 9.41)

⁴⁰ Wò dhu-dzidǎ, Yèsù adè àtìna àbhàlĩ nĩ: «Atdí ale apé nyákǎ, ní iwà ma nàkò átò. Ndirò, ima nàkò ale ní iwà ma nivi ale nàkò. ⁴¹ Atdí ale náapé Kàgàwà bhà *nabi náǎkǎ, Kàgàwà bhà nabi tí kà rǎ'ì dhu-okú dō rò, ní ndi ale náabáya Kàgàwà bhà nabi àkà ndàbà perè. Ndirò, atdí ale náapé obhónángatále náǎkǎ, obhónángatále tí kà rǎ'ì dhu-okú dō rò, ní ndi ale náabáya obhónángatále náká ndàbà perè.

⁴² Ma mí obhò dhu náno fǎkè: atdí ale náapé ìrìre idha tǎ kǎpà-tǎi dhu mà nábhè kàkà owùdu nǎngù ale nzínzi ɔ atdí àkyákyè ale tǎ, owùdu kǎngù dhu-okú dō rò, ní ndi ale náabáya àbà pbìndà perè.»

Bàtizò nubhónà Yùwanì rĩ pbìndà àbhàlĩ nóvi ròwu dhu òngè Yèsù-tsǎ dhu

(Luk 7.18-35)

11 ¹ Yèsù nítǎdègu yà pbìndà atdí kumì dǎnà ɔyǎ nà *àbhàlĩ tǎ ndi ndùbhi ɛyanà rǎ dhu t'áyátà nǎtò, ní kǎdè ndìvà, ndàrà ànyìrǎ rò. Kàrà dhu núdhe ìndrù tǎ, ndàdè àrà Kàgàwà bhà Ìdzi Màkǎrè núnò rò abádhí tǎ Gállilaya tǎ pbìrì ɔ kígò òna nà.

² Ndi kàsami ɔ, bàtizò nubhónà Yùwanì ní'ì imbi ɔ ka kósò rǎ. Ní imbi ɔ ndi ndí'ì rǎrǎ, kírì *Krístǎ rǎrà ànzìnà rǎ dhu-ɔyì. Ní kǎdè pbìndà àbhàlĩ nzínzi ɔ ngúfe ale nóvi, ròwù dhu ìvu Yèsù-tsǎ, 'àti: ³ «Nyì tí yà mà mǎròdona ndínì ìra tí ale, ndírò mà màkà tí mǎdò vurò ale?» ⁴ Ní Yèsù adè dhu àdu abádhí tǎ ndàti: «Nyòwu nyèno yà nyí nyírina dhu, ndírò yà nyí nyálàna dhu Yùwanì tǎ. ⁵ Ì dhu ní: ndùmùndúmù-nyìkpó ròwu 'ɛngbe rǎ, 'àdè inga àla. Òtsòtsù ale ròwu ùbhi rǎ mbèyi. Kákí nà ale rǎròwu ɛgù rǎ, ìwí ràdè inga nírì. Ʋvève ale ròwu ìkye rǎ, ndírò nàkètále ròwu Kàgàwà bhà Ìdzi Màkǎrè nírì rǎ.

⁶ Hirò nonziya ale ní nzì yà ma múnona dhu ràbhèna ròtsù nzérenga ɔ ale.»

⁷ Yùwanì bhà àbhàlĩ nívà ì, 'ámbe 'adu dǎ rò, Yèsù adè ndòpè ndàwe dhu ihé-yà tǎ Yùwanì dǎ. Kǎpè ndòngè dhu abádhí-tsǎ, ndàti: «Ádhu nyí nyówù àndàna rǎngù ɔ? Tí awe rĩ ònànga nǎtǎyà ìzò? ⁸ Ádhi nyé nyí nyawù àndàna? Tí atdídǎ àya mùdzarè nǎfǎ ale? Pbéù, atdídǎ àya mùdzarè nǎfǎ ale náaróko ádròdrǎ kámá-idzá ɔ. ⁹ Ní ádhu nyé nyí nyówù àndàna? Tí Kàgàwà bhà *nabi? Obhò tí, nyí nyówù Kàgàwà bhà nabi nánà. Pbéù ma mátiina nyí ní, iwà kà ròsè Kàgàwà bhà ngǎkpà pbànábí dǎnà mǎf. ¹⁰ Yùwanì ní ndi, yà Kàgàwà bhà Andítá rĩ dhu ɛno kpangba dǎnà ndàti:

«Kònrì ma mí pbàkà mùkèngyè nóvi angyi indè,
ndínì pbàkè otu nobholo tí indè.»

P10.37 Tǎr 33.9

q11.10 Mál 3.1; Mrk 1.2

¹¹ Ma mí obhó dhu náno fùkù, yà vèbhále úgù yà adzi dǎ ale núnzi ǎ, Bâtizò nubhóna Yùwanì bhà ádrèngbànga dǎnà p̄bindà ádrèngbànga osè ale rǐ mbá ì'ì. Pbetù, yà ákè ale tí ka kálàna òrù-akpà ǎ Ádrèngbá *kamà Kàgàwà bhà idzi ǎ ale, ní rǐ ádrèngbále nyú tí, ròsè Bâtizò ùbhò arí Yùwanì dǎnà. ¹² Ròpè ndí yà ndí Bâtizò ùbhò arí Yùwanì apèna ndònzì p̄bindà kasu, rìrà àhù indo nga ǎ rǎ, òrù-akpà ǎ Ádrèngbá kamà Kàgàwà bhà idzi náarí inè obi ní ka karúgyena ró, ndírò òròrè ale náarí kàpà fíyò obi ní.

¹³ Músà bhà Úyátà mà, Kàgàwà bhà p̄banábì mànà kóró, rìrà àhù Yùwanì ǎ, náapè ènò dhu angyangyi òrù-akpà ǎ Ádrèngbá kamà Kàgàwà bhà idzi dǎ. ¹⁴ Ndirò, ma mènóna dhu ná'ù nyí nyàdè nánì, ma màmbènà àtina nyí ní, Yùwanì rárí ndí Èlìyà, yà irà rìrà dhu tí ka katì. ¹⁵ Inga t'írìta tó b̄ina nà rí ale níri yà dhu mbèyi!

¹⁶ Yà indo arí ale núde ma mádè àdhà bhà rǎ? Abádhí èlì ì yà pbanga-tsi dǎ ì nùndu nzónzo bhèyi. Atdídhénà ràdè òwu òdhíya núnzi rǎ ikú ǎ àtì:

¹⁷ «Mà màmbì mbá obé tó adyi rùgè ǎ màtí fùkù,

ní nyí nyàdè inzà òbè.

Ndirò mà màyè mbá izu tó adyi mà fùkù,

ní izu àdè inzà nyàka.»

¹⁸ Obhó tí, Yùwanì níra, inzi ndàdè àrà dhu ònyu rǎ, ndirò inzi ndàdè àrà dhu mà nómuvè rǎ. Ní ìndrù adè àtina nzére-alafí rárí'ì kà'ò. ¹⁹ Ndi dhu bhèyi tí, Ìndrù t'ídhùnà níra ndàrà dhu ònyè rǎ, ndàdè àrà dhu nómuvè rǎ. Ní ìndrù arádè kàtì òna óvò ale tí, ndirò atdídǎ arí ndòmuvè ale tí. Ndirò abádhí arádè kàtì pàratà tó p̄bandómbe mà, yà nzére dhu ònzì arí ale mànà ì nózè ale tí. Pbetù, Kàgàwà arí dhu-ònga òvò tí dhu tó obhóngà náarí ndàvì kpangba kà rǎnzina dhu-nyutsì.»

Yèsù rǎrà yà òyá ale nùvò ì inzi ì a'u tí ndí ndánóna dhu kigò dǎ dhu

(Luk 10.13-15)

²⁰ Wò dhu-dzidǎ, Yèsù apè ndòrè atdídǎ yà ábhó wíwì nyú ndí ndónzì òyá kigò dǎ, inzà ì kigò ǎ ale nùgèrè ì, 'èbhà fíyò nzérenga dhu-okú dǎ rǎ. Kàtì: ²¹ «Kòràzini mà, Bètèsàyidà mànà tó kigò, yà èkú ndí ndónzì wíwì ní'iyana gukyè Tirò mà, Sidonà mànà tó kigò ǎ ndí ndónzì dhu tí, ní ì kigò ǎ ale ní'iyana angyi ì éfó gòníyà mberè tí ròyá, 'àdè ohu nùtro òyá ǎ, ndíni ì ègèrè ì, 'èbhà fíyò nzérenga dhu navì tí rǎ. Ní ndí dhu-okú dǎ rǎ, nyí nyí'ì àpè ǎ Kòràzini, ndirò nyí nyí'ì àpè ǎ Bètèsàyidà. ²² Wò dhu-okú dǎ rǎ ní ndí, ma mí dhu òvo kpangba fùkù. Kàgàwà rǐ ìndrù-ànyá nídì nínganí, kítìyà dhu dèkè abhàbhó nyú, ròsè Tirò mà, Sidonà mànà tó kigò dǎ ndí ndítdina dhu dǎnà. ²³ Ndirò inyi, Kàpèrnàwumù tó kigò, yà ènú ndí ndónzì wíwì ní'iyana gukyè Sòdomò tó kigò ǎ ndí nanzi dhu tí, ní Sòdomò ní'iyana inè indo màtí. Ní ndí dhu-okú dǎ rǎ, inyi, Kàpèrnàwumù tó kigò, nyí nyà'ù tí dhu, idzi Kàgàwà ráràdè nyidzi òrù-akpà ǎ? Inzi ràdè nyidzi, akekpà màtí. Pbetù, kà rǐ nyifó obvò, ndàdè nyobvù inzi aráve dhòdhòdhónganà kàzù ǎ. ²⁴ Ndi dhu-okú dǎ rǎ ní ndí ma mí dhu òvo kpangba fùkù, Kàpèrnàwumù ǎ bhà, Kàgàwà rǐ ìndrù-ànyá nídì nínganí, kòtíyà dhu Kàpèrnàwumù tó kigò dǎ abhó nyú, ròsè Sòdomò tó kigò dǎ ndí ndítdina dhu dǎnà.»

Yèsù rǐ màhetè àbhù afíya rìngyè ì ale núnzi tina ǎ dhu

(Luk 10.21-22)

²⁵ Tdítdǎ Yèsù adè àtina: «Ò, Àba Kàgàwà, òrù-akpà mà, yà adzi mànà ǎ Ádrèngbálè, ma mífà nyí atdídǎ yà inga nùni dhu tí ka kòzàna ale-rǎ nyí nyarù dhu ní nyí nyàbhù àkyàkyè ale nyú rani nídhuní. ²⁶ Obhó tí Àbá, nyí nyazè ndí dhu rǎnzì ndí wò dhu bhèyi.»

²⁷ Wò dhu-dzidǎ, kádè àtina: «Ábadu níibho wà kóró dhu tó ádrèngbànga fudú. Atdí ale mà nùni nzá Kàgàwà t'ídhùnà, pbetù ka nùni ní kà t'Ábanà kèlè. Ndirò atdí ale mà nùni nzá kà t'Ábanà, pbetù ka nùni ní fma kà t'ídhùnà kèlè, yà ma mózè mòvò ka fíyò ale mànà.»

²⁸ Tdítídǝ kǎdù àtìná: «Nyiwú tidu ò, nyí kóró yà nyí nyíngyě nyí, nyádù ì'ì ì nà'è ànd nà dèkà rò. Ní ma mí asota nábhù fùkà. ²⁹ Nyòsò yà tudú rí'ì kòmò átò tuká, ndirò nyári fùkà ma méyàna dhu. Obhó tí, ima ní ndí ìyò arádí, ndirò yorowà tó afina nà ale. Ndirò ní ndí nyí nyádù asota nába afikù ò. ³⁰ Obhó tí, pbàkà kòmò ní isó r'ò'ò kòmò, ndirò pbàkà ànd ní isó inzà ndí nà'è ànd'.»

Yèsù bhà irèta *sàbatù-idhò dǝ

(Mrk 2.23-28; Luk 6.1-5)

12 ¹ Wò dhu-dzidǝ, sàbatù-idhò ò, Yèsù mà pbìndà *ábhàlì màná náambèná ùda dǝ *nganù tó inga òna nà údà otu ò. Ndi kàsùmí ò, kàbhà ábhàlì ní'ì àwù nà atdídǝ. Ní ì ábhàlì náadù 'òpè, 'òwù otu-igì dǝ rí'ì nganù náfa rò, 'ùtsèrè kpòna liya ò, 'àdù àkanà. ² Ní *Pbàfàrisáyó níitdègu wò dhu nálá, ní abádhí adù àtìná Yèsù ní: «Àndà pé pbàkà ábhàlì rí inzà àkà konzì sàbatù-idhò ò dhu nónzi.» ³ Ní Yèsù adù dhu adu abádhí tó ndàti: «Nyí nyàpè tí obhó Dàwudi mà, róná ale màná náanzì atdíkù àwù nà ì f'ì rò dhu nózù?» ⁴ Abadhi náatsù Kàgàwà bhà idza, ndàdù perè tí ka kùbho Kàgàwà tó m̀gati nùgù, ì r̀nyè r̀nà ale màná. Wò ndi m̀gati ní'ì inzà àkà àbadhi mà, r̀nà ale màná r̀nyè m̀gati. Pbétù, k̀nyè rádù ale ní'ì *pbàkùhání k̀lè víya dǝ rò'. ⁵ Ndirò, nyí nyòzè tí obhó Músà bhà Úyátá ò ka kándí dhu, katì: «Sàbatù-idhò ò arí kasè ònzi Kàgàwà bhà idzá, inzì 'fè ndi idho pbàkùhání, ní dǝ ka r̀rè nzi àdù ndi dhu nózù afátá tí?» ⁶ Pbétù, ma mí dhu òvo kpangba fùkà: yà irò rí'ì dhu nòsè iwà Kàgàwà bhà idza d̀nà màtí. ⁷ Dhu f'ina gukyè iwà nyí nyéni yà Kàgàwà bhà Andítá r̀nana dhu-tì dhu tí, yà ití rátina: «Ma m̀zè dhu ní izè àbà ka kí indrù dǝ dhu, inzì ní izà tó perè nùbhò ka kí idù dhu k̀lè», ní nyí nyàmbèná nzi anya nítdí yà ìmbà rí'ì afátá nà ale dǝ. ⁸ Obhó tí, Indrù t'ìdhùnà ní ndi sàbatù-idhò dǝ Àdr̀ngbàle.»

Yèsù rí ̀tsùna ̀tsù ale nígù dhu

(Mrk 3.1-6; Luk 6.6-11)

⁹ Úrò rò Yèsù níyà ndí, ndàrà ̀tsù ftyó unduta-dzà ò. ¹⁰ Ní ̀tsùna ̀tsù atdí ale ní'ì ànyì idza. Ànyì rò ì'ì ale náazè 'òbhù Yèsù. Ní ndi dhu-okù dǝ rò, abádhí nívíú dhu Yèsù-tsù, 'àti: «Àlè tó Úyátá návi tí àvì indrù kígù sàbatù-idhò ò?» ¹¹ Ní Yèsù adù dhu adu abádhí tó, ndàti: «Nzínzikù ò atdí ale náapè ì'ì atdí tàrà nà tí, ndi tàrà ràdù it̀sì àdzì ibhu-akpà ò sàbatù-idhò ò, ní ndi ale tí nzi àdù òfo ndi ibhu-akpà ò, ndàrà kidyì ànyì rò?» ¹² Indrù òsè tí nzà tàrà d̀nà! Ní'ò, Músà bhà Úyátá návi wà konzì idzìnga indrù tó sàbatù-idhò ò.» ¹³ Ní Yèsù adù àtìná wò ̀tsùna ̀tsù ale ní: «Ígba ̀tsùna.» Ní ndi ale náadù ̀tsùna nígbà, ndi kòtsù ràdù ògù, r̀ngò yà idzi rò rò rí'ì ngàtsi kòtsù bhèyi.

¹⁴ Ní Pbàfàrisáyó núuvò, 'òwù 'undu, ndí'ì ì iri tí ì ingbà dhu bhèyi màtí ì f'ì Yèsù nábhè kohò dhu dǝ.

Yèsù ní fìndà Kàgàwà ópì kasutále dhu

¹⁵ Yèsù níitdègu wò dhu níri, ní kǎdù ndivà ànyì rò rò ndàrà. Ní ábhò alé-yà náadù òwu kòwù ò, kà ràdù andi nà rí'ì ale nígu kórò. ¹⁶ Pbétù, k̀yá dhu òbi nyú nà abádhí tó, inzì àdhi màtí ndí ndí'ì dhu ǹno tí indrù tó. ¹⁷ Wò dhu anzì ndí ndí'ì yà Kàgàwà ǹno pbìndà *nabì Ísayà-otù ò dhu náaká tí. Katì:

¹⁸ «Kàní ma m̀pì pbàkà ino-akpà,

yà atdídǝ ma m̀zè ale, ndirò afidù arí idha nóm̀vè pbìndà dhu dǝ ale.

Ma mí k̀rà pbàkà ìlìlì-Alafí ní,

¹11.30 Kà-tì ní: ma mávina nyònzì dhu ní isó r'ò'ò dhu, ndirò ma mábhèna nyànd ànd ní isó r'ò'ò ànd.

⁵12.3 1Sà 21.3-7

¹12.4 Law 24.9

^u12.7 òse 6.6

ndirò kà rí obhónánga òvo kóró pbirì ð ale tò.

¹⁹ Kà rí nzí tsèna nálè atdí ale nà màtí, ndirò kà rí nzí òte òré tũna nà. Atdí ale mà rí nzí kà-tù ìrì ngùdhà ð róte ró.

²⁰ Kà rí nzí ndí nàtdo ízò nùkò,

ndirò kà rí nzí núnúnú rórè tarà nívè,

ràrà àhù mùlèma nábhè kà rí obhónánga tò dhu ò.

²¹ Ní kóró pbirì ð ale náapbáya afíya kà-rò tíʸ.»

Yèsù rí òte nádù ndí nòbhè ale tò dhu

(Mrk 3.22-30; Luk 11.14-23)

²² Nírò ní ndí ìndrù níiwú nzére-alafí arí ònà atdí ale nà Yèsù-tíʸò. Ndí ale níʸì ndùmùndúmú, ndirò ìnzí aróte ale. Ní Yèsù ígú ka, ràdè ndòpè ndòtè, ndàdè ìnga àla.

²³ Ní ìdho nùkò kóró ányirò ìʸì ale, abádhí ràdè àtina: «Tí nzí Dàwudí tʸídhunà yà?»

²⁴ Pbéù, abádhí rēnna dhu niri Pbat̄arísáyó náadè àtina: «Yarí ale náarí nzére-alafí nódi Bèlìzèbuli tí kátina p̄f̄mvo ð *kamà bhà ádrēngbānga tó obi ní.»

²⁵ Pbéù Yèsù nēni abádhí rēnna dhu, ní kādè àtina abádhí ní: «Atdí ádrēngbā kamà bhà pbirì ð ale náapè ambe ʸùgyè d̄s̄ nzínziya ð, ní ndí ádrēngbā kamà bhà idzi-tsè ràdè ndòdì òdì tí. Atdí kígò ð ale mà, ndirò atdí odhi mà náapè àmbe anya nónzì d̄s̄ nzínziya ð, ní ð kígò náarí nzí àpere, ndirò ð ale tó odhi-tì náarí nzí ide. ²⁶ Ní p̄f̄mvo *Sitanì náapè àdè ndòpè ndòdì p̄f̄mvo, ní ka nádù ìʸì ndùgye rí ndífirò ale. Ní kàbhà ádrēngbānga tó idzi ràdè àpere ìngbā dhu bhēyi? ²⁷ Ndirò, ma mapè ìʸì Bèlìzèbuli bhà obi ní ma mārí nzére-alafí nódi dhu tí, ní f̄k̄k̄ inzo náaràdè kòdi àdhi bhà obi ní? Ndi dhu-okú d̄s̄ rò ní ndí, abádhí nēt̄diya ndí ànyākù. ²⁸ Pbéù, dhu apè ìʸì Kàgàwà bhà Ìl̄l̄l̄-Alafí bhà obi ní ma mārí nzére-alafí nódi dhu tí, ní òrè-akpà ð Ádrēngbā kamà Kàgàwà bhà idzi nírà wà àhù bvākù. ²⁹ Ìnzí atdí ale mà ràdè òtsù obi ní ìdz̄dz̄ò ale bhà idza, ndàdè kàbhà idzá dhu nēmbà, ìnzà ndí ndēt̄s̄ì ndí ìdz̄dz̄ò ale angyi rórò. Pbéù ka ndí ndēt̄s̄ì dhu-dzid̄s̄ nga ní ndí kà ràdè kóró kàbhà idzá dhu nēmbà ní. ³⁰ Ìmbà ríʸì tidu ònà rò ale ní pbākà òmvù. Ndirò ìnzí rí dhu-tsè ùndùʷ atdíkpá ma mànà ale, ní rí dhu ìnda ìnda tí rúdù rò. ³¹ Ndi dhu-okú d̄s̄ rò ní ndí ma mí kēno kpangba f̄k̄k̄: ìndrù náabáya àbà kóró f̄ȳȳ nzérenga mà, Kàgàwà ní ð arí dhu èno nzére dhu mànà dhu tó ùbàta. Pbéù, Kàgàwà bhà Ìl̄l̄l̄-Alafí ní rí dhu èno nzére ale, náabáya nzí ùbàta akekpá màtí. ³² Ìndrù tʸídhunà ní rí nzére dhu èno ale náabáya àbà ùbàta. Pbéù, Kàgàwà bhà Ìl̄l̄l̄-Alafí ní rí nzére dhu èno ale náabáya nzí ùbàta, yà kòmbí ríʸì kàsùmì ð màtí, ndirò olù rírà kàsùmì ð màtí.»

Itsu núní ka karí kpõna rò

(Luk 6.43-45)

³³ Wò dhu-dzid̄s̄, Yèsù adè àtina: «Atdí itsu náapè ìʸì idzì itsu-tid̄s̄ tí, ní ndí itsu ràdè ìʸì onà ní idzì itsu-kpò-tid̄s̄. Ndirò itsu náapè ìʸì nzére itsu-tid̄s̄ tí, ní ndí itsu ràdè ìʸì onà ní nzére itsu-kpò-tid̄s̄. Obhó tí, itsu núní ka karí kpõna rò. ³⁴ Nyí, ámvò tó osu tó rùganda tírò, idzì òte ràdè àhù ìngbā dhu bhēyi likù ð rò, àzèmbè nyí nongò ìʸì nzére ale nyé? Obhó tí, ale-tsè arórìna dhu ní ale-afí àlè ní irèta. ³⁵ Idzì afina nà ale-afí ð rò aráhù dhu ní idzì dhu, ndirò nzére afina nà ale-afí ð rò aráhù dhu ní nzére dhu. ³⁶ Ma mí obhó dhu nēno f̄k̄k̄, Kàgàwà rí ìndrù-ànyà ìtdì nínanganí, kàraya ìndrù návi rò ràwe yà ð èno ìmbà tina nà dhu mà kóró. ³⁷ Obhó tí, tsànù-bvù rí ní ndí ka kozéya nyí obhónángatále tí, ndirò tsànù-bvù rò ní ndí ka kòtdíya anya dēnù.»

^v12.21 Ìsa 42.1-4

^w12.30 Irò dhu-tsè ùndù ka kí dhu-tì ràdè ìʸì tàrà-tsè ùndù ka kí dhu tí, ndirò ngàtsi ní onzi-bvù ònyà-tsè ùndù ka kí dhu tí.

Yèsù àví ka kí rònzi wìwì dhu

(Mrk 8.11-12; Luk 11.29-32)

³⁸ Wò dhu-dzidò, Músà bhà Ʋyátá tó ngúfe málímò mà, ngúfe Pbàfàrisáyó màna náati Yèsù ní: «Málímò, mà mòzè nyonzi wìwì ndíní mà mala tí.» ³⁹ Ní Yèsù adè dhu àdu abádhí tó ndàti: «Índo arí ǀ ale narí nzére ale, ndírò abádhí náarí nzí Kàgàwà òzè dhu ònzi. Abádhí òzè kònzí wìwì kèlè ǀyò, ní ka kí nzí atdí wìwì mà nónzi abádhí tó. Pbétù, abádhí tó ka káwina dhu ní nabi Yónà rò ndí nanzi wìwì kèlè. ⁴⁰ Adhàdhì nabi Yónà náadhò ìbhè idhò ádrèngbà ìbhè-yà-ba ò dhu bhèyi tí, ní ndi dhu bhèyi tí, Ìndrù t'ídhùnà nòodhóya ìbhè idhò adzi ò. ⁴¹ Nabi Yónà rùnna Kàgàwà bhà Ídzi Màkùrù ì ìrì rò, Nínawè tó kígò ò bhà nùugèrè ì, 'èbhà ǀyò nzérenga. Ní ndi dhu-okú dò rò, Kàgàwà rí ìndrù-ànyà nítdì nínganí, Nínawè ò bhà níwàya ì 'ìkò indo arí ale-nyíkpa rò, 'adè abádhí-ànyà nítdì. Ndirò yà onziká idè ale nòsè wà Yónà dónà. ⁴² Músungú dónà rò arí ǀ Sabà tí kátina pbirì ò tsìbhà ádrèngbà kamà níra yà adzi-tsè òdì ndi ì rò, ndìrà yà dhu-ònga t'òvota nuni ádrèngbà kamà Sòlòmónì rùnna òte níri. Ní ndi dhu-okú dò rò, Kàgàwà rí ìndrù-ànyà nítdì nínganí, íyàdhíyà níwàya ndì, ndidè indo arí ale-nyíkpa rò, ndàdè abádhí-ànyà nítdì. Pbétù, yà onziká idè ale nòsè wà Sòlòmónì dónà màf.»

Nzére-alafí rí ndàdù tdítdò yà ndi ndáhu ònà rò ale ò dhu

(Luk 11.24-26)

⁴³ Yèsù adè àtina tdítdò: «Nzére-alafí náapè àhu atdí ale ò rò, ní kà ràdè àrà, ndùbhi rùngè ònà, ndàmbe ndi ndàrà ndàso rónge nómè dò, ìnzí ndàdè àbànà. ⁴⁴ Ní kà ràdè àtina afina ò: «Ma mí madù yà mà mahè ònà rò pbàkà idza ò.» Ànyì kàdu ndi rò, kà rí ndi idza nòtù tíròrò, iwà ka kàtsù ònánge, kàdè òbhòlònà mbèyi nyé rò. ⁴⁵ Nírò ní ndi kà ràdè àrà àrèbhè ngùkpà nzére-alafí, yà atdítdò òrè ròsè dóna mà núnzi, 'iwù òtsù màna atdíkpà ndi ale ò. Ní wò dhu-dzidò, ndi ale bhà òfò ràdè ì ǀ nzére nyé ròsè yà angyi ì ǀ kàbhà òfò dónà. Ní ndi dhu ní'íya ndi dhu bhèyi tí yà indo arí nzére ale tó.»

Yèsù tsánà mà kà t'ádóna màna

(Mrk 3.31-35; Luk 8.19-21)

⁴⁶ Yèsù rí dhu òvo ìndrù tó ònà kàsùmì ò, kà-tsánà mà kà t'ádóna màna níwù òvò kà rí ǀ ònà idza-lí. Ní abádhí nítsi iko irinà rò, 'adè 'òzè ndíní ì òte tí Yèsù nà. ⁴⁷ Ní atdí ale náadè àtina Yèsù ní: «ǀyànù mà adónù màna rí ǀ irí, ní abádhí òzè 'òtè ìnyì nà.» ⁴⁸ Ní Yèsù adè dhu ìvu ndi ale-tsè ndàti: «ǀyàdu ní àdhi, ndírò adódu ní àdhi mà?» ⁴⁹ Tdítdò kàdè pbìndà ábhàlì nítdè òtséna ní, ndàdè àtina: «Kàn'í yàdu mà, adódu màna. ⁵⁰ Obhó tí, adòdu, awèdu, ndírò yàdu ní yà òrè-akpà ò arí ǀ Ábadu Kàgàwà òzè dhu ònzi arí ale.»

Ònyù-tsè òre rí ale tó mbólí

(Mrk 4.1-9; Luk 8.4-8)

13 ¹ Ndi nínganí tí, Yèsù náahè idza rò, ndàdè àrà àdi rèrè-bidò. ² Ní, ádrèngbà ihé-yà nyé núundu ì, ì ràkpòrò kà-ngbò. Ní ndi dhu-okú dò rò, kàdè ùpo, ndàdè ìbhù ò. Ihé-yà náadè òko rèrè-bidò. ³ Yèsù náahè ábhò dhu nyé abádhí tó mbólí ò, ndàti: «Atdí ale náahè ndàmbe ònyù-tsè nórè dò. ⁴ Ní yà ònyù-tsè nórè kà rí pbìndà ìnga ò ònà kàsùmì ò, atdídhená itse náawà ì otu-gì dò. Ní àrè náadè ìwu, 'ùbhì ì itse otu-gì dò rò. ⁵ Ngùkpà-tsí náadè 'àwà ìmbà adzi rí ǀ abho dónà odu-kengere dò. Ì itse nínga kòmbòmbì, ìmbà adzi rí ǀ abho tsìyà nídhuní. ⁶ Pbétù, adyifò níitdègu ìka, ní kàdè wò ìngingà ònyù-nzo nùbì, ràdè òtdyù, ìnzà ìvéya nòtsù ádzàdzí adzi ò nídhuní. ⁷ Atdídhená itse náawà ì okpèya nà itsukpò-nzo núnzi ò. Ì okpèya nà itsukpò-nzo náadè òvi kòmbòmbì, 'adè wò ìngingà ìdzi ònyù nùtsì. ⁸ Pbétù ngùkpà itse náawà ì ìdzi adzi ò. Ní ì itse-tsí náá'ò, atdídhená ròdhi atdítdí miyà itse, ngùkpà ròdhi azàzà kumì itse, ndírò ngùkpà ràdè ìbhìbhù kumì itse nòdhi.»

⁹ Yèsù adù àtìná tǎtǎdǎ ihé-yà nǎ: «Inga t'frita tó bina nà rí'ì ale náká ndírì yà ma mánóna dhu mběyi!»

Ádhu Yèsù náaráná òte rǎ mbólí ò ní?

(Mrk 4.10-12; Luk 8.9-10)

¹⁰ Wò dhu-dzidǎ ní ndí, Yèsù bhà *ábhàlǐ náandri kà-tí'ò, 'àdù dhu nívu kà-tsù 'àtì: «Ádhu nyí nyarí dhu núnò ihé-yà tò mbólí ò tí ní?» ¹¹ Ní Yèsù adù dhu ádu abádhí tò, ndàtì: «Kàgàwà nábhà wà nyí nyàni òrù-akpà ò Ádrèngbà kamà bhà idzi-nyetsi ndí nóru dhu, pbétù abádhí nánì nzá ka. ¹² Obhó tí, dhu nà arí'ì ale tò, ka kabhèya dhu abho, ràdù ì'ì dhu nà abho nyú ròsè. Pbéù, akekpá arí'ì dhu nà ale, ní-fó rò ka kakòya ndí ákè fénángba mà kóró. ¹³ Ndí dhu-okú dǎ rò ní ndí ma mǎrí dhu núnò abádhí tò mbólí ò, ndí abádhí nóowu tí inga nándà rò, ìnzí 'àdù dhu nála. Abádhí nóowu tí bǐya níkpèlè rò, ìnzí 'àdù dhu ní'ì, ndírò ìnzí ndí dhu ràdù dǎya nála. ¹⁴ Ndí dhu bhèyi ní ndí, *nabi Ìsayà núnò dhu ràdù àká. Kǎtì:

Kàgàwà rǎtina: «Nyí nyí inga níri ìri mběyi nyú, pbétù ìnzí yà nyí nyí'ì dhu ràdù dèku àlù akekpá màtí.

Nyí nyí inga nándà àndà mběyi nyú, pbétù ìnzí nyàdù atí dhu mà nála.

¹⁵ Obhó tí, atí dhu mà náarí nǎ kǎrí ale-afí-ngbò núbèlè.

Abádhí nǎ'ì bǐya,

ndírò abádhí núpí nyíkpóya,

akye ì alana nga nǎ,

akye ì ìrina nga nǎ,

ndírò akye dhu alána dǎya,

'àdù 'ùgèrè 'ùbhà fíyó nzérenga,

madù ì nígu ní'.

¹⁶ Pbéù, nyí ní ndí hirò nyí nyónzì, yà nyíkpókù náarí inga nála, ndírò bíku ràdù inga ní'ì rò. ¹⁷ Ma mí obhó dhu núnò fǎkù, ibí pbánábí mà, obhónánga ònzi arí ale màná, náazè 'àla yà kómí nyí nyálana dhu, pbétù abádhí náadù nzá kàla. Abádhí náazè 'ìrì yà nyí nyírina kómí dhu, pbétù abádhí náadù nzá kìrì.»

Ònyè-tsè òre rí ale tò mbólí-tì

(Mrk 4.13-20; Luk 8.11-15)

¹⁸ Yèsù adù àtìná tǎtǎdǎ pbìndà ábhàlǐ ní: «Nyí'ì pé yà ònyè-tsè nóre rí ale tò mbólí-tì.

¹⁹ Òrù-akpà ò Ádrèngbà kamà Kàgàwà rí idzi ònyè ìndrú dǎ dhu dǎ ka kúnóna dhu níri rí ale, ìnzí ndí dhu ràdù dǎya àlù, nǎlì ì yà itse náawà ì òyá otu-gi-dò bhèyi. Pfòmvo ràdù ìrà, ndàdù yà abádhí-afí ò ka kòzò òte nǎwa abádhí-afí ò rò.

²⁰ Ngǎkpà ale nǎlì ì yà itse náawà ì òyá, ìmbà ábhò adzi nà dóná odu-kengere-dò bhèyi. Abádhí rí Kàgàwà bhà òte níri, 'àdù àkónà dhèdhe nyú nà ányirò rò tí. ²¹ Abádhí rí nǎ'ì adù kabhè ivéna ròdì ndí affiya ò. Pbéù, abádhí ràdù ì àpba ndí òte rǎ ákè kàsùmì kèlè tí. Ní yà àpè mà, avuta màná nǎpè ì Kàgàwà bhà òte-okú dǎ rò rò, abádhí ràdù fíyó a'uta núbhà ányirò rò tí.

²² Ngǎkpà ale-tsí tǎtǎdǎ, nǎlì ì yà itse náawà ì nínziya ò okpèya nà itsukpó-nzo bhèyi. Abádhí rí Kàgàwà bhà òte níri, pbétù yà adzi ò ìrèta mà, yà adzi dǎ ònzi náaràbhàna títò tò dhèdhe màná dhu ràdù ndí òte nǎtsì ìnzí ròdhi itse. ²³ Ndírò, ngǎkpà ale nǎlì ì yà itse náawà ì òná idzi adzi bhèyi. Ì ale náarí Kàgàwà bhà òte níri, 'àdù à'ùnà. Ndírò abádhí ní ì itse òdhi ràdù: atídhená ròdhi ka atádídì miyá, ngǎkpà ròdhi ka azázá kumì, ndírò ngǎkpà-tsí ràdù ìbhìbhú kumì nódhi.»

⁹13.15 Ìsa 6.9-10

*Nghanè nzínzi ð ìngà nzére írì-tidò tó mbólí

²⁴ Wò dhu-dzidò, Yèsù náawe ngàtsi mbólí ihé-yà tò ndàti: «Kànř ðrè-akpà ð Ádrèngbà kamà Kàgàwà bhà idzi nǎfò ndí nà dhu: Atdí ale náázò ídzi nghanè-tse p̀bìndà ìngà ð. ²⁵ Ní atdíku kùbhingànà, idho ð kórò ale rí'í rórò, òmvù nńira, ndòzò nzére írì-tidò tó itse ndi nghanè nzínzi ð, ndàdè àrà. ²⁶ Wò nghanè níitdègu ìngà, ndòvì, ndàdè nditù, ní wò nzére írì-tidò náadè ìngà, ndòvì át. ²⁷ Ní wò ìngà-àbadhi bhà kasutále níiwú kà-tí'ð, 'ìvù dhu kà-tsù, 'àti: «Ádrèngbàlé, nyi nyazò ìngà ð dhu ní'í tí obhó ídzi nghanè-tse? Olu, wò nzére írì-tidò náadè ìrà àdhà rò?» ²⁸ Wò ìngà-àbadhi náadè dhu àdu kasutále tò ndàti: «Òmvù ní ndi wò dhu nónzi.» Kòkò kasutále náadè dhu ìvu tditòd kà-tsù 'àti: «Nyi nyòzè tí nzá mòwù ì nzére írì nòdrè?» ²⁹ Ní ìngà-àbadhi náadè dhu àdu abádhi tò, ndàti: «Inzá ma mòzè nyòwù kòdrè, akye nyí nyadèna nghanè nòkpò átò kòdrè nyí nyí rò ní. ³⁰ Nyitse pé abádhi rovi atdíkpá, ràrà àhè nghanè nòtsè ka kowuya ònà idho ð. Ndi nínganí ní ndi ma matya nghanè nòtse rí ale ní: Nyòdrè pé wò nzére írì nyùtsì d̀na tí, ndínř kùbì tí kàzè ð. Ndirò, nyadè nyòtse nghanè, nyadè ùndunà nyùli óngòlì ð.»»

Hàradali-kpò tó mbólí

(Mrk 4.30-32; Luk 13.18-19)

³¹ Tditòd, Yèsù adè ngàtsi mbólí náwe ihé-yà tò, ndàti: «Òrè-akpà ð Ádrèngbà kamà Kàgàwà bhà idzi níli ndí p̀bìndà ìngà ð atdí ale níidyi ndòzò *hàradali-kpò bhèyi. ³² Ndi hàradali-kpò ní àkèkpá dhu-tùtù-ngba nyé kórò itse nzínzi ð. P̀bètè kápé ìngà, ndàdè òvi, ní kàradè òse yà ìngà ð ka karí òzòna kórò itsukpò d̀nà. Ndirò, kàradè òngo itsù-yà-ba tí, àrè mà radè òwu idzàya nòsì rò op̀bina nzínzi ð.»

Afi tó mbólí

(Luk 13.20-21)

³³ Yèsù adè yàrí ngàtsi mbólí náwe tditòd abádhi tò, ndàti: «Òrè-akpà ð Ádrèngbà kamà Kàgàwà bhà idzi níli ndí yà tsibhále rídyina ndàngbò nghanè-ra tó óyò kumì d̀nà imbò nà kilo ð afi bhèyi. Ní ndi dhu radè ndi idyi nábhè rivè kórò.»

Ádhu Yèsù náaràna òte rò mbólí ð ní?

(Mrk 4.33-34)

³⁴ Yèsù náawe kórò kòrì dhu mbólí ð ihé-yà tò. Kàràna nř atdí dhu mà nánò rò abádhi tó ìnzá ndi ndàwe mbólí ð rórò, ³⁵ ndínř Kàgàwà bhà nabì núnno dhu náaká tí. Kàti:

«Ma m̀nɔya dhu abádhi tó mbólí ð,

ndirò ma maweya yà ðdhè ð aróko yà Kàgàwà anzina yà adzi ònà idho ð rò kórò dhu abádhi tó.»

Nzére írì-tidò tó mbólí-tì

³⁶ Wò dhu-dzidò, Yèsù núnbhà wòrì ihé-yà, ndàdè òtsù idza. Ní kàbhà àbhàlì náadè òtsù kà-tí'ð, 'adè àtina kà ní: «Áwè pé wò ìngà ð ìngà nzére írì-tidò tó mbólí-tì fàkà.» ³⁷ Ní Yèsù adè dhu àdu abádhi tò, ndàti: «Yà ídzi itse òzò rí ale ní Ìndrù t'ídhùnà. ³⁸ Itse òzò ka kí ònà ìngà ní yà adzi. Ndi ídzi itse ní ðrè-akpà ð Ádrèngbà kamà Kàgàwà rí idzi ònyè d̀yá ale. Nzére írì-tidò ní Nzére ale, P̀f̀mvo bhà inzo. ³⁹ Yà ndi nzére írì-tidò nòzò òmvù ní P̀f̀mvo. Nghanè nòtse ka kí ìngà ð rò dhu ní yà adzi ð dhu-tsè rí ndòdì ònà idho. Ndirò, nghanè òtse rí ale ní Kàgàwà bhà màlàyíkà. ⁴⁰ Ní àdhàdhì ka karí nzére írì núnú ìngà ð rò kùbì kàzè ð dhu bhèyi, ndi dhu óziya ndi ndi dhu bhèyi tí, yà adzi ð dhu-tsè rísi ndòdì nínganí. ⁴¹ Ní, Ìndrù t'ídhùnà náaviya p̀bìndà màlàyíkà ríwù yà ngèkpà ale nábhè arí rònzi nzérenga ale mà, yà nzérenga nónzi arí ale màna nípfò p̀bìndà ádrèngbànga tó idzi ð rò. ⁴² Í màlàyíkà náadèya abádhi náwà yà ìnzì aráve dhòdhòhóngà nà kàzè ð. Anyè ní'íya ódzi mà, ale-kù t'átrita màna. ⁴³ Ní, obhónángatále náambèya

àmabili dō adyiḥò bhèyi òrù-akpà ò arí'ì Àbayà Kàgàwà bhà ádràngbànga tó idzi ǝ. Inga t'frita tó bina nà rí'ì ale, náká ndírì yà ma múnona dhu.»

Inga ǝ ka kórù ábhǝ odzina nà dhu tó mbóli

⁴⁴ Tdítdǝ Yèsù ati: «Òrù-akpà ǝ Ádràngbà kamà Kàgàwà bhà idzi nli ndi inga ò ndi nórù ábhǝ odzina nà dhu bhèyi. Atdí ale náapè kàbà, ní ndi ale ràdè kidyi, ndòrò tdítdǝ ndi inga ǝ tí. Wò dhu-dzidǝ, ábhǝ dhèdhe-okú dò rò, kà ràdè àrà, ndùdzí kóró fóná arí'ì dhu-tsí, ndàdè ìrà ndi inga nódzi fíndà.»

Ábhǝ odzina nà yòkpó tó mbóli

⁴⁵ Wò dhu-dzidǝ, Yèsù ati ihé-yà nǝ: «Òrù-akpà ǝ Ádràngbà kamà Kàgàwà bhà idzi nli ndi ùyàya yòkpó nóme rí ndòdzí dhu t'údzítátale bhèyi. ⁴⁶ Orú odzina rí'ì atdí yòkpó ndi ndàbà rò, ní kà ràdè àrà, ndùdzí kóró fóná arí'ì dhu, ndàdè ndi yòkpó nódzi.»

Ìbhè-mbí tó mbóli

⁴⁷ Yèsù adè àtina tdítdǝ abádhí nǝ: «Òrù-akpà ǝ Ádràngbà kamà Kàgàwà bhà idzi nli ndi rèrè ò ka kúpe ìbhè t'òhota tó imbi bhèyi. Ndi imbi ràdè kóró ìbhe-tidǝ nòtǝ. ⁴⁸ Kápé àle ìbhè nǝ, ní ka nùpenà ale ràdè kàdhà, 'ìpfo idha-bidǝ, 'àdè òko obvò ìbhè-ǝnga t'òvota tó. Abádhí ràdè idzi ìbhè nùdo fíyó sèngè ò, 'àdè nzére-tsí nàwà.

⁴⁹ Dhu onziya ndi ndi dhu bhèyi tí yà adzi ǝ dhu-tsè rí ndòdì nínaganí. Kàgàwà bhà màlàyíkà níwúya, 'àdè nzérena ǝnzi arí ale nípfo obhónángatále nzinzi ǝ rò. ⁵⁰ Abádhí náadèya i nzérenatále nàwà ìnzí aráve dhòdhòdhónganà kàzè ò. Anyí nǝ'íya odzi mà, ale-kù t'átrita mànà.»

Dhu-ǝwátá mà, dhu-ayí mànà tó mbóli

⁵¹ Wò dhu-dzidǝ, Yèsù adè dhu ìvu pbìndà ábhàlǝ-tsǝ, ndati: «Yà ma màwe kóró dhu nálǝ tí wà dèkè?» Ní abádhí adè dhu àdu kà tò, 'ati: «fwa dōka nálǝ.» ⁵² Ní Yèsù adè àtina abádhí nǝ: «Ndi dhu-okú dò rò ní ndi, òrù-akpà ò Ádràngbà kamà Kàgàwà bhà idzi dǝ ka kúthe dhu fíndà Músà bhà Úyatá tó atdí màlimò, ràdè ndli atdí idza-àbadhi, yà pbìndà ongyéngá nódò ndi ndarí ǝnà dhu ò rò arí dhu-ǝwátá mà, dhu-ayí mànà nípfò bhèyi.»

Nàzàretì tó kígò ǝ bhà ná'ù nzá Yèsù dhu

(Mrk 6.1-6; Luk 4.16-30)

⁵³ Yèsù nítdègu kǝkò mbóli t'áweta níto, ní kàdè ndìvà ndàrà ànyìrǝ rò. ⁵⁴ Kàdè àrà yà ndi ndavì ǝnà kígò ò. Kàdè ndòpè ndàrà dhu nùdhe rò ìndrù tó fíyó unduta-dzà ǝ rò. Ní yà kà rǝnona dhu nǝrì rí ale idho nùuko atdítdǝ. Abádhí náambèná àtina dǝ: «Wò inga t'únita-tidǝ mà wíwì t'ónzita tó obi mànà ní kàbà àdhà? ⁵⁵ Ka tí obhó sàpàti t'ídhùnà? Kà-tsánà-ǝvò tí obhó Màriyà? Ndirò, kà t'ádóna tí obhó Yàkòbhò mà, Yǝzefè mà, Simoni mà, Yudhà mànà? ⁵⁶ Ndirò kóró kà t'áwèna náti obhó òko ìrǝ àlè-nzinzi ǝ? Ní kóró kǝkò dhu kàbà àdhà?» ⁵⁷ Ní wò dhu-okú dò rò, abádhí nóowùnà nzí kà rǝnona dhu ná'ù rò. Nírò ní ndi Yèsù adè àtina abádhí nǝ: «Nabì nífè ka karí kóró ngari ǝ. Pbéù, ndi nyé ka kadhì ǝnà kígò ǝ, ndirò fí-dzà bhà nzinzi ǝ, kǝr'ì mbà ífeta nà.» ⁵⁸ Ní wò ìmbà abádhí rí'ì a'uta nà dhu-okú dò rò, Yèsù adè nzá ábhǝ wíwì nónzì ànyìrǝ.

Bàtizò nubhónà Yùwanì bhà ǝve

(Mrk 6.14-29; Luk 9.7-9)

14 ¹ Hèrodè nǝ'ì Gálilayà tó pbìri ǝ *lìwalì tí ǝnà kàsùmì ǝ, kíri Yèsù dǝ ka kúnona dhu. ² Ní kàdè àtina pbìndà kasutále nǝ: «Bàtizò nubhónà Yùwanì ní wò ndi nìngbè ǝve-bvè rò. Ndi dhu-okú dò rò ní ndi, kà rí'ì wíwì t'ónzita tó obi nà.»

³ Wò ndi Hèròdè ní ndi ɥyátá nabhè kosò Yùwanì, kadè ɛtsìnà kidò imbi ò. Kánzì ndi dhu, adòna Filipò-ve, Hèròdiya-okú dò rò.

⁴ Obhó tí, Yùwanì ongónà àtìna inzà dhu rākà Hèròdè rìdyì Hèròdiya venà tí. ⁵ Ní wò dhu-okú dò rò, Hèròdè nóongónà ndòzè ndàbhè Yùwanì kohò. Pbéù, kóngónà ihé-yà odò nónzì, kórò ale náani dhu Yùwanì rārì Kàgawà bhà *nabi nìdhuñí.

⁶ Ní atdíku, Hèròdè rí ndí ka kadhì ònà idho nírè nínganí, Hèròdiya bhà tsibhíngba náabè yà Hèròdè núnzìna ale-onzì, ndi obé ràdè Hèròdè-nyìkpò nófò atdí. ⁷ Ní ndi dhu-okú dò rò, kádè dhu otsò ndàtì, ndi rārì kórò dhu-tsi yà ndi tsibhíngba rónzina-foná nàbhè kà tò. ⁸ Ní ɥyàna òvò fìndà dhu-okú dò rò, ndi tsibhíngba náadè àtìna Hèròdè ní: «Íbhò bàtìzò ùbhò arí Yùwanì-dò fudú irò tsàlìtsalì dò!» ⁹ Ní izu nùuka ádrèngbà *kamà Hèròdè atdí dò wò dhu-okú dò rò. Pbéù, angyangyi ndi ndòtsòna dhu yà ndi ndúnzìna ale-onzì rí dhu-okú dò rò, kádè dhu ɥya ndí kabhè tí Yùwanì-dò kà tò. ¹⁰ Ní kádè atdí ale návi rārà Yùwanì-dò nòkèrè imbi ò rò. ¹¹ Wò ale adè irà Yùwanì-dò nà tsàlìtsalì dò rò, ndàdè àbhèna wò tsibhíngba-fò, kà ràdè àrà àbhèna ɥyàna-fò. ¹² Yùwanì bhà *àbhàlì náadè iwu kà-bvò nídyi, 'òwù òtòdèna. Abádhí adè òwu wò ndi nònzì dhu òyí nà Yèsù tò.

Yèsù rí imbò lufà ale nóngu dhu

(Mrk 6.30-44; Luk 9.10-17; Yùw 6.1-14)

¹³ Bàtìzò nubhóna Yùwanì nòvè dhu ndi ndírì rò, Yèsù níwà ndi ɥrò rò ibhú ò, ndàrà atdí rò atdí rùngè tí rí'ì ngari ò. Pbéù, kà rārà dhu nírì ihé-yà náadè ùvò ɥyò kigò ò rò, 'òwù kòwù ò pɥya dò, idha-gì dònà.

¹⁴ Ibhú ò rò ndi ndàhè rò, Yèsù náala ádrèngbà ihé-yà, ndàdè izu nába atdí dò abádhí dò. Ní kádè ndòpè ndigè abádhí iwu nà anditále.

¹⁵ Pbítsòngánà, Yèsù bhà àbhàlì níwù kà-tí'ò, 'adè àtìna kà ní: «Tnga náti iwà, ndirò irò nga rí'ì igi. Ní ávi kòkò ale ràdè ì pbanga-tsidò, ndíni ì udzi tí ònyè ɥyò.» ¹⁶ Ní Yèsù adè dhu àdu pbìndà àbhàlì tò ndàtì: «Inzà dhu àkà abádhí ròwù pbanga-tsidò! Nyàbhè ònyè nyí-tírò abádhí tò.» ¹⁷ Pbéù, abádhí náadè dhu àdu Yèsù tò, 'àtì: «Ònyè tí má mí'ì nà irò dhu ní imbò m̀gati mà, óyò ìbhè màna kèlè.» ¹⁸ Yèsù adè àtìna abádhí ní: «Nyiwù ì dhu nà àzú fudu ò.» ¹⁹ Nírò ní ndi Yèsù náadè kòrì alé-yà návi ròkò obvò irí dò. Kádè kòkò imbò m̀gati nùgù, óyò ìbhè màna ndèlè foná. Tdítdò kádè òrè-akpà ò nga nándà, ndàdè Kàgawà nónzì ràso ì dhu. Wò dhu-dzidò, kádè m̀gati-ònga nùko, ndùbho pbìndà àbhàlì-fò, abádhí ràdè ùndòna ihé-yà-fò. ²⁰ Kórò ale náanyè dhu, ì rùlè ní àkàkà dhu-bvù. Wò dhu-dzidò, Yèsù bhà àbhàlì núundu òdòdì ònyè-go-tsè, ì rìrà idre dònà óyò nà sèngè ní. ²¹ Dhu nanyè ale-bvù ní'ì mbèmbè imbò lufà kpabhàle, inzà ka kòzè vèbhàle mà, nònzò màna ròrò.

Yèsù rùbhi rèrè dò dhu

(Mrk 6.45-52; Yùw 6.15-21)

²² Ányirò rò tí, Yèsù náavi pbìndà àbhàlì rùpò ibhú ò, ndíni ada tí angyi fìndà rèrè-adzè, ihé-yà návi ndi ndi ràdu ì ibha òna nà. ²³ Abádhí ndi ndàdu dhu lutinà, kádè ùpò pbiri dò, ndàrà ndìtsò. Ní inga náti rò, kàtù ndi atdí rò ányè. ²⁴ Ibhú náadè 'ì iwà ndi ndàrà itse nyè idha-bidò rò rò. M̀kèrà núubhìna ndèpbi rò ibhú rò, awe ròpili tèm̀ba tí abádhí-nyìkpa rò nídhuñí.

²⁵ Ní à'ù-akpà-òngò ò, Yèsù adè ndàmbe irà dò pbìndà àbhàlì-tí'ò idha dò ndi ndùbhi ròrò. ²⁶ Ní, idha dò kà rùbhi dhu ì àla rò, odo nísi atdí dò abádhí ò, 'adè àtìna: «M̀gàngò ní yà!» Ní abádhí náapè 'àmbe ùkù dò odo rí 'ònzì dhu-okú dò rò. ²⁷ Nírò ní ndi Yèsù náadè tìna nàpò abádhí tò ndàtì: «Nyòtù affika! Ima ní yà, ìnzì nyònzì odo!» ²⁸ Ní Péterù adè àtìna kà ní: «Ádrèngbàlé, ìnyi tí kápè 'ì, ní ávi ma marà tìna ò idha dò.» ²⁹ Ní Yèsù adè àtìna kà ní: «Írà nà!» Ní Péterù ifo ibhú ò rò, ndàmbe ùbhi dò idha dò Yèsù-tí'ò ndi ndàrà rò. ³⁰ Pbéù, awe ròpili òbi nà dhu ndi ndàla rò, odo nísi àbadhi ò. Ní idha ò ndi ndòpè ndòsò rò, kàkù: «Ádrèngbàlé ɥgè ma!» ³¹ Ányirò rò tí, Yèsù adè otsèna nàgbà, ndàlè ka,

ndàdè àtìna kà nǎ: «Inyi, ákè a'uta nà ale, ádhu afinù rùguru nǎ?» ³² Ní abádhí náadè ùpo òyò rò kórò ibhú ò, awe ràdè opilita nùbhà. ³³ Nírò ní ndí ibhú ò ì'ina Yèsù bhà ábhàlǐ nùkò ì kònzí, ì rífù ka, 'àdè àtìna: «Obhó nyé, nyí nǎ Kàgàwà t'ídhùna.»

Yèsù rí Gènèzàreti tó mùlengù ò andítale nígù dhu

(Mrk 6.53-56)

³⁴ Yèsù mà pòndà ábhàlǐ mànà nítdègu rèrè náda, ní abádhí awù ùvo Gènèzàreti tó pbirì ò. ³⁵ Ndí pbirì ò bhà nùni Yèsù. Ní abádhí náadè indrù núvi ròwù dhu nòvò kórò kyèròkyèrò rí'ì pbanga òna ná. Ní indrù náadè andí nà rí'ì kórò ale nùmbà Yèsù-tí'ò. ³⁶ Abádhí náadè Yèsù nítdè ìtdè tí ràbhà ì andítale rùpbalà rónà màdzarè-bidò-ngbò kèlè. Ní ka nùpbalà ale nòowùna ègu rò dòtsí.

Pbàyàhúdí t'ábhúya nóongónà ùdhenà màndu

(Mrk 7.1-13)

15 ¹ Wò dhu-dzidò, Pbfàrisáyò mà Músà bhà Èyatá tó màlímó mànà níwù Yèrusalemá tó kígò ò rò, 'iwù ùvò Yèsù-tí'ò, 'àdè dhu ìvu kà-tsó, 'àti: ² «Ádhu pùkà *ábhàlǐ náarí nzi àlè t'ábhúna tó màndu nífù nǎ? Obhó tí, abádhí náarí nzi òtsúya nú'ò tdù ì onye dhu rò.» ³ Ní Yèsù adè dhu àdu abádhí tó, ndàti: «Olu nyí, ádhu nyí nyarí nzi Kàgàwà bhà Èyatá nífù, pbètù nyàdè abhùkù tó màndu kèlè nífù nǎ? ⁴ Obhó tí, Kàgàwà náati: «Èfù àbanu mà ìyanu mànà.» Ndirò kàti: «Àbanà ní ndirò ìyanà ní màtí dhu nùndò ale, náká kohò, ròvè.» ⁵ Pbètù nyí, nyí nyarí àtina, atdí ale rapé dhu òvo kpangba àbanà tó, ndirò ìyanà tó màtí, ndàti: «Dzènanu nónzi ma màmbènà ní fudú rí'ì dhu, ní ma mùtri wà perè tí Kàgàwà tó.» ⁶ Ní ndí ale rí mbà àbanà mà ìyanà mànà dzèna ònzi ndí ndí dhu-atdyú nà. Ní ndí dhu bhèyi, nyí nyòhò wà Kàgàwà bhà òte fùkà màndu-okú dò rò. ⁷ Nyí, oyoyo idàya nà alé! *Nabí Ìsayà nùno obhó dhu nyú dèkà, ndàti:

⁸ «Kàrì ale náarí mífù tsùya-kpò dò tí, afíya ràdè ì'ì itse nyé rùdú rò.

⁹ Yà abádhí arí mùlè ní ulétá ní kòkòrò nga tó.

Abádhí náarúdhèna indrù tó ní indrù tó èyatá.»

Ìndrù nábhù ràdè ròtì Kàgàwà-nyìkpò ò dhu

(Mrk 7.14-23)

¹⁰ Wò dhu-dzidò, Yèsù anzi ihé-yà, ndàdè àtìna abádhí ní: «Nyíri yà ma múnona dhu, nyàdè àlunà mbèyi dèkù ò. ¹¹ Inzi ní ale-lí òtsù dhu ndí indrù nábhù ràdè ròtì Kàgàwà-nyìkpò ò. Pbètù, indrù nábhù ràdè ròtì Kàgàwà-nyìkpò ò dhu ní ndí ale-li'ò rò àhù dhu.»

¹² Ní Yèsù bhà ábhàlǐ náadè indri kà-tí'ò, 'àdè àtìna kà nǎ: «Nyí nyèni tí wà *Pbfàrisáyò-ònga níwà ndí tí, wò nyí nyúnona dhu níri ì ì rò dhu?» ¹³ Ní Yèsù adè dhu àdu abádhí tó, ndàti: «Kórò itsukpò, yà inzà òrù-akpà ò arí'ì Àbadu Kàgàwà náazò ní ka kongbéya kórò ivéya mànà. ¹⁴ Nyàbhà abádhí. Ndùmùndúmú ní kòkò rí ndùmùndúmú nùnda. Ndirò, atdí ndùmùndúmú náapè àmbe ngàtsi ndùmùndúmú nùnda dò, ní abádhí ràdè 'àwà òyò kórò ibhu ò.»

¹⁵ Ní Péterè adè àtìna kà nǎ: «Áwé pé wòrì mbólí-tí fàká.» ¹⁶ Ní Yèsù adè àtìna kà nǎ: «Nyí nyú mà, kàlè tí obhó dèkà átò? ¹⁷ Nyí nyèni tí nzá dhu kórò dhu-tsí yà ale-lí ròtsù, ràràdè òda ale ò, ndàdè àhù ale ò rò òtsò dò ka kòwù rò? ¹⁸ Pbètù, ale-tsù aròrina dhu ní ale-afí ò rò àhù dhu. Ndirò ndí dhu ní ndí arádè indrù àbhù ròtì Kàgàwà-nyìkpò ò. ¹⁹ Obhó tí, indrù-afí ò rò nga ní ndí nzére dhu náarúvò nǎ. I dhu ní: nzére irèta, abvo òho ka kí dhu, múnnyòni ònzi ka kí dhu, màkuni ònzi ka kí dhu, ogbo ònzi ka kí dhu, títò nùno ka kí ale t'òdhina dò dhu, ndirò indrù ní ka kí dhu èno nzére dhu mànà. ²⁰ Kòrì ní ì indrù

àbhù rādè ròtì Kàgàwà-nyìkpó ð. Pbéù, ònyè nónyè ka kí inzà ka kù'o ale-otsú rórò dhu, ní rí nzi àdè ìndrù nábhù ròtì Kàgàwà-nyìkpó ð.»

Atdí ìnzí ní Màyàhudi-àyi rí Yèsù ná'u dhu

(Mrk 7.24-30)

²¹ Wò dhu-dzidò, Yèsù nńwà ndí ẹrò rò, ndàrà Tìrò mà, Sìdona màna tò pbiiri ð. ²² Ní ndí pbiiri ð aradí Kànanà tò pbiiri ð atdí tsibhàlé nńra àhù Yèsù-tí'ò, ndàdè ndòpè ndùkù, ndámbe àtina dò: «Ádrèngbàlé, Dàwudí t'Ídhuná, àbà ize dídú! Nzére-alafí rávu atdíð ìvādú-ngba rò.» ²³ Pbéù Yèsù adè nzá atdí dhu mà nádu kà tò. Ní Yèsù bhà àbhàlì náandri Yèsù-tí'ò, 'adè àtina kà ní: «Áví wò tsibhàlé ràdu ndí àlè-owù ð rò, ikù nà kà rùbhi àlè-owù ð nídhuní.» ²⁴ Ní Yèsù adè dhu àdu àbhàlì tò, ndàti: «Kàgàwà ívì ma Ísràyeli tò pbiiri ð bhà-okú dò rò, kàkà ùwúwí tàrà bhèyi ì nílí ale.» ²⁵ Pbéù, wò tsibhàlé náadè ìrà, ndòkò ndí otdyèna dò Yèsù-ònzí, ndàdè àtina kà ní: «Ádrèngbàlé, ónzí dzànadu!» ²⁶ Ní Yèsù adè dhu àdu kà tò, ndàti: «Inzá dhu ðfò nga kidiyí nzónzo tò ònyè, kadè òbvùnà itse-nzo tò.» ²⁷ Wò tsibhàlé adè dhu àdu Yèsù tò, ndàti: «Wò nyí nyànò dhu ní obhò dhu nyú, Ádrèngbàlé. Pbéù, itse-nzo mà náarí abáya rí dhu ònyè dóná rò mizà dò rò ì nàwà ònyè-ú'ù nónyè.» ²⁸ Nírò ní ndí Yèsù adè dhu àdu kà tò ndàti: «Ígyò! Yà tsibhàlé, pèkèkè a'uta rí'ì ádrèngbà nyú. Wò nyí nyòzè dhu náká ndònzí ndí ìndè yà nyí nyú nyí nyòzè ka dhu bhèyi.» Ní, wò tsibhàlé t'ívanà-ngba náadè ògè ànyìrò rò tí.

Yèsù rí àbhò ale nígù fíyò andí ð rò dhu

(Mrk 7.31-37)

²⁹ Wò dhu-dzidò, Yèsù nńwà ndí ẹrò rò, ndàrà Gálilaya tò rèrè-bidò. Ní ànyì kàdè ùpo atdí pbiiri dò, ndàdè àdì obvò. ³⁰ Nírò ní ndí abhàhò ale nà òyá ihé níwú ngbòya ẹvè kórò ale mà, ndùmùndùmú mà, otsutále mà, iwí mà, ndírò àbhò ngùkpà andítale màna nà 'iwù ìlínà Yèsù-ònzí, kà ràdè abádhi ige. ³¹ Ní idhò nńuko ihé-yà atdíð nyú iwí ròte dhu, ngbòya ẹvè ale-ngbò rùgè dhu, otsutále rùbhi dhu, ndírò ndùmùndùmú mà rí inga àlā dhu ì ala rò. Ní abádhi náadè 'òpè ì rífà Pbàisràyélí tò Kàgàwà atdíð nyú.

Yèsù rí ifò lufè ale nongù dhu

(Mrk 8.1-10)

³² Wò dhu-dzi dò, Yèsù náanzi pbindà àbhàlì, ndàdè àtina abádhi ní: «Ma mí kàkàrí ale-ize ònzí atdíð. Kòní mà mòkò ìbhùku abádhi màna mbàlìmbàlì, ndírò abádhi rònyèna dhu rí'ì mbà. Ní ma mòzè nzá mabhù abádhi ròwù inzà dhu nònyè rórò, akye sàzì arana abádhi àbhù ràwà ì otu ð ní.» ³³ Ní Yèsù bhà àbhàlì náadè dhu ìvu Yèsù-tsù, 'àti: «Yàrí rùngù ð, àlè kówu yà dhu bvè tí ihé-yà nongù àlè kí ní ònyè nàbà àdhà?» ³⁴ Ní Yèsù adè dhu ìvu abádhi-tsù, ndàti: «Nyí nyí'ì *mègati nà ife?» Ní abádhi adè dhu àdu kà tò 'àti: «Àrèbhè, ndírò ngúfe ìbhè nzo màna.» ³⁵ Nírò ní ndí Yèsù adè ihé-yà návi ròkò obvò. ³⁶ Wò dhu-dzidò, kàdè kòkò àrèbhè mègati mà, kòkò ìbhè màna nùgù ndùlè fóná, ndàdè òtsò nábhù Kàgàwà tò. Tdíð, kàdè kòkò mègati-ònga nńko, ndùbho pbindà àbhàlì-fò, abádhi ràdè èndónà ihé-yà tò. ³⁷ Kórò ale náanyè dhu 'ùlè ní àkàkà dhu bvè. Ní Yèsù bhà àbhàlì náadè òdòdì ònyè-go-tsù nùndu, rùlè àrèbhè sèngè ð. ³⁸ Dhu nanyè ale-bvè ní'ì ifò lufè kpabhàlé, inzà ka kòzè vèbhàlé mà nzónzo màna rórò. ³⁹ Kòrí ihé-yà ndí ndàvi ràdu ì ibha dhu-dzidò, Yèsù adè ùpo ìbhù ð, ndàdè àrà Mágàdaní tí kátina pbiiri ð.

Pbàfàrisáyò mà, *Pbàsàdùkáyò màna rí Yèsù návi rònzí wíwí dhu

(Mrk 8.11-13; Luk 12.54-56)

16 ¹ *Pbàfàrisáyò mà, *Pbàsàdùkáyò màna náawù ùvò Yèsù-tí'ò. Ní kà-aff ì omvú tí ní, abádhi náavi kà rítè òrè-akpà ð rò írà atdí ize fíyò. ² Pbéù, Yèsù adè dhu àdu abádhi tò ndàti: «Ínga ràtí rò, nyí nyàróngo àtina: «Ígye rí nzi ìkò, òrè-akpà-nyí-rònga nílílu tí nídhuní.» ³ Ndirò bhòtsungá, nyí nyaràdè àtina: «Índo igye rògye ògye,

òrù-akpà-nyí-rǒngà nǎtí ìtí tí nǐdahuní.) Nyí nyáni dhu ní òrù-akpà-nyí rǒ nyí nyàla dhu rǐtèna dhu kèlè, ìnzí nyàdè ìrà rírà kàsùmí ð rí ndònzí dhu nání. ⁴ Indo arí ale ní nzére ale, ndírò abádíhí náarí nzí Kàgàwà ózè dhu ònzí. Abádíhí ózè kònzí wíwí fíyò. Pbéùtù ka kí nzí atdí wíwí mà nónzì abádíhí tò. Abádíhí tò ka kávína dhu ní *nabí Yǒnà rǒ ndí nanzí wíwí kèlè.» Wò dhu-dzidò, Yèsù adè abádíhí nùbhà, ndàdè àrà fíndá dhu ní.

Pbàfàrisáyò mà, Pbàsàdùkáyò mànà tó afí

(Mrk 8.14-21)

⁵ Yèsù mà, pbìndà *ábhàlì mànà nǐtùdègu ada rèrè-adzè, ní m̀gègati nídyí ì í dhu náadzò Yèsù bhà ábhàlì ònà rò. ⁶ Ní Yèsù adè àtìna abádíhí ní: «Òò! Nyàndà nga mbèyi! Nyòdò nyí Pbàfàrisáyò mà, Pbàsàdùkáyò mànà tó afí rǒ rǒ.» ⁷ Ní Yèsù bhà ábhàlì náadù 'òpè 'òtè nzínziya ð, 'ámbe àtìna dò: «Ka rǒtè wò dhu bhèyi ìnzá àlè kídíyí m̀gègati dhu-okú dò rǒ.» ⁸ Ní Yèsù náasè abádíhí r̀ǹǹona dhu, ndàdè dhu ìvu abádíhí-tsù ndàtí: «Ádhu nyí nyátina nzínzikè ð, ìmbà àlè kí'í m̀gègati nà dhu-okú dò rǒ dhu r̀r̀r̀ ndí ní? Nyí ní àkè a'uta nà ale! ⁹ Kàpè tí obhò d̀k̀k̀ àlè? Nyí nyàpè tí nzá ìmbò m̀gègati-òngà ma m̀k̀k̀, ìmbò l̀f̀f̀ ale r̀d̀d̀ ònyèná dhu ìrè? Ndírò nyí nyàdè tì ìnzá yà nyí nyadè òwunà òdòdò m̀gègati-go tó s̀ng̀g̀-òvù? ¹⁰ Nyí nyàrè tì ìnzá àr̀r̀bh̀ m̀gègati-òngà ma m̀k̀k̀, ìf̀f̀ l̀f̀f̀ ale r̀ònyè dhu? Ndírò nyí nyàrè tì ìnzá yà nyí nyadè òwunà òdòdò m̀gègati-go tó s̀ng̀g̀-òvù? ¹¹ Ìngbà dhu bhèyi dhu, ìnzá nyí nyàdè dhu èni, ìnzí r̀r̀r̀ m̀gègati ma m̀tè d̀ǹǹ, yà ma mí dhu òvò f̀f̀k̀ matí, nyí r̀d̀d̀ nyí Pbàfàrisáyò mà, Pbàsàdùkáyò mànà tó afí rǒ rǒ rǒ.» ¹² Nírò ní ndí Yèsù bhà ábhàlì náadè dhu èni, Yèsù rǒtè d̀ǹǹ dhu r̀r̀r̀ nzí m̀gègati nónzì ka karí ní afí. Pbéùtù, kà rǒtè d̀ǹǹ dhu r̀r̀r̀ Pbàfàrisáyò mà Pbàsàdùkáyò mànà náarúdhèna ìndrù tó dhu.

Péterù rí Yèsù náti Krístò tì dhu

(Mrk 8.27-30; Luk 9.18-21)

¹³ Wò dhu-dzidò, Yèsù mà pbìndà ábhàlì mànà náawù Kàyisàriyà-Filipì tó kígò-bidò rí'í p̀b̀r̀ ò. Ní kíwù dhu pbìndà ábhàlì-tsù, ndàtí: «Ádhu ìndrù náar̀ǹǹona Ìndrù t'ídhùnà dò?» ¹⁴ Ní abádíhí adè dhu àdu kà tó, 'àtí: «Atídíhená ale náarátina nyí r̀r̀r̀ Bàtizò nùbhónà Yùwaní. Ng̀k̀p̀ ale náaràdè àtìna nyí r̀r̀r̀ nabí Èliyà. Ndírò ng̀k̀p̀ ale-tsí náaràdè àtìna nyí r̀r̀r̀ nabí Yèrèmiyà, ndírò ng̀t̀s̀ ní nyí r̀r̀r̀ Kàgàwà bhà pbànábí nzínzì ð atdí nabí.» ¹⁵ Ní Yèsù adè dhu ìvu abádíhí-tsù ndàtí: «Olu nyí, nyí nyarátina ma r̀r̀r̀ àdhi?» ¹⁶ Ní Simonì Péterù náadè dhu àdu kà tó, ndàtí: «Nyí ní *Krístò, ìnzí aròvè Kàgàwà t'ídhùnà.» ¹⁷ Nírò ní ndí Yèsù adè àtìna Péterù ní: «Nyí nyònzí wà hirò, Simonì, Yùwanì t'ídhùnà! Ìnzí ní ìndrù ndí wò dhu nàbhè nyèni. Pbéùtù ka nàbhè nyèni ní òrù-akpà ð arí'í Àbadu Kàgàwà. ¹⁸ Ní, ma mátina nyí ní: Nyí ní Péterù, bhalabhala tó odu. Ndí bhalabhala tó odu dò ní ndí ma m̀s̀ỳa pbàkà *Kànìsà. Òve-òvè ka kòtsù ònà tsàtsè nónzìyà nzí atdí dhu mà ndí Kànìsà rǒ. ¹⁹ Ma mabhèyà òrù-akpà ð Ádr̀ng̀b̀ *kamà Kàgàwà bhà idzi ð ka kòtsù ní f̀ng̀l̀à f̀ǹ. Kórò dhu-tsí yà adzi dò nyí nyètsì, nóngo ì'í iwà ndí nèt̀s̀ òrù-akpà ð màtí. Ndírò kórò dhu-tsí yà adzi dò nyí nyèngà, nóngo ì'í iwà ndí ǹng̀ òrù-akpà ð màtí.» ²⁰ Wò dhu-dzidò, Yèsù adè dhu ǹỳỳa pbìndà ábhàlì tó ìnzí dhu ǹǹǹ tì atdí ale tó màtí ndí r̀r̀r̀ Krístò.

Yèsù rí ndí ndòvè, kotdè ndí, ndàdè ndìngbè dhu nòvò dhu

(Mrk 8.31-9.1; Luk 9.22-27)

²¹ Ròpè ndí ànyìrò rò, Yèsù apè ndòvò dhu kpangba pbìndà ábhàlì tó ndàtí, dhu r̀k̀k̀ wà ndàrà Yèrùsàlemà tó kígò ð, ndíní *pbàk̀èr̀ mà, *pbàk̀h̀ǹ tó àdr̀dr̀ ale mà, ndírò Músà bhà Úyatá tó m̀l̀m̀ mànà náabhè tì ndí ndàbà àpè abhò ànyí. Abádíhí r̀r̀r̀ ndàbhè kohò ndí, kadè ndòt̀d̀, ndírò ìbh̀ ìdho dzidò, ndí radàya ndìngbè òve-òvè rò. ²² Ní Péterù adè kídíyí ndàrà nà ìgì, ndàdè ndòpè ndòrè kà-dò, ndàtí: «Ádr̀ng̀b̀, Kàgàwà àkà ndòdò ngbònu! Ìnzá dhu àkà wò dhu r̀ǹz̀ ndí r̀ǹ.» ²³ Pbéùtù, Yèsù adè ndàgere, ndàtí Péterù ní: «Ìndrì nyí itse tídù rò p̀f̀m̀v̀ *Sitanì! Nyí nyí dhu ònzí nyitsu ma nzérengà ò. Obhò

tí, nyí nyí nzí inga nírè Kàgàwà náarí inga ìrè dhu bhèyi, pbètù nyí nyí inga nírè ìndrù náarí inga ìrè dhu bhèyi.»

²⁴ Wò dhu-dzidò, Yèsù adù àtìna p̀b̀ìndà àbhàlì n̄: «N̄dì ale náapè ndòzè ndùbhi owùdu ð, n̄ kàkà ndàdzo r̀nà r̀ò, ndàdù ndà`ù ndànd p̀b̀ìndà *m̀s̀alabhà, ndàdù ùbhi owùdu ð. ²⁵ P̀b̀ìndà ìp̀ìr̀ngà nòzè ndìgù ale níwíya ka. P̀b̀ètù okùdu d̀ò r̀ò r̀í p̀b̀ìndà ìp̀ìr̀ngà níwí ale, náadèya kàbà àbà t̀d̀f̀t̀d̀. ²⁶ Ìndrù r̀í yà adzi ð dhu ǹng̀yè k̀òr̀ò, p̀b̀ìndà ìp̀ìr̀ngà ràd̀è àwí dhu t̀ò ìd̀zinga n̄ àdhu? At̀d̀í dhu mà t̀í ìnè, yà ìndrù ràd̀è àbhə̀nà p̀b̀ìndà ìp̀ìr̀ngà ǹẁẁ t̀í? ²⁷ Obhó t̀í, Ìndrù t̀'ìd̀h̀ùnà ǹr̀raya Àbanà Kàgàwà bhà àdr̀r̀ng̀b̀ànga t̀ò awàwè ð p̀b̀ìndà màlàyíkà mànà. N̄r̀ò n̄ ndì kàdèya ìngbàt̀í f̀lì ndì ale mà ǹb̀ho ndì ale bhà kasu-bvə r̀ò. ²⁸ Ma m̄í obhó dhu ǹǹno f̀ùk̀ù: ng̀ùkpà ale kàkà ìr̀ò r̀í`ì ale ǹz̀ǹz̀ì ð, ǹẁẁyèya nzí ìnzà ì àla Ìndrù t̀'ìd̀h̀ùnà r̀ìr̀à p̀b̀ìndà idzi t̀ò àdr̀r̀ng̀b̀ànga ð dhu r̀òr̀.»

Yèsù-wòyò r̀í nd̀g̀èr̀è dhu

(Mrk 9.2-13; Luk 9.28-36)

17 ¹ Azà idho dzidò, Yèsù núgu Péterù mà, Yàkòbhò mà, ndirò Yàkòbhò t̀'ád̀nà Yùwanì mànà, 'adù òwu nà l̀ng̀èl̀ng̀è ádzí p̀b̀ìr̀ì-akpà d̀ò.

² Ní Yèsù-wòyò ǹẁg̀èr̀è ndì abádí-nyìkpò ð r̀ò. Kà-nyì náadù ndòpè nd̀amb̀l̀ì adyifò bhèyi, kà-r̀ò m̀d̀zarè ràd̀è òwə t̀d̀yè awàwè bhèyi.

³ Nírò n̄ ndì Músà mà Èliya mànà ǹẁt̀t̀ò ì, 'adù àmbe òte d̀ò Yèsù mànà. ⁴ Ní Péterù adù àtìna Yèsù n̄: «Ádr̀r̀ng̀b̀alé, dhu ðf̀í nga àlè r̀òkò ìr̀ò. Ní nyí nyòzè ka n̄, ma m̄í ìbhə hemè-dzà ǹp̀è ìr̀ò, at̀d̀í n̄ p̀b̀ùk̀ù, ng̀atsi n̄ Músà bhà, ndirò ng̀atsi n̄ Èliya bhà.»

⁵ Wò dhu ǹǹno Péterù r̀í r̀òr̀ò n̄ ndì, inga àwè r̀í àdr̀r̀ng̀b̀à àp̀b̀u níibvú ndì, ndàt̀ì abádí sisina n̄. Ndirò ndì àp̀b̀u ð r̀ò, at̀d̀í ale-tù náadù ndirò, ndàt̀ì: «Yàrì n̄ Idhùdu, at̀d̀í d̀ò ma mózè ale. Kàrì nyìkpòdu ǹf̀ì dhu ònzì. Ní, nyìr̀ì kà-tsù dhu.»

⁶ Yèsù bhà àbhàlì níit̀d̀ègu wòr̀ì ale-tù n̄r̀ì, n̄ ɔ̀d̀ò ǹs̀s̀í at̀d̀í d̀ò abádí ð. Abádí adù 'àwà obvò, ì r̀èp̀b̀à nyíya adzikpa nyé r̀ò. ⁷ Ní Yèsù náandri abádí-t̀'ì`ò, ndàp̀balà abádí-ngb̀ò, ndàdù àtìna: «Nyìv̀à nyí, Ìnzì nỳònzì ɔ̀d̀ò!» ⁸ Ní k̀òk̀ò àbhàlì n̄ẁv̀à ì 'àndà nga, 'adù Yèsù k̀èl̀è nála at̀d̀í r̀ò.

⁹ P̀b̀ìr̀ì d̀ò r̀ò abádí r̀awù ònà kàsəmì ð, Yèsù adù dhu ǹỳya abádí t̀ò ndàt̀ì: «Àpè nyàwe yà nyí nyàla dhu at̀d̀í ale t̀ò màt̀í, r̀àrà àhə Ìndrù t̀'ìd̀h̀ùnà r̀í nd̀ng̀b̀è ɔ̀və-bvə r̀ò dhu ð.»

¹⁰ Wò dhu-dzidò, Yèsù bhà àbhàlì náadù dhu ìvu Yèsù-tsù 'àtì: «Ádhu Músà bhà Úyátà t̀ò màlímò náarátina Èliya r̀akà p̀è ndirò angyi n̄?» ¹¹ Ní Yèsù adù dhu àdu abádí t̀ò ndàt̀ì: «Obhó t̀í, Èliya nákà wà ndirò, k̀òr̀ò dhu nyìt̀ì ndì ndohù t̀í. ¹² P̀b̀ètù, ma màtina Èliya n̄r̀à wà àhə, ìnzì ìndrù ràd̀è Èliya t̀í kà r̀í`ì dhu ǹǹni. Ndirò abádí náadù àvu kà-r̀ò afíya nòzè dhu bhèyi. Ní ndì dhu bhèyi t̀í, abádí náavùya Ìndrù t̀'ìd̀h̀ùnà r̀ò.» ¹³ Nírò n̄ ndì Yèsù bhà àbhàlì náadù dhu ònì, yà Yèsù r̀ùbhi òte r̀ò d̀nà f̀ỳò ale r̀àr̀ì B̀at̀ìzò nubhónà Yùwanì.

Yèsù r̀í s̀m̀v̀ò nà ngbàngba nígù dhu

(Mrk 9.14-29; Luk 9.37-43a)

¹⁴ Yèsù mà, p̀b̀ìndà ìbhə àbhàlì mànà níit̀d̀ègu ìwu ùvò ìhè-yà r̀í`ì r̀ò, n̄ at̀d̀í ale ǹf̀ndrì Yèsù-t̀'ì`ò, ndòk̀ò ndì ɔ̀t̀d̀yèna d̀ò k̀ònzì, ¹⁵ ndàdù àtìna kàr̀ì: «Ádr̀r̀ng̀b̀alé, àbà ìzə ìdhùdu d̀ò. Kà r̀í`ì s̀m̀v̀ò nà, ndirò kàr̀ì àndì at̀d̀í d̀ò. Bìl̀ng̀anà kàr̀ì ndàwà kàzə ð, ndirò ìdha ð màt̀í. <sup>16</sup> Ma m̄r̀à kà nà ndm̄ì p̀b̀ùk̀ù àbhàlì nígù t̀í, n̄ abádí adù nzà k̀ìg̀a.» <sup>17</sup> Ní Yèsù adù àtìna: «Hàkà! Nyí, ìmbà a`uta nà ale t̀ò r̀ug̀anda, ndirò nzére ale! Àlè kokoya nyí mànà ìfè kàsəmì t̀í? Ndirò f̀ùk̀ù dhu-dzi ma mondúya r̀àrà àhə ìfè idho t̀í? Nyìwù ndì ngbàngba nà àzù fudu ð!» ¹⁸ Yèsù adù òte ɔ̀r̀é t̀una nyí nà wò ngbàngba ð r̀í`ì nzére-alafí d̀ò, ndì nzére-alafí ràd̀è àhə ndì ngbàngba ð r̀ò. Ní ndì ngbàngba náadù ògè ànyirò r̀ò t̀í.

¹⁹ Ní Yèsù bhà àbhàlì náadù òndrì Yèsù-t̀'ì`ò at̀d̀í r̀ò kà r̀í`ì r̀òr̀ò, 'adù dhu ìvu kà-tsù, 'àtì: «Ádhu ìnzà m̄ m̀p̀fo wò nzére-alafí n̄?» ²⁰ Ní Yèsù adù dhu àdu abádí t̀ò, ndàt̀ì: «Nyí nyìp̀fo nzà ka f̀ùk̀ù aké a`uta-okù d̀ò r̀ò. Ma m̄í obhó dhu ǹǹno f̀ùk̀ù: f̀ùk̀ù a`uta n̄f̀ínà gukyè *h̀ar̀adali-kpò náarí`ì dhu bvət̀í màt̀í, n̄ nyí nyambènà àtina yàr̀ì p̀b̀ìr̀ì n̄:

«Íngbè nyi irò rò nyarà ndàlè.» ní ndi p̀bìrì àmbènà àdè ndingbè ányirò rò. Ndirò, lèmkà nónzì rí atdí dhu mà nàmbènà ì'ì mbà. [21 P̀bètù, wòrì nzére-alafí-tídò nábhu rádù ràhu dhu ní itsòta mà, ònyè t'ònyeta-tsù t'ùtsita màna kèlè.]]

Yèsù rí ndi ndòvè, kotdè ndi, ndàdè ndingbè dhu nóvo tdítdò dhu

(Mrk 9.30-32; Luk 9.43b-45)

22 Yèsù mà p̀bìndà ábhàlì màna nítidègu 'òtù atdíkpá Gàlilayà tó p̀bìrì ò, ní Yèsù adè dhu òvò abádhi tó, ndàti: «Ka kí Ìndrù t'ídhùnà nípfò, kabhu Ìndrù-fò. 23 Ní í ale rí kòho, kadè òtdànà. P̀bètù ìbhu idho dzidò, kàdèya ndingbè ove-bvè rò.» Ní wò dhu ì ìrì rò, izè nàadè Yèsù bhà ábhàlì náka atdítdò.

Yèsù mà Péterè nà rí Kàgàwà bhà idza-do tó pàratà náfò dhu

24 Yèsù mà, p̀bìndà ábhàlì màna nítidègu owu ùvò Kàpèrnawumù tó kígdò ò, ní Kàgàwà bhà idza-do tó pàratà t'ùfótá tó p̀bàndómbé níndri Péterè-tí'ò, 'adè dhu ìvu kà-tsù, 'àti: «Fùkú màlimò náatí Kàgàwà bhà idza-do tó pàratà náfò òfò?» 25 Ní Péterè adè dhu àdu abádhi tó, ndàti: «Èfò aráfòna.» Ní idza Péterè òtsù rò, Yèsù náapè òte angyi, ndivù dhu kà-tsù ndàti: «Ádhu nyi nyirè wò dhu dò, Simoní? Ádhi ndi yà adzi ò ádròdrò kámá tó pàratà náfò rádè? Ndirò, ádhi ndi ùdzina ndi ndí dhu-do nátsà rádè abádhi tó? Tí abádhi tó p̀bìrì ò ale nyú? Ndirò ngátsi ní, tí iwù tí íwù ndi p̀bìrì ò ale?» 26 Ní Péterè adè dhu àdu kà tó, ndàti: «Ìwù tí íwù ndi p̀bìrì ò ale.» Ní Yèsù adè àtina kàn: «Wòrì ní ífí ka kátina, ndi p̀bìrì ò ale nyú rárí nzí adè kùfò. 27 P̀bètù, dhu àkà nzá àlè ràbhu abádhi ròtsù nzérenga ò. Ní, ndi dhu bhèyi kà rí'ì rò, árá rèrè ò, nyadè ìnè nóbvù idha ò. Ní angyi nyi nyíbvùna ìbhè-li'ò nga nyángbè, nyadè fàrangà-kpò nídyi lina ò rò. Ndi fàrangà ní ndi nyi nyádè pàratà náfò ní àlè tó, óyò kórò.»

Ádràngbà ale nyú ròsè ní àdhi?

(Mrk 9.33-37; Luk 9.46-48)

18 1 Ndi kàsùmì ò, Yèsù bhà *ábhàlì níndri Yèsù-tí'ò, 'adè dhu ìvu kà-tsù, 'àti: «Òrè-akpà ò Ádràngbà *kamà Kàgàwà bhà idzi ò, ádràngbà ale nyú ròsè ní àdhi?» 2 Ní Yèsù adè atdí àkè ngbàngba nánzì, ndìli ridè abádhi-ònzí. 3 Kàdè àtina: «Ma mí obhó dhu núno fùkà: ìnzí nyí nyapè nyùgèrè, nyàli nyí nìni nzonzo bhèyi, ní nyí nyotsúya nzí òrè-akpà ò Ádràngbà kamà Kàgàwà bhà idzi ò akekpá màf. 4 Ndi dhu-okú dò rò ní ndi, ndifò rí obvò ndítírdò, ndìli ndi yàri ngbàngba bhèyi ale, ní'íya ndi òrè-akpà ò Ádràngbà kamà Kàgàwà bhà idzi ò ádràngbà ale. 5 Ndirò, yà dhu bhèyi ngbàngba nákdò rí okúdu dò rò ale, ní iwà ima náko ima nyú tírdò ale.»

Ìndrù àbhù ka kí ròtsù nzérenga ò dhu-rò rò dhu àkà kodò ale dhu

(Mrk 9.42-48; Luk 17.1-2)

6 Wò dhu-dzidò, Yèsù adè àtina ábhàlì ní: «Yà ma ná'ù nzonzo nzìnzì ò, atdí ngbàngba mà nábhu rí ròtsù nzérenga ò ale, ní dhu òfò nga mbèyi nyú kosò ádràngbà odu-ba ndi ale-tú, kadè ndi ale nífdò ádràngbà rèrè tó lùlù ò. 7 Àp̀bè ní ndi yàri adzi tó, Ìndrù àbhù kárfí ròtsù nzérenga ò dhu-okú dò rò. Obhó tí, Ìndrù rádè òtsù òtsù nzérenga ò. P̀bètù, Ìndrù nábhu rí ròtsù nzérenga ò ale rí'ì àp̀bè ò. 8 Dhu apé ì'ì òtsúnù mà, ndirò p̀fònu mà náarfí nyabhù nyotsù nzérenga ò dhu tí, ní òtdì ndi òtsúnù mà ndi p̀fònu màna, nyadè àwàna ìtse nyú rùnù rò. Dhu òfò nga mbèyi nyú, nyotsù atdí òtsúnù nà, ndirò atdí p̀fònu nà dhòdhòdhóngà tó ìpírònga ò, ròsè óyò òtsúnù mà, óyò p̀fònu mà nódo nyi nyí ìndè, kadè nyobvù nà ìnzí aráve dhòdhòdhóngà kàzù ò dhu dònà. 9 Ndirò, dhu apé ì'ì nyìkpònu náarfí nyabhù nyotsù nzérenga ò dhu tí, ní ífá ka, nyadè ìwàna nyobvù ìtse rùnù rò. Dhu òfò nga mbèyi nyú, nyotsù dhòdhòdhóngà tó ìpírònga ò atdí nyìkpònu nà, ròsè óyò nyìkpònu nódo nyi nyí ìndè, kadè nyobvù ìnzí aráve dhòdhòdhóngà kàzù ò dhu dònà.»

Àwawí, ndàdè ndàbà tàrà tó mbólí

(Luk 15.3-7)

¹⁰ Tdítódó, Yèsù adè àtìna ábhàlì ní: «Nyòdò nyí mbèyi, ìnzí nyònzí kákàrí nzonzo nzinzi ò atdí ngbángba mà gayà. Ma mí obhó dhu núnò fùkè: òrù-akpà ò arí? abádí tó màlàyíká náaróko bilínganà, 'ámbe òrù-akpà ò arí? Àbadu Kàgàwà-nyíkpa nándà dó. [11 Obhó tí, Ìndrù t'ídhùnà n'fura àwawí ale n'fura.]

¹² Ní, ádhu nyí nyírenà yà dhu dó? Atdí ale náapé í? atdí miyà tàrà nà, atdí ràdè áwí abádí nzinzi ò rò, ní ndí ale tí n'zì adè kòkò àrùgyètdí kumí dóná àrùgyètdí nà ngùkpà tàrà nábhà p'birí dó rányu rò, ndàdè àrà yà àwawínà tsí nómè? ¹³ Kápé kàbà, ní ma mátina nyí ní: kà ràdè í? ádrèngbà dhèdhe nyé nà ndí tàrà-okú dó rò, ròsè yà àrùgyètdí kumí dóná àrùgyètdí nà ngùkpà tàrà, yà inzà ùwínà dóná. ¹⁴ Ní ndí dhu bhèyi tí, òrù-akpà ò arí? Àbakù Kàgàwà nòzè nzá atdí ngbángba mà ráwí kákàrí nzonzo nzinzi ò rò dhu.»

Dhu nàfà nyí ní odhìne nónzì nyí nyádè tí dhu

¹⁵ Yèsù adè àtìna tdítódó ábhàlì ní: «Odhìne náapé dhu àfà nyí ní, ní dhu àkà nyarà kòtù, nyadè kàbhà afátá nòvò kà tò óyò rò nyí nyí? kà màrà ròrò. Kápé nyí nyànò dhu ní, ní nyí nyègè wà ndí odhìne. ¹⁶ Pbéti, kápé ndùvò ìnzí ndírì tsùnù dhu, ní adè nyidyi atdí ale mà, ndírò ngàtsi ní óyò ale mà, nyòwù màrà kà-tí'ò, ndíní óyò, ndírò ngàtsi ní ìbhè ngàmì mà núnò dhu-bvè rò kà kadè tí ndí dhu nòbhòlò. ¹⁷ Pbéti, kápé ndùvò ìnzí ndírì abádí-tsù dhu, ní adè nyipfo ndí dhu Kàgàwà ná'ù ale tó màtè nzinzi ò. Ndirò kápé ndùvò ìnzí ndírì í ale mà, ní adè nyozé kà inzà Kàgàwà ná'ù ale tí, ndírò adè nyozé kà paràtà t'áfótá tó atdí ndombè bhèyi.»

Dhu àtsi kà kí dhu mà, dhu èngà kà kí dhu màrà

¹⁸ Wò dhu-dzidò, Yèsù adè àtìna ábhàlì ní: «Ma mí obhó dhu núnò fùkè: Kórò dhu-tsí yà adzi dó nyí nyètsi, nóngò í? iwà ndí nètisi òrù-akpà ò màtí. Ndirò kórò dhu-tsí yà adzi dó nyí nyèngà, nóngò í? iwà ndí nùngà òrù-akpà ò màtí. ¹⁹ Ma mí obhó dhu núnò tdítódó fùkè: nzinzi kò ò óyò ale mà náapé 'iri yà adzi dó, 'ònzì yà ò zè kórò dhu-tsí, ní òrù-akpà ò arí? Àbadu Kàgàwà ràdè ndí dhu nábhu àbhè abádí tó. ²⁰ Obhó tí, óyò ale mà, ngàtsi ní ìbhè ale mà núndu í óvòdu rò rò, ní ma mí? inè abádí nzinzi ò.»

Dhu àkà kùbà dhu ale t'òdhìna tò dhu

²¹ Wò dhu-dzidò, Péteri náandri Yèsù-tí'ò ndàdè dhu ìvu kà-tsù, ndàti: «Ádrèngbàlé, ma màdè dhu èbà ìfè-gùna dhu nàfà onzidú odhìdu tò? Ma tí adè dhu èbà kà tò àrùbhè-gùna?» ²² Ní Yèsù adè dhu àdu kà tò, ndàti: «Ma mí n'zì àtina nyí ràràdè dhu èbà kà tò àrùbhè-gùna. Pbéti, dhu àkà nyèbà dhu kà tò àrùbhè kumí, àrùbhè-ràdò-gùna.

²³ Wò dhu-okú dó rò ní ndí ma mátina, òrù-akpà ò Ádrèngbà kamà Kàgàwà bhà idzi ríli ndí atdí ádrèngbà kamà yà p'bindà wànzà nà arí? p'bindà kasutále nazè rùbho í wànzà bhèyi. ²⁴ Ní, kítégù í wànzà nà arí? ale-òvò nòpè ndúnzì, ní kà kiwú atdí kasutále, yà f'rangà tó lufu-tsù tó wànzà nà rí? nà kà-tí'ò. ²⁵ Wò ndí ale rí ndí wànzà nùbhò ní atdí dhu mà ní? mbà kà-fó. Ní kàbhà ádrèngbàlé náadè dhu èya, ndíní kà kudzi tí ndí ale mà, p'bindà tsibhàlé mà, p'bindà nzonzo mà, kórò fóná arí? dhu màrà, ndíní kà kùbhò tí ndí wànzà ní. ²⁶ Ní wò kasutále náakò ndí otidyàna dó p'bindà ádrèngbàlé-ònzí, ndàdè ndìtsò kà-rò ndàti: «Ádrèngbàlé, èbà dhu idù, nyadè nga òdò ake. Òbhò ma mí wò wànzà nùbhò kórò indè.» ²⁷ Ní wò ádrèngbàlé náadè izu àbà atdí dó kà dó, ndàdè àtìna ìnzí kà ràrì atdí dhu mà nùbhò f'indà. Ní kàdè kùbhà ràrà. ²⁸ Ní urò rò ndià ndí rò, wò kasutále náatú yà ò arí kasu ònzì màrà ale nzinzi ò atdí ale. Ndi ale ní? mbèmbè atdí miyà *dinarì tó kàbhà wànzà nà. Ní, kàkò wò ale dàna-tsi rò, ndí ripbò dàna-tsi, ihèna ròrì, ndàdè àtìna ní: «Òbhò p'bakà wànzà!» ²⁹ Ní wò kà t'òdhìna náakò ndí otidyàna dó kà-pfò rò, ndàdè ndìtsò kà-rò, ndàti: «Èbà dhu idù, nyadè nga òdò ake. Òbhò ma mí p'bhèkè wànzà nùbhò.»

³⁰ Pbé̀tè, wòrì ale náazè nzá ndírì kà r̄n̄n̄na dhu. Ní, kádè kàbh̄h̄ kosò imbi ò, kòdò ndí ndí rùbho p̄bìndà wànzà dhu òna nà.

³¹ Ní, yà abádhí arí kas̄ nónzi mànà atdíkpá nḡkpa kà t'òdh̄na, níitdègu wò ndí n̄n̄zi dhu nálà, ní iz̄ n̄uka abádhí atdíd̄. Ní abádhí adè òwu wò ndí n̄n̄zi dhu náwe kórò f̄ȳò ádr̄ngbàle t̄ò. ³² Nír̄ò ní ndí wò ádr̄ngbàle náavì kanzi ndí kas̄t̄ále, ndàdè àt̄inà ní: «Nyi ní nz̄ere kas̄t̄ále nyú! Nyi nyàtsò nyi rùdú dhu-okú d̄ò r̄ò, ma màti ìnz̄i nyi r̄ar̄í atdí dhu mà núbh̄ò idù. ³³ Ní nyi nyàm̀bè̀nà adè dhu èbà átò odh̄in̄ t̄ò, ádh̄adh̄i ma m̀b̀bà dhu indè dhu bh̄eyi.» ³⁴ Ní wò ádr̄ngbàle náakó atdíd̄, ndàdè wò kas̄t̄ále náb̄h̄ kosò imbi ò, kòdò ndí ndí ndín̄i kórò p̄bìndà wànzà nubhò t̄i dhu ònà.»

³⁵ Yèsù adè àt̄inà t̄d̄t̄d̄ò ábh̄al̄í n̄: «Ndí dhu bh̄eyi t̄i ní ndí, òr̄è-akpà ò ar̄í? Ì Àbadu Kàgàwà r̄adè dhu ònz̄i r̄èkú, inzà ìngb̄at̄í f̄i ndí ale mà nz̄in̄zik̄ò ò m̀b̀bà dhu atdí af̄ina nyú nà ad̄nà t̄ò r̄ò.»

Yèsù r̄í dhu núdh̄è kpatsibh̄ále mà r̄í 'èbh̄à p̄bìndà tsibh̄ále nà dhu d̄ò dhu

(Mrk 10.1-12)

19 ¹ Yèsù níitdègu yà ndí ndúbhi ùdhenà r̄ò dhu t'údheta n̄t̄ò, ní k̄iv̄à ndí Gàlilayà t̄ò p̄bir̄i ò r̄ò, ndàrà Yùdeyà t̄ò p̄bir̄i-alàdò, yà Yòrdan̄ t̄ò idha-apkà-adzè̀nà r̄ò ar̄í? Ì ò. ² Ní abh̄abh̄ò ale nà òyà ih̄è náadè òwu kòwu ò, kà r̄adè abádhí nz̄in̄zi ò andí nà ale n̄fḡu anȳi.

³ Ní nḡufe *Pb̄af̄arisáyò níwú Yèsù-t̄i'ò ndín̄i ì omvù t̄i kà-af̄i. Ní, abádhí níwú dhu kà-ts̄ù 'àti: «Àlè t̄ò Hyátà návi t̄i wà atdí kpatsibh̄ále mà r̄òdh̄ò p̄bìndà tsibh̄ále ìngbà t̄i f̄i ndí af̄atà-okú d̄ò r̄ò màt̄i?» ⁴ Ní Yèsù adè dhu àdu abádhí t̄ò, ndàti: «Nyí nyapè t̄i obhò Kàgàwà bh̄à Andítà náar̄n̄na kpangba dhu n̄ózè? K̄ar̄átina: «M̀h̄angé ò r̄ò, Kàgàwà náanz̄i kpatsibh̄ále mà, tsibh̄ále nà.» ⁵ Ndir̄ò k̄ar̄átina: «Ndí dhu-okú d̄ò r̄ò, kpatsibh̄ále r̄adè àbanà mà, f̄yànà mànà n̄èbh̄à, 'adè 'ungbò p̄bìndà tsibh̄ále nà. Ndir̄ò, abádhí óȳò r̄ò r̄adè òngò atdí ale-ngbò t̄i.» ⁶ Ní ndí dhu bh̄eyi t̄i, abádhí ní nz̄i adè ì'ì óȳò ale t̄d̄t̄d̄ò, pbé̀tè abádhí n̄ongò wà atdí ale-ngbò t̄i. Ní dhu àkà nzá atdí ale mà r̄ùtu Kàgàwà ùngbò ale-ònga.»

⁷ Ní Pb̄af̄arisáyò adè dhu ìvu t̄d̄t̄d̄ò kà-ts̄ù, 'àti: «Olu, ádhu Músà n̄uyá dhu ndàti, dhu r̄ar̄adè àkà kandí èbh̄atà t̄ò bh̄ar̄wà kabh̄è tsibh̄ále-f̄ò, ndí tsibh̄ále òdì ka k̄í r̄ò n̄í?»

⁸ Ní Yèsù adè dhu àdu abádhí t̄ò, ndàti: «Músà náabh̄è nyí nyòngò f̄èkú vèbh̄ále nòdì odú af̄ik̄ n̄aar̄ò'ò dhu-okú d̄ò r̄ò. Pbé̀tè m̀h̄angé ò r̄ò, ndí dhu n̄í'ì mb̄à wò dhu bh̄eyi.

⁹ Ma mí obhò dhu n̄n̄n̄o f̄èkù: atdí kpatsibh̄ále náapè p̄bìndà tsibh̄ále nòdho, ndàdè òdinà, inzà ní m̀nyò̀n̄i kèlè n̄n̄zi nḡatsi kpatsibh̄ále nà dhu-okú d̄ò r̄ò, ní nḡatsi tsibh̄ále ndí ndàm̀bà r̄ò, ka nádè ì'ì iwà m̀nyò̀n̄i n̄n̄zi.»

¹⁰ Ní Yèsù bh̄à ábh̄al̄í náadè àt̄inà Yèsù ní: «Wò dhu bh̄eyi kpatsibh̄ále mà nz̄in̄zi ò dhu r̄í'ì tsibh̄ále mànà r̄ò, ìndr̄ù r̄í 'èmb̄à dhu t̄ò idz̄inga r̄í'ì mb̄à.» ¹¹ Ní Yèsù adè dhu àdu abádhí t̄ò, ndàti: «Ìnz̄i ní kórò ale wòr̄i Ote náar̄i d̄òyà àlè, pbé̀tè k̄ar̄i d̄òyà àlè ale ní k̄àkà Kàgàwà ábh̄è kà r̄alè d̄òyà ale kèlè. ¹² Kpabh̄ále-ts̄ù átò r̄adè ìnz̄i r̄amb̄à vèbh̄ále dhu-ts̄ù r̄í'ì ibi. Obhò t̄i, atdídhená kpabh̄ále náar̄i nz̄i vèbh̄ále èmb̄à èdh̄i t̄i ka k̄udh̄i ì *àm̄à t̄ir̄ò dhu-okú d̄ò r̄ò. Nḡkpa kpabh̄ále náar̄i nz̄i vèbh̄ále n̄mb̄à, òbi ní ka ka k̄ugèr̄è ì, 'òngò àm̄à t̄i dhu-okú d̄ò r̄ò. Ndir̄ò nḡkpa-t̄s̄i náar̄óko àm̄à bh̄eyi, ìnz̄i 'èmb̄à vèbh̄ále òr̄è-akpà ò Ádr̄ngbà *kamà Kàgàwà bh̄à idzi-okú d̄ò r̄ò. Yà mà m̀nd̄ò dhu r̄í d̄ona àlè ale nákà kà r̄alè d̄ona!»

Yèsù r̄í n̄in̄i nz̄onzo násò dhu

(Mrk 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Wò dhu-dzid̄ò, ìndr̄ù níwú n̄in̄i nz̄onzo nà Yèsù-t̄i'ò, ndín̄i k̄èlì t̄i ots̄una d̄òyà, ndàdè nd̄it̄s̄ò d̄òyà. Pbé̀tè, Yèsù bh̄à ábh̄al̄í náadè òko 'àmbe òr̄è d̄ò ì ale d̄ò. ¹⁴ Ní Yèsù adè àt̄inà

pbìndà ábhàlì nǎ: «Nyèbhà nzónzo rìwù tidu ò, ndírò ìnzǎ nyàtò abádhí-tsù, òrù-akpà ò Ádrèngbà kamà Kàgàwà bhà idzi nǎ abádhí bhèyi ì nùlì ale tó nǐdahunǎ.»¹⁵ Nǎ Yèsù adù otsùna nùlì ì nzónzo dǎ, ndí dhu-dzidǎ, ndàdè ndìvà ndàrà ànyírò rò.

Yèsù mà rǒte atdí ònzitále nà dhu

(Mrk 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶ Wò dhu-dzidǎ, atdí ale nǎra Yèsù-tí'ò, ndàdè dhu ìvu kà-tsù ndàti: «Màlimò, àdhu ndí idzi dhu tí ma màkà monzì, ndíní ma mabá tí dhòdhòdhóngà tó ípìrǒngà?»¹⁷ Nǎ Yèsù adù dhu ìvu kà-tsù, ndàti: «Ádhu nyí nyí dhu ìvù tsàdù idzi dhu tí rǎ'ì dhu dǎ nǎ? Atdí ale kèlè nǎ ndí idzi ale tí rǎ'ì. Nyí nyapè nyoze nyotsu dhòdhòdhóngà tó ípìrǒngà ò, nǎ dhu àkà nyífu Músà bhà Úyatá.»¹⁸ Nǎ wò ale adù dhu ìvu Yèsù-tsù, ndàti: «Íngbàgà Úyatá ì?» Nǎ Yèsù adù dhu àdu kà tó, ndàti: «Dhu àkà nzá nyohò abvo, dhu àkà nzá nyonzi mǎnyòni, dhu àkà nzá nyonzi ogbo, ndírò dhu àkà nzá nyonzi títò odhìnù dǎ.»¹⁹ Dhu àkà nyífu àbanù mà fyànù mànà, ndírò dhu àkà nyoze odhìnù yà nyí nyú nyí nyoze nyí nyí-tírò dhu bhèyi²⁰.

²⁰ Nǎ wǎrǎ kpatsìbhíngba náadù àtina Yèsù nǎ: «Ma mífu wà kòkòrǎ Úyatá kórò, nǎ ádhu ndí àkàkà monzì tǎdídǎ?»²¹ Nǎ Yèsù adù àtina kà nǎ: «Nyí nyapè nyoze nyí'ì àkàkà ale tí, nǎ àrà, nyadè kórò nyí nyarǎ'ì nà dhu nùdzi, nyadè ì dhu ò rò nyí nyòngyè fàrangà nǎndò nàkàtále tó. Ndi dhu bhèyi nǎ ndí nyí nyadèya ònzi nábà òrù-akpà ò. Wò dhu-dzidǎ, nyadè nyíra, nyadè owùdu nǎngù.»²² Pbéti, wò kpatsìbhíngba nǐtǎdègu wò ote nǎri, nǎ kàdè àrà ànyírò rò atdí dǎ izù nǎka ndí rórò, atdí dǎ ndí ndónzi nǐdahunǎ.

²³ Nǎrò nǎ ndí Yèsù adù àtina pbìndà ábhàlì nǎ: «Ma mí obhò dhu nǎno fùkè: ònzitále rǒtsù òrù-akpà ò Ádrèngbà kamà Kàgàwà bhà idzi ò dhu nǎ odù dhu nyú.»²⁴ Ndirò, ma mí obhò dhu nǎno fùkè tǎdídǎ: «Ngàmíyà rǒtsù, ndàdè sindanì-bhu ò dhu rǎ'ì isò. Pbéti, ònzitále rǒtsù òrù-akpà ò Ádrèngbà kamà Kàgàwà bhà idzi ò dhu rǎ'ì odù nyú ròsè.»

²⁵ Nǎ wǎrǎ ote ì ìrò rò, idho nǎuko Yèsù bhà ábhàlì atdí dǎ. Nǎ abádhí ambénà dhu òngù dǎ tsùyà nzínziya ò, 'ámbe àtina dǎ: «Wò dhu bhèyi kà rǎ'ì rò, ádhi pbá ale ndí ògè rádè ògè?»²⁶ Nǎ Yèsù andà abádhí, ndàdè àtina abádhí nǎ: «Índrù tó ndí dhu rǎ nǎ àkà, pbéti Kàgàwà tó kà rǎ àkà àkà.»

²⁷ Nǎrò nǎ ndí Péterù adù ote òpè, ndàti: «Írì, mà mǎbhà kórò dhu màdè owùnù nǎngù, nǎ ádhu ndí mà mabáya?»²⁸ Nǎ Yèsù adù àtina abádhí nǎ: «Ma mí obhò dhu nǎno fùkè: yà adzi dǎ kórò dhu rǎ 'àwà, 'òngò owátána tí rò, Índrù t'ídahunà náadiya pbìndà ádrèngbànga tó awàwè tó tombi dǎ. Ndi nǎnganǎ, nyí, yà owùdu nyí nyàngù rò, nyí nyokoya átò atdí kumi dǎnà òyò nà tombi dǎ, nyámbe atdí kumi dǎnà òyò nà Pbaìsràyélí tó rùgànda-tsù-ànyà nǐtǎ dǎ.»²⁹ Ndirò ìngbatí fì ndí ale mà, yà okúdu dǎ rò rǎ pbìndà idza, adóna, awéna, àbanà, fyànà, pbìndà inzo, ndírò pbìndà onzìbvù mà nǎbha, náabáya ì dhu atdí míyà-gùna ròsè. Ndirò, kàdèya dhòdhòdhóngà tó ípìrǒngà nábà.»³⁰ Pbéti, ábhò ale yà kòmbí arǎ'ì wemberè tí nóongoya olù ale tí, ndírò yà olù ale tí arǎ'ì kòmbí ale náadèya òngò wemberè tí.»

Vínyò tó inga ò kasu nanzì kasutále tó mbólí

20¹ Tǎdídǎ Yèsù adù àtina pbìndà *ábhàlì nǎ: «Obhò tí, yàrǎ nǎ ndí Òrù-akpà ò Ádrèngbà *kamà Kàgàwà bhà idzi nǎfò ndí nà dhu: Atdí idza-àbadhi náahè bhòtsungánà idza rò, ndámbe kasutále nómè dǎ, ndíní owu tí kasu ònzi pbìndà vínyò tó inga ò.»² Abádhí nǎri ì ì kasutále mànà atdí ònari-kpò dǎ atdíku idho tó kasu tó mùkàmbà tí. Kàdè ì ale noví ròwù vínyò tó pbìndà inga-bvù.

³ Tǎdídǎ, kàhè ìbhè adiyí-òsì kùtsingà nga tó ò, ndàdè ngùkpà ale nála pbanga-tsìdò róko ìmbà kasùna rò.⁴ Nǎ kàdè àtina ì ale nǎ: «Nyí mà átò, nyòwu nyonzi kasu vínyò tó pbàkà inga ò, tǎdè ma màdè fùkè mùkàmbà nùbho àkàkà dhu bhèyi.»⁵ Nǎ ì ale náadè òwu

¹⁹19 Uvt 20.12-16; Law 19.18; Tòr 5.16-20

ndi vinyò tó inga ò. Wò idza-àbadhi náahù tdítdí azà adyifò-sisì adyibhengá nga tó ð, ndirò àrègyetdí adyifò-sisì adyídí nga tó ð, ndàdè dhu ònzì ndi dhu bhèyi tí. ⁶ Kà riku dóná rò nǎ, kǎhù atdí kumì dóná atdí nà adyifò-sisì pbítsòngá nga tó ð, ndàdè ngèkpa ale nála pbanga-tsídí òkò, ìnzì ì ì atdí dhu mà nónzi rórò ró. Ní kǎdù dhu ìvu abádhí-tsù, ndàtì: «Ádhu, ròpè ndi kútsingáná rò rírà àhù kòmbí, nyí nyòkò író ìnzì nyí nyí atdí dhu mà nónzi rórò ní?»

⁷ Ní abádhí adù dhu àdu kà tò, 'àtì: «Ínzá ní atdí ale mà nápè mìtsù pbìndà kasù ò.» Ní kǎdù àtìndà ì ale ní: «Olu nyí mà átò, nyòwò nà nyònzì kasù pbàkà vinyò tó inga ò.»

⁸ Ní pbítsòngáná, wò inga-àbadhi náati pbìndà kasutále tó ádrùngbàle ní: «Únzì kasutále, nyadè fíyò màkìmbà núbho. Nyí nyí kòpè yà olù kasù nòpè ale ró rò, nyadè àrà kètsà yà angyi kasù nòpèndà ale ró.» ⁹ Ní yà atdí kumì dóná atdí nà adyifò-sisì pbítsòngá nga tó ð kasù nòpè ale níwú, kadù ngàtsi ale bhà atdí ðinarì nábhù ndi ale tò. ¹⁰ Yà angyi kasù nòpèndà ale níwú ùvò átò. Abádhí nǎrè nga fíyò ka kúbhòna màkìmbà ràròse òse yà olù kasù nòpèndà ale tó màkìmbà dóná. Pbéttà, abádhí mà átò náadù atdítdí ðinarì kèlè nába. ¹¹ Ní kǎkò ì ì ró, kǎkò ale náapè 'àmbe ònu dō inga-àbadhi ní. ¹² Abádhí atì kà ní: «Kákà kasutále níwú ùvò olù, 'adù kasù nónzì atdí adyifò-sisì kèlè tí. Ní nyí nyadè tí màkìmbà núbho abádhí tò àdhàdhì mà mànà, àzèmbè mà'ì ní ndi bilì mà mònzì kasù, adyifò ràdè mǎbè rò?» ¹³ Ní wò ale adù dhu àdu atdí abádhí nízínzì ð ale tò, ndàtì: «Pbálè ma mònzì nzá nyí nzére. Nyí nyà'ùnà tí nzá atdí ðinarì ró nyí nyí kasù nónzì atdí idho ð dhu?» ¹⁴ Nírò, ákò indù màkìmbà, nyadè àrà indù dhu ní. Ma mòzè mabhù ka wò olù ìràndà ale tò àdhàdhì indù ma màbhù ka dhu bvè tí. ¹⁵ Ma màdè pbàkà fèrangà néndò ma mòzè ka dhu bhèyi. Tí nzí obhò? Ndirò yà ma mònzì ídizì dhu nyí nyàla tí nzére dhu ma mònzì dhu tí?»

¹⁶ Ní Yèsù adù àtìndà tdítdí: «Yà kòmbí arí'ì olù ale tí ale nóongoya wemberè tí, ndirò yà kòmbí arí'ì wemberè tí ale náadùya òngò olù ale tí.»

Ìbhù rí kisè ní Yèsù rí ndi ndóvè kotdè ndi, ndàdè ndìngbè dhu nóvò dhu

(Mrk 10.32-34; Luk 18.31-34)

¹⁷ Yèrùsàlemà tó kigò ò ndi ndúpo rórò, Yèsù náanzi pbìndà atdí kumì dóná òyò nà àbhàlì igi. Ní otu ð ì òwu rórò, kǎdù àtìndà abádhí ní: ¹⁸ «Kǎnì àlè kúpo Yèrùsàlemà tó kigò ò, ní ànyì ka kí Ìndrù t'ídhùnà nípfò kabhù *pbàkùhánì tó ádròdrò ale mà, Mùsà bhà Hyátá tó màlímò mànà fà. Abádhí rí anya nótídi kà-dō ndíni ka koho tí ka, ¹⁹ 'adù kàbhù ìnzì ní Pbhàhúdì-fí. Ì ale rí kòzè àkyákyè ale tí, 'adù kèvi aso ní. Ndirò abádhí rí kèttò *mèsàlabhà dō, ròvè, kadù òtdùnà. Pbéttà, ìbhù idho dzidò, kǎdùya ndìngbè òve-bvè rò.»

Zèbèdayò bhà ingba-tsánà rí ádrùngbànga nónzi Yèsù-fí pbìndà òyò inzo tò dhu

(Mrk 10.35-45)

²⁰ Wò dhu-dzidò, Zèbèdayò bhà ingba-tsánà mà, pbìndà òyò inzo mànà náandri Yèsù-tí'ò. Ní ndi ingba-tsánà náakò ndi òtíyèna dō Yèsù-ònzì, ndíni ndi ndonzi tí dhu kà-fí. ²¹ Ní Yèsù ivú dhu kà-tsù ndàtì: «Ádhu nyí nyòzè?» Ní kǎdù dhu àdu Yèsù tò, ndàtì: «Pbhùkè ádrùngbànga tó idzi ð, àbhù kákà pbàkà òyò inzo ròkò tìndù, atdí ràdi indù fangà dóná rò, ngàtsi ràdè àdi igù dóná rò.» ²² Ní Yèsù adù dhu àdu kà tò, ndàtì: «Nyí nyèni nzá wò nyí nyónzina fudú dhu. Nyí tí adù yà mà mómývèna àpè tò kópà-tsù nómývè òmvè?» Ní wò ingba-tsánà mà náadù dhu àdu Yèsù tò, àtì: «Òmvè mà màdù òmvèndà.» ²³ Ní Yèsù adù àtìndà abádhí ní: «Obhò tí, òmvè nyí nyómývèya mà mómývèna kópà-tsù. Pbéttà ìndrù níli ka kí ràdi idú fangà dóná rò, ndirò idú igù dóná rò dhu ní nzí òtèdu. Ì ngari ní yà Àbadu náabhòlò ka fíyò ale tó.»

²⁴ Wò dhu ì ìrì rò, atdí kumì ngèkpa àbhàlì náadù àkò àkò tí kǎkò òyò atdí iya bhà ale ró. ²⁵ Ní Yèsù adù pbìndà àbhàlì nánzi tìna ò, ndàdè àtìndà abádhí ní: «Nyí nyèni wà yà ìndrù dō ádròdrò ale tí ka kátina ale náarádù ì ale níli fíyò ino tí, 'àmbe avu dō ròyá dhu. Ndirò, nyí nyèni wà yà ádròdrò ale náarádù òbìya à'è ìndrù dō tí dhu. ²⁶ Pbéttà, dhu àkà nzá ndònzì ndi ndi dhu bhèyi nízínzikù ð. Atdí nízínzikù ð ale náapè ndòzè ndàdi

ádràngbàlè tí, ní kà ràdè àkà ndí'ì fàkú kasutále tí. ²⁷ Ndirò atdí nzínzikù ð ale náapé ndòzè ndàdì wemberè tí, ní ndí ale ràdè àkà ndí'ì fàkú ino tí. ²⁸ Ndi dhu bhèyi ní ndí, Ìndrù t'ídhùnà nírà nzá ndíní ka konzi tí kasù fíndà. Pbéù kírà ndíní ndonzi tí kasù ngùkpà ale tò, ndàdè p̀b̀indà íp̀ir̀onga nábhù ábhò ale ǹẁẁ tí.»

Yèsù rí òyò ndùmùndùmú nígù dhu

(Mrk 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹ Yèsù mà r̀v̀ò p̀b̀indà ábhàlì mànà Ỳèr̀ikò tó kigò ò r̀ò ònà kàsùmì ð, ábhò ihé-yà náadè òwu Yèsù-owù ð. ³⁰ Ní yà otu-gì dš ì òkò rš ì'ì òyò ndùmùndùmú nírì Yèsù r̀èdà dhu. Ní abádhí adè 'òpè 'ùkù, 'ámbe àtìna dš: «Ádràngbàlè, Dàwudì-dhù bvù alé, ábà izè d̀òkà!» ³¹ Ihé-yà náadè òko 'ámbe òrù dš abádhí dš, 'adè abádhí návi rìnè. Pbéù k̀òk̀òr̀í ndùmùndùmú náadè ùkù orù t̀ỳa nyé nà tdítò, 'àti: «Ádràngbàlè, Dàwudì t'ídhùnà, ábà izè d̀òkà!» ³² Ní Yèsù adè ide, ndànzi abádhí, ndàdè dhu ivu tsùya, ndàti: «Ádhu nyí nyòzè monzi f̀èk̀è?» ³³ Ní abádhí adè dhu àdu kà tò, 'àti: «Ádràngbàlè, ábhù nyìkpòka r̀àlè inga.» ³⁴ Ní Yèsù adè izè nábà abádhí dš, ndàdè abádhí-nyìkpò-ngbò ǹp̀b̀ala. Ní ànyìr̀ò r̀ò tí, k̀òr̀í òyò ale náadè 'òpè 'àlè inga, 'adè òwu Yèsù-owù ð.

Yèsù r̀òtsù Ỳèr̀ùsàlèmà tó kigò ò dhu

(Mrk 11.1-11; Luk 19.28-40; Yùw 12.12-19)

21 ¹ Íkyèrò Yèsù mà, p̀b̀indà *ábhàlì mànà nòkò Ỳèr̀ùsàlèmà tó kigò ò ì owu tí ùvò r̀òr̀ò, ní abádhí ǹẁtò ì Bètèfagè tí kátina pbanga ð. Ndi pbanga ní'ì *mizèyituni tí kátina itsu náarí'ì d̀nà p̀b̀ir̀i-òngò r̀ò. Ní Yèsù náavi òyò p̀b̀indà ábhàlì r̀òwù angyi, ² ndàdè àtìna abádhí ní: «Nyòwu wò angyi rí'ì f̀èk̀è pbanga ð. Ní ndi pbanga ð nyí nyòtsù r̀òr̀ò, nyí nyí *kayinò-yà nòtù òsò ka kòsò r̀ò, p̀b̀indà ingba ràdè ì'ì tìnà. Ní, nyènga ka, nyàdè iwu abádhí nà kòrò tìdu ð. ³ Ní atdí ale mà ǹǹẁnna gukyè dhu abádhí dš, ní nyí nyàdèna àtìna: «Ádràngbàlè rí'ì abádhí-atdyù nà.» Ní ànyìr̀ò r̀ò tí, ka kadèna abádhí ǹb̀hà nyíwù nà.»

⁴ Wòrì dhu náanzì ndí ndíní angyi *nabi Zàkàriyà ǹẁnno dhu náaká tí. Kàti:

⁵ «Nyàti Sàyuni tó kigò ð tsìbhingba ní:

«Ándà! Kànì p̀b̀èk̀è kamà r̀ìrà tìnù ò!

Kà r̀ìrà ìỳngà nyé ð, kayinò-yà dš ndí ndàdì r̀òr̀ò,

kayinò-yà bhà ingba dš ndí ndàdì r̀òr̀ò^b.»

⁶ Ní ábhàlì náawù, 'adè yà Yèsù àvinà f̀ỳyò dhu nònzì. ⁷ Abádhí níwù kayinò-yà nà p̀b̀indà ingba mànà, 'adè r̀òyà orù m̀èdzarè núhu d̀ỳyà, Yèsù ràdè àdì d̀nà. ⁸ Ábhò ihé-yà núuhu r̀òyà mberè otu ð. Ngùkpà ale náadè itsu-d̀òkà nòkò, 'adè ùhunà otu ð. ⁹ Ní yà angyi r̀òwu Yèsù-ònzì ale mà, k̀òwù ð r̀íwu ale mànà náambénà ùkù dš, 'àti: «Hòsanà! Ilèta náká kabhù Dàwudì-dhù bvù ale tò! Kàgàwà náká ndàso Ádràngbàlè-òvò r̀ò r̀ìrà ale! Hòsanà! Ilèta náká kabhù òr̀è-akpà ò arí'ì Kàgàwà tò!»

¹⁰ Ní Yèsù r̀òtsù Ỳèr̀ùsàlèmà tó kigò ò r̀ò, kòrò ale-tsi náava ndí, 'ámbe àtìna dš:

«Wòrì ale tí ádhí?» ¹¹ Ní ihé-yà noowùnà dhu àdu r̀ò abádhí tò, 'àti: «Nabi Yèsù ní yà, Nàzàretì-ale, Gàlilayà tó p̀b̀ir̀i ð.»

Yèsù rí Kàgàwà bhà idzá r̀ò rí dhu nùdzì ale nòdì dhu

(Mrk 11.15-19; Luk 19.45-48; Yùw 2.13-22)

¹² Wò dhu-dzidš, Yèsù náatsù Kàgàwà bhà-dza ð, ndàdè ànyì-dzá r̀ò rí dhu òdzi ale mà, ànyì-dzá r̀ò rí dhu ùdzì ale mànà dhu nòdì kòrò. Kàdè f̀èrangà-òngà ǹẁẁ rí ale rí f̀èrangà ǹẁẁ d̀nà r̀ò mizà mà, àmbò nùdzì rí ale nòkò d̀ỳyà tombi mànà dhu nátdi.

^b21.5 Zàk 9.9

¹³ Wò dhu-dzidò, kädè àtina i ale ní: «Kägàwà bhà bhükù ò Andítá ràtina: «Pbàkà idza ní ka kanziya itsòta-dzà tí, pbètù nyí, nyí nyàdè kùgèrè róngò ogbotále náarf 'ùru ònà ngari tí.»»

¹⁴ Wò dhu-dzidò, ndùmùndímú mà, otsutále màna níwú Yèsù-tí'ò Kägàwà bhà idza ò, ka ràdè ì nfgu. ¹⁵ Ní *pbàkùhání tó ádròdrò ale mà, Músà bhà Úyátá tó màlímó màna náakó yà Yèsù rónzina wiwí ì àla rò, ndírò nzónzo rükù Kägàwà bhà idzá dhu ì ìrì rò. I nzónzo ambénà àtina dò: «Hòsanà! Ilèta náká kabhè Dàwudí dhú-bvù ale tò.» ¹⁶ Abádhí adè dhu ivu Yèsù-tsù, 'àti: «Nyí tí kòkò nzónzo ràncono dhu níri ìri?» Ní Yèsù adè dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Ìri ma mírina! Nyí nyàpè tí nzá Kägàwà bhà bhükù ò ka kándí dhu nòzà? Ndi Andítá ràtina: «Nyí nyábhè nzónzo mà, ndírò ìrè-nzo màna dhu ràmbe nyifè dò.»» ¹⁷ Wò dhu-dzidò, Yèsù adè ndíva pbàkùhání tó ádròdrò ale mà, Músà bhà Úyátá tó màlímó màna tí rò, ndàdè àhè kigò ò rò, ndàrà Bètànìyà tí kátina pbanga ò. Ányì ní ndí kädè àrà òdhò.

Yèsù rí mùtinì tí kátina itsu nófù dhu

(Mrk 11.12-14,20-25)

¹⁸ Tsútsá nngání kútsingáná Yèsù ríngò Yèrùsalemá tó kigò ò ònà kàsùmí ò, kí'ì àwù nà. ¹⁹ Ní kála mùtinì tí kátina atdí itsu otu-gì dò, ndàdè òndri tina ò. Pbètù kädè ndí itsu-bí kèlè nótù. Ní kädè ndí itsu nófù ndàti: «Ròpè ndí indo, atdí itsu-kpò mà náká nzá ndò'ò dèhè tdítdò.» Ní ányìrò rò tí wò itsu náadè òtdyù atdítdò.

²⁰ Yèsù bhà ábhálí náala wò dhu, idhò ràdè èkò atdítdò. Ní abádhí adè dhu ivu Yèsù-tsù, 'àti: «Wòrì mùtinì nótdyù atdítdò kòmbómbí tí ìngbà-dhu bhèyi?» ²¹ Ní Yèsù adè dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Ma mí obohó dhu nènò fùkè, nyí nyapè 'ì'ì a'uta nà ìnzí afikù ràdè ùguru, ní nyí nzi nzi àdè wò itsu rò ma mònzi dhu kèlè nónzi. Pbètù, nyí nyàdè àtina yà pbìrì ní màti: «Ìngbè nyí urò rò, nyàdè àrà itsì ádrèngbà rèrè ò!» Ní ndí dhu ràdè ndònzì yà nyí nyèndò ka dhu bhèyi tí. ²² Nyí nyapè 'ì'ì a'uta nà, ní nyí nyàdè fùkè itsòta ò nyí nyònzì kórò dhu-tsí nába àbà.»

Yèsù bhà ádrèngbànga nírá àdhà rò?

(Mrk 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³ Wò dhu-dzidò, Yèsù atsu Kägàwà bhà idza, ndàdè ndòpè ndùdhe dhu indrù tò. Ní pbàkùhání tó ádròdrò ale mà, Pbàyàhúdì-bvù *pbàkùrù màna náandri Yèsù-tí'ò, 'adè dhu ivu kà-tsù 'àti: «Ádhi nyí návi nyongò kórò kòrì dhu nónzi? Ádhi ádrèngbànga tó òbì nábhè indè nyongò ì dhu nónzi ní?» ²⁴ Ní Yèsù adè dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Ma mí atdí dhu kèlè níwú tsùkè. Nyí nyapè ndí dhu nádú idù, ní ma màdè ma márf ì dhu nónzi pbìndà òbì ní ale nènò fùkè. ²⁵ Ádhi Yùwanì nivi rìrà bàtizò nùbho indrù tò? Tí Kägàwà, ndírò ngàtsi ní tí indrù?» Pbètù abádhí náadè 'òpè 'ìrè nga nzínziya ò, 'àmbe àtina dò: «Àlè kapè dhu àdù Kägàwà ràrì ndí ka nivi, ní kädèna dhu ivu àlè-tsù ndàti: «Olu, ádhu ìnzá nyí nyàdè Yùwanì nènò dhu ná'ù ní?»» ²⁶ Ndirò àlè kapè àtina, indrù ràrì ndí ka nivi, ní àlè kí ihé-yà-òdò nónzi, kórò ale náarf Yùwanì nòzà Kägàwà bhà nabì tí nídhunì.» ²⁷ Níró ní ndí abádhí adè dhu àdu Yèsù tò, 'àti: «Ìnzá mà mènì.» Ní Yèsù adè dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Ìma nyé mà átò, ma mí nzi ì dhu nónzi ma márf ní òbì nènò fùkè.»»

Atdí àba bhà óyò kpabhínzo tó mbólí

²⁸ Wò dhu-dzidò, Yèsù adè dhu ivu tdítdò abádhí-tsù, ndàti: «Ádhu nyí nyìrè yà ma mawèna mbólí dò? Atdí ale ní'ì óyò pbìndà kpabhínzo nà. Ní kèno dhu atdí ìngba tò ndàti: «Pbàñgbá, àrà nyonzi kasù vinyò tò ìngba ò indo.» ²⁹ Wò ìngba náadè dhu àdu àbanà tò, ndàti: «Ìnzì ma mára àwòlò! Pbètù olù nyú, kùgèrè pbìndà ìrèta, ndàdè ndìva, ndàrà vinyò tò ìngba-bvù. ³⁰ Tdítdò wò ale nènò àdhàdhì dhu kèlè ngàtsi pbìndà ìngba tò. Ní ndí-tsí náadè dhu àdu àbanà tò, ndàti: «Àrà ma mára àbà.» Pbètù kädè nzá àrà ndí ìngba-bvù.» ³¹ Ní Yèsù adè dhu ivu pbàkùhání tó ádròdrò ale mà Pbàyàhúdì ò pbàkùrù

màna-tšù ndàti: «Ádhi ndi kòkò 5yò kpabhínzo nzínzi ð, àbanà òzè dhu nanzi?» Ní abádhi adè dhu àdu Yèsù tò, 'àti: «Yà angyi àbanà àvinà ràrà kasu ònzi ingba.» Níró ní ndi Yèsù adè àtina abádhi ní: «Ma mí obhó dhu náno fùkà, pàratà t'áfótá tó pbándómbé mà, mànyòni tó vèbhále màna nówuyà ùvò angyi rùkù Ádràngbá kamà Kàgàwà bhà idzi ò. ³² Obhó tí, bàtizò nubhóna Yùwanì nífira bvùkà, ndàdè obhónánga tó otu nitè fùkà, ní nyí nyadè nzá kà rēnna dhu ná'ù. Pbéù pàratà t'áfótá tó pbándómbé mà, mànyòni tó vèbhále màna ní í kà rēnna dhu ná'u. Ndirò wò ndi dhu mà nyí nyàla rò, nyí nyadè nzá nyùgèrè, nyùbhà fùkà nzérénga, nyàdè Yùwanì rēnna dhu ná'ù.»

Vínyò tó inga ð rí kasu ònzi òròrù kasutále tó mbólí

(Mrk 12.1-12; Luk 20.9-19)

³³ Wò dhu-dzidò, Yèsù adè àtina pbàkùhání tó ádròdrò ale mà Pbyàhúdí ð pbàkùrù màna ní: «Nyí ngàtsi mbólí. Atdí ale náazò pbìndà vínyò tó inga, ndàdè ngbóna nákpòrò kòròwà ní. Kàdè ndi vinyo-kpò náhà ka kóngo ònà ibhu nógyè, ndàdè ini nòsì ndi inga ð odótále tò. Wò dhu-dzidò, àbadhi mà náadè 'irì ndi inga-kàsù nónzi róngo ale màna, ndíni ì owu tí ndi inga ð ò'ò dhu-ònga néndò rò í ale màna. Wò dhu-dzidò, kàdè ndi vò ndàrà abhi ò. ³⁴ Ní ndi vinyò-kpò nòpè ka kí ònà kàsùmì ð, kàvì ngúfe ale pbìndà kasutále nzínzi ð ròwù fìndà ka kùtù vinyò-kpò-tsí náko, ndi inga-kàsù nónzi arí ale-fò. ³⁵ Pbéù, kòrì ale náadè kòkò ùvì ka kùvì ale nálé ùlè tí. Abádhi náavì atdí, 'adè atdí nòhò, ndirò 'adè íbhà rí kisé-tsí núbvu odu ní. ³⁶ Tdítdò wò inga-àbadhi náavì ibí ngùkpà kasutále, ròsè yà angyi fí ònà ná. Ní kòkò vinyò tó inga-kàsù nónzi arí ale náadè í ale nónzi yà angyi í'í ale ì anzi dhu bhèyi tí. ³⁷ Ní kà riku dónà rò ní, wò inga-àbadhi náavì idhùna nyé ràrà kòkò pbìndà inga-kàsù nónzi arí ale-tí'ò. Kàdè inga ìrè afina ò ndati: «Ífù abádhi rí idhùdu nyé nífù.» ³⁸ Pbéù, wò vinyò tó inga kàsù nónzi arí ale nítidègu wò inga-àbadhi t'ídhùna nàlá, ní abádhi atè nzínziya ð 'àti: «Kòní, inga-àbadhi tí ongya olù ale nyé ní wò. Kòwu kòho ka, ndíni inga adè tí àdi àlè tò.» ³⁹ Ní abádhi náalú inga àbadhi t'ídhùna, 'ìpfo inga ò rò, 'adè òhòná!»

⁴⁰ Ní Yèsù adè dhu ìvu pbàkùhání tó ádròdrò ale mà, Pbyàhúdí ð pbàkùrù màna-tšù, ndàti: «Nyí nyèni rò, wò inga-àbadhi rìrà àhù nínganí, kònzíya wò vinyò tó inga-kàsù nónzi arí ale ingba dhu bhèyi?» ⁴¹ Ní abádhi adè dhu àdu Yèsù tò, 'àti: «Kòkyeya kòkò nzére ale ìmbà izú na, ndàdè ndi vinyò tó inga-kàsù nábhù ngùkpà ale-fò. Í ale ní í, kà tó róngo àdè òwu yà kà tó ì ùtù vinyò-kpò-tsí nábhù rò, ndi vinyò-kpò ì òpè ònà kàsùmì ð.»

⁴² Tdítdò Yèsù adè dhu ìvu abádhi-tšù, ndàti: «Nyí nyàpè tí obhó Kàgàwà bhà bhùkù ò ka kándí dhu òzè? Ndi Andítá ràtina:

Yà odu-dzà nòsì arí ale náabvù igi odu,
ní ndi adè òngò idza-pbidò nòdò rí ádràngbà odu tí.
Ádràngbàle Kàgàwà ní ndi ndi dhu nanzi,
ndirò ndi dhu ní idhò rí àlè nùkò ní.»

⁴³ Ndi dhu-okú dò rò ní ndi, mà máfina nyí ní: ka kakòya Ádràngbá kamà Kàgàwà bhà idzi fukú rò, kadè àbhùnà yà ndi idzi-ònga nà àkà itse nòdhi rádè ale tò. ⁴⁴ [Yà ndi òbvù ka kabvù odu dò rítstì ale ní ònga nùkòya ndi ìkò tí, ndirò ndi odu rítstì dónà ale ní ònga kinyiriya ìnyiri tí.»]

⁴⁵ Ní, pbàkùhání tó ádròdrò ale mà, *Pbàfàrisáyó màna nítidègu kòkò Yèsù àwe mbólí níri, ní abádhi adè dhu nòsè ì ràrì ndi Yèsù ríte dýà. ⁴⁶ Ní abádhi adè 'òpè 'òmè Yèsù nàlé ì'í ònà otu. Pbéù, abádhi náadè ihé-yà-òdò nónzi, kórò ale náuni dhu Yèsù ràrì Kàgàwà bhà nabi nídhuní.

Àdhìngbà ka kùndà ní màhendù tó mbólí

(Luk 14.15-24)

22 ¹ Wò dhu-dzidò, Yèsù náapè ndòvò dhu tdítdò ihé-yà tó mbólí ð, ndàti: ² «Kànì òrè-akpà ð Ádràngbá *kamà Kàgàwà bhà idzi nòfò ndi nà dhu: «Atdí ádràngbà

kamà náahè ndònzì m̀hèndè idhùnà bhà ndrù-àyi ka k̀ndà r̀. ³ Ní k̀ví p̀bìndà kasutále r̀wù ndì m̀hèndè ò iwù t́ ndí ndúnzì ale návi riwù. P̀bètè, ì ale náadè nzá 'òzè 'ìwù m̀hèndè ò. ⁴ Ní k̀dè ngèkpá kasutále núvi t̀dítǎ r̀wù, ndàdè dhu náya f̀yò, ndàti: «Nyàti, yà m̀hèndè ò iwù t́ ma múnzì ale ní: m̀hèndè t̀ ónyè níye wà, p̀bakà ik̀yi-akpá mà, ivu nà ìzà mànà ní ka k̀zè wà. K̀óró dhu-tsí aká wà, ní nyiwù àd̀hìngbà ka k̀ndà ní m̀hèndè ò.» ⁵ P̀bètè, wò ka k̀ndè dhu náatdú nzá k̀kò ùnzi ka k̀nzi ale-afí mà. Abádhí adè òwù ì òzè dhu nyá ǹnzi. Atdí ale náarà p̀bì ìnga-bvè, ngàtsi ale adè àrà p̀bìndà udzítá t̀ dhu-otù ò, ⁶ ngèkpá ale-tsí náadè wò àdr̀ngbà kamà bhà kasutále ǹhè, ì r̀vù r̀yá nzére nyá, 'adè òkyèná. ⁷ Ní wò àdr̀ngbà kamà náakó atdíǎ. K̀dè p̀bìndà p̀banóví nóvi r̀wù k̀kò p̀bìndà kasutále ǹkyè ale ǹkyè, ndr̀ò ràdè ì ale t̀ kigè ǹbì. ⁸ Wò dhu-dzidò, k̀dè àtìná òdòdì kasutále ní: «Àd̀hìngbà ka k̀ndà ní m̀hèndè t̀ ónyè níye wà. P̀bètè, ndì ónyè nonyè t́ ma múnzì ale nááká nzá 'òtsù m̀hèndè-ìdzà ò. ⁹ Ní nyòwu otu-yàgá ònà, nyàdè ànyì nyí nyòtùna ale núnzi k̀óró, r̀iwù m̀hèndè ò.» ¹⁰ Ní k̀kò kasutále náawù àdr̀dr̀ò ngèdhà ò, ì r̀ndu k̀óró ànyì ì òtù ale, nzére dhu ònzi arí ale mà, ìdzinga ònzi arí ale mànà, m̀hèndè-ìdzà-ònga ràlè ìndr̀ ǹ. ¹¹ Níró ní ndì àdr̀ngbà kamà náaròtsù m̀hèndè-dzà ò, ndàhè k̀kò ka k̀nzi ale nàndà. Ní k̀lã atdí ale ìnzá m̀hèndè t̀ mberè nàfí r̀. ¹² Ní k̀ví dhu wò ale-tsù ndàti: «P̀balé, nyi nyìtsù ìngbà dhu bhèyi àzú-dza, ìmbà nyi nyí'ì m̀hèndè t̀ m̀dzarè nà r̀órò?» P̀bètè, wò ale ràd̀na dhu ǹ'ì mbá atdí m̀atí. ¹³ Ní kamà adè àtìná p̀bìndà kasutále ní: «Nyètsi wò ale-pfò, k̀òtsù mànà, nyàdè kitdù, nyòbvù iri ìnò ò. Ànyì ní ódzì mà, ale-kù t̀'áritra mànà t̀ ngari.» ¹⁴ Yèsù adè àtìná t̀dítǎ ihé-yà ní: «Ùnzi ka k̀nzi ale r̀'ì abho, p̀bètè òvò ka k̀vò ale r̀'ì ngúfe.»

Ìndr̀ r̀ dhu òngè Yèsù-tsù p̀aràtá t̀'áfítá d̀ dhu

(Mrk 12.13-17; Luk 20.20-26)

¹⁵ Wò dhu-dzidò, *P̀bàfarisáyó náawù m̀hanarà ǹnzi, 'adè 'ìr̀ ìngbà dhu bhèyi 'ì dhu ìvù Yèsù-tsù, ndr̀nì ì omvù t́ kà-afí ǹ dhu d̀. ¹⁶ Ní abádhí adè ngúfe f̀yò *ab̀hàlè mà, Hèròdè bhà ale mànà nóvi r̀wù àtìná Yèsù ní: «M̀alimò, mà m̀nì wà dhu nyi rarí obhó dhu ǹnò. Nyi nyarí obhó dhu núdhè K̀agàwà òzè ìndr̀ ròkò t́ dhu d̀. Ndr̀ò nyi nyarí nzí ìndr̀ ràdè ìr̀èná dhu òdò ǹnzi, ìnzí nyi nyarí ìndr̀ bhà àdr̀ngbànga nàndà ǹd̀hunì. ¹⁷ Ní, ádù pé dhu f̀aká yà mà mívùna tsùnè dhu d̀. Àlè t̀ Úyátá návi t́ àvi àlè r̀hè àdr̀dr̀ò kámá d̀ kamà K̀àyisarà bhà p̀aràtá?»

¹⁸ P̀bètè Yèsù ǹnì abádhí r̀r̀èna nzére dhu angyangyi. Ní k̀dè àtìná abádhí ní: «Nyí oyoyò idàya nà alé, ádhu nyí nyí afidù ǹmvù ní? ¹⁹ Nyìtè pé ndì p̀aràtá ǹfí ka k̀arí ní f̀rangà-kpò mandà.» Ní abádhí adè atdí f̀rangà-kpò nàbhè Yèsù-f̀. ²⁰ Ní Yèsù adè dhu ìvù abádhí-tsù, ndàti: «Yà ka k̀bhòlò nyina-wòyò, k̀dè òvòna nàndi irò ale ní adhi?» ²¹ Ní abádhí adè dhu ádu kà t̀, 'àti: «Àdr̀dr̀ò kámá d̀ kamà K̀àyisarà.» Níró ní ndì Yèsù adè àtìná abádhí ní: «Nyùbho K̀àyisarà bhà dhu-tsí K̀àyisarà-f̀'ò, nyàdè K̀agàwà bhà dhu-tsí nùbho K̀agàwà-f̀'ò.»

²² Wò dhu bhèyi Yèsù ádu f̀yò dhu ì ìr̀ r̀ò, ìdho náadè abádhí ǹkò atdíǎ. Ní abádhí náadè Yèsù ǹbhà, adè òwu f̀yò dhu ní.

*P̀basàdùkáyó r̀ dhu òngè Yèsù-tsù òvèvè ale r̀ 'èngbè òve-bvè r̀ò dhu d̀ dhu

(Mrk 12.18-27; Luk 20.27-40)

²³ Ndi ǹnganí t́ ngúfe P̀basàdùkáyó níwù Yèsù-tì'ò. Abádhí ní ì arátina ìnzí òvèvè ale r̀ngbeya ì òve-bvè r̀ò. Ní abádhí níwù dhu Yèsù-tsù, 'àti: ²⁴ «M̀alimò, Músà náati atdí ale rapé tsìbhále námba, ndàdè òvè ìnzá ì òdhì atdí ngbàngba mà r̀órò, nì dhu rákà ndì ale t̀'ádòna r̀ndu yà p̀bìndà kpatsìbhále òvè tsìbhále-tsù. Ndi dhu bhèyi ní ndì abádhí ràdè ǹzòno òndhì wò àvávè adòna-òvò d̀. ²⁵ Ní ndì dhu bhèyi t́, farábvù atdí ale ǹ'ì kpabhínzo nà àr̀bhè. Ní sengba náambà tsìbhále, ndàdè òvè ìnzá ì òdhì atdí

ngbángba mà rórò. Kádù venà nábhà lunatínà adónà-f5. ²⁶ Dhu adù ndònzì ndi dhu bhèyi tí kà-dzidò kà t'ádónà rò, ndirò ìbhù rí kisé kpatsibhíngba rò màtí, ràrà àhù kórò kòkò àrùbhè kpabhínzo ríku dhu ò. ²⁷ Kórò kòkò kpabhínzo nàve dhu lutínà, wò ndi tsibhále náadù òvè átò. ²⁸ Ní ùvávè ale rí 'àngbè òve-bvè rò nínganí, wòrì tsibhále ní'ya àdhi-ve, kórò kòkò àrùbhè ale nàumbá ka ndhuní?» ²⁹ Ní Yèsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Nyí nyùwí itse nyá fùkù ìrèta ð, inzà nyí nyèni Kàgàwà bhà Andítá rànna dhu mà, ndirò Kàgàwà bhà ádrèngbànga tó òbí mà dhu-okú dò rò. ³⁰ Obhó tí, ùvávè ale rí 'àngbè òve-bvè rò nínganí, kpabhále mà vèbhále mà nàumbáya nzí ì. Pbetù abádhí nókooya Kàgàwà bhà màlàyíkà náaróko òrù-akpà ò dhu bhèyi. ³¹ Ndirò, yà ùvávè ale rí 'àngbè òve-bvè rò dhu dò, nyí nyàpè tí nzà Kàgàwà nà nàkpangba fùkù dhu nòzà? Kàti: ³² «ma ní Àbràhamù bhà Kàgàwà, Ísakà bhà Kàgàwà, ndirò Yàkobhò bhà Kàgàwà.» Kàgàwà ní ìpiròrò arí? ale tó Kàgàwà, inzí ní ùvávè ale tó Kàgàwà.»

³³ Wò Yèsù àndò dhu ì ìrì rò, idho nàuko ihé-yà atdíðò kà rùdhèna dhu dò.

Ádrèngbà Hyátá ròsè kórò Hyátá dònà

(Mrk 12.28-34; Luk 10.25-28)

³⁴ Pbàfàrisáyò nítidègu Yèsù àdu Pbàsàdükáyò tò dhu nábhù abádhí rìnè dhu ìrì, ní abádhí náadù 'andu 'òtè. ³⁵ Nírò ní ndi abádhí nzínzi ð atdí ale, Músà bhà Hyátá tó màlímò, náazè ndòmvù Yèsù-afí. Ní kívú dhu Yèsù-tsù ndàti: ³⁶ «Màlímò, ádrèngbà Hyátá ròsè kórò Músà bhà Hyátá dònà ní ìngbà Hyátá?» ³⁷ Ní Yèsù adù dhu àdu kà tò, ndàti: «Dhu àkà nyoze pbàkù Ádrèngbàle Kàgàwà kórò afínà màrà, kórò atdyúnà màrà, ndirò kórò pbàkù ìrèta màrà. ³⁸ Wòrì ní ndi wemberè tó ádrèngbà Hyátá ròsè kórò Hyátá dònà. ³⁹ Ndirò, yàrí ní ndi oyo rí kisé Hyátá, yà ndi nòfò angyi rí? Hyátá nà: Dhu àkà nyoze odhínà yà ìnyí nyé nyí nyé òzè nyí nyítrò dhu bhèyi. ⁴⁰ Kórò Músà bhà Hyátá mà, Kàgàwà bhà *pbànabí náarùdhèna kórò dhu màrà nípbi ì kòkò óyò Hyátá rò.»

Krístò nátí Dàwudí t'ídhùnà?

(Mrk 12.35-37; Luk 20.41-44)

⁴¹ Pbàfàrisáyò nírì ùndù ì ùndù ì rò. Ní Yèsù níwú dhu abádhí-tsù, ndàti: ⁴² «Ádhu *Krístò dè nyí nyárí ìrèna? Ádhi t'ídhùnà ndi?» Ní abádhí adù dhu àdu kà tò, 'àti: «Krístò ní Dàwudí t'ídhùnà.» ⁴³ Ní Yèsù adù àtínà abádhí nì: «Olu ádhu, Kàgàwà bhà Ìlílà-Alafí rí ndènda rò, Dàwudí náati ka pbìndà Ádrèngbàle tí ní? Ndi Dàwudí ati:

⁴⁴ «Ádrèngbàle Kàgàwà rátina pbàkà Ádrèngbàle nì:

ìrà nyadí idú fangà dònà rò,

ràrà àhù mà mí pbàkù òmvù nábhù nyòbè dòya dhu ò^d.)

⁴⁵ Ní Dàwudí rì? Ádrèngbàle tí rí Krístò nánzi, ní Krístò ràdà ì? ìngbà dhu bhèyi kà t'ídhùnà tí?»

⁴⁶ Ní Pbàfàrisáyò nzínzi ð atdí ale mà náadù nzà atdí dhu mà nádu Yèsù tò. Ndirò ràpè ndi ànyìrò rò, atdí ale mà náadù nzà ndòmvù ndòngù dhu Yèsù-tsù tdíðò.

Yèsù rí indrù-nyìkpò nítidyú Pbàfàrisáyò mà Músà bhà Hyátá tó màlímò màrà rò rò dhu

(Mrk 12.38-40; Luk 11.39-52; 20.45-47)

23 ¹ Wò dhu-dzidò, Yèsù náavò dhu ihé-yà mà, pbìndà *àbhàlì màrà tò, ndàti: ² «Músà bhà Hyátá tó màlímò mà, *Pbàfàrisáyò màrà ní tó kasù narí 'àve Músà bhà Hyátá-tì indrù tò. ³ Ní dhu àkà nyírì abádhí-tsù dhu, nyàdù abádhí àvi fùkù kórò dhu ònzì. Pbetù, dhu àkà nzà nyònzì nyí abádhí náarí 'ònzì dhu bhèyi. Obhó tí, abádhí náarí nzí àdè yà ì údhèna indrù tò dhu nònzì. ⁴ Abádhí náarí ì nà'è àndò nùtsi, 'àdù ùgbànà indrù-udò, pbetù inzì 'àdù 'òzè 'èpbàlà ì àndò-ngbò otsúya-do ní màtí. ⁵ Abádhí náarí kórò fíyò dhu nónzi ndífrì indrù náala tí. Ndi dhu-okú dò rò ní ndi abádhí náarí yà nyèya-ndrìnà

màtí, ndírò tsuyatsùnà màtí ì arúsòna ísòwá-nzo^c nóbholo rí'í íhíhù. Ndirò abádhi arádè fíyò mberè-bidò rò bhèlèbhélé nónzì rí'í ádzàdzí nyú. ⁶ Mànhendù ð, abádhi arí 'òzè 'òkò ndàvì rí ngari ð. Ndirò unduta-dzà ð, abádhi arí 'òzè 'òkò angyinà rò rí'í ífata tó tombi dō. ⁷ Pbanga-tsidò indrù arí 'undù òyá ngari ð, abádhi arádè 'òzè katsè ì ífata nyú ná, 'àdè 'òzè kanzi ì «Màlímó» tí.

⁸ Pbetà, nyí nyákà nzá nyábhù nyí kambe nyünzi dō «Màlímó» tí. Obhó tí, nyí nyí'í Màlímó nà atdí tí, ndírò nyí ní atdí ába bhà ale. ⁹ Ndirò yà adzi dō, dhu àkà nzá nyänzi atdí ale mà ábakè tí. Obhó tí, nyí nyí'í Ábakè nà atdí tí. Ndi Ábakè ní Kàgàwà, yà òrù-akpà ð arí'í ale. ¹⁰ Ndirò dhu àkà nzá nyábhù nyí kambe nyünzi dō «Indrù ànda arí ale» tí. Obhó tí, nyènda arí ní atdí ale kèlè. Ndi ale ní Krístò. ¹¹ Nzínzikè ð ádràngbàlè tí rí'í ale náadiya fùkú kasutále tí. ¹² Ndidzì rí ndítírò oré ale, ní Kàgàwà ifoya ifò tí. Ndirò ndifó rí ndítírò ale, ní Kàgàwà idziya idzi tí.»

Yèsù ròrè oyoyo ale-idà-dò nà ka kí'í dhu dō dhu

(Mrk 12.40; Luk 11.39-42,47-52; 20.47)

¹³ Yèsù adè àtinà tdfítdō: «Nyí nyí'í àpbè ð, Músà bhà Úyatá tó màlímó mà, Pbfàrisáyó mànà, nyí ní oyoyo idàya nà ale dhu-okú dō rò! Nyí nyárfí òrù-akpà ð Ádràngbà kamà Kàgàwà bhà idzi ð ka kòtsù ònà tsàtsù nápbì indrù rò. Nyí nyarí nzi òtsù ànyí nyí-tírò màtí, ndírò nyí nyarí nzi àdè ànyí ì nòzè 'òtsù ale mà nábhù ròtsù ànyí. ¹⁴ [Nyí nyí'í àpbè ð, Músà bhà Úyatá tó màlímó mà, Pbfàrisáyó mànà, nyí ní oyoyo idàya nà ale dhu-okú dō rò! Nyí nyárfí abvo-ayí-fò dhu nédhà kóró, nyádè àmbe nyítsò dō ádzàdzí, ndíñí katí tí nyí idzi ale tí. Ndi dhu-okú dō rò ní ndi ka kotdiya anya dükú ròsè ngèkpà ale dònà!]

¹⁵ Nyí nyí'í àpbè ð, Músà bhà Úyatá tó màlímó mà, Pbfàrisáyó mànà, nyí ní oyoyo idàya nà ale dhu-okú dō rò! Nyí nyaríbhí kóró ngari ð yà adzi dō, ndírò rèrè dònà màtí, ndíñí nyí nyabá tí atdí ale mà, nyègèrè róngò fùkú ábhàlì tí. Ndi ale nyí nyàbà rò, nyí nyarádè kàbhù róngò ìnzí aráve dhòdhòdhónganà kàzè ð ogbeya ale tí oyò-gèna ròsè dükú nà.

¹⁶ Nyí nyí'í àpbè ð, yà ndùmùndùmú tírò nyí nyárfí indrù nùnda rò! Nyí nyarátina, atdí ale rapé dhu òtsò *Kàgàwà bhà idza-òvò rò, ní ndi dhu rónzina dhu ràrì'í mbà. Pbetà, ndi ale rapé dhu òtsò Kàgàwà bhà idzá dhu ka kòbhòlò ní orò-òvò rò, ní dhu ràràdè àkà ndi ale rónzì wò ndi ndòtsò dhu okúna dō rò dhu. ¹⁷ Nyí ní ìmbà dýa nà ale, ndírò ndùmùndùmú! Ádhu ndi ádràngbà dhu nyú ròsè? Tí orò, ndírò tí Kàgàwà bhà idza, wò ndi orò nùgèrè róngò Kàgàwà-nyìkpò ð ílā dhu tí? ¹⁸ Nyí nyarádè àtinà àtò, atdí ale rapé dhu òtsò *màzàbahù-òvò rò, ní ndi dhu rónzina dhu ràrì'í mbà. Pbetà, ndi ale rapé dhu òtsò ndi màzàbahù dō rí'í perè tí ka kàbhù Kàgàwà tó dhu-òvò rò, ní dhu ràràdè àkà ndi ale rónzì wò ndi ndòtsò dhu okúna dō rò dhu. ¹⁹ Nyí ní ndùmùndùmú! Ádhu ndi ádràngbà dhu nyú ròsè? Tí yà Kàgàwà tó ka kàbhù perè? Ndirò, tí màzàbahù, wò ndi perè nùgèrè róngò Kàgàwà-nyìkpò ð ílā dhu tí? ²⁰ Atdí ale náapè dhu òtsò màzàbahù-òvò rò, ní kòtsò wà dhu ndi màzàbahù-òvò rò, kóró dònà rí'í dhu mànà. ²¹ Atdí ale náapè dhu òtsò Kàgàwà bhà idza-òvò rò, ní kòtsò wà dhu ndi Kàgàwà bhà idza-òvò rò, ndírò ànyí-dzà arádì Kàgàwà-òvò rò. ²² Atdí ale náapè dhu òtsò òrù-akpà-òvò rò, ní kòtsò wà dhu Kàgàwà bhà tombi-òvò rò, ndírò kòtsò wà dhu ndi tombi dō àdì Kàgàwà-òvò rò.

²³ Nyí nyí'í àpbè ð, Músà bhà Úyatá tó màlímó mà, Pbfàrisáyó mànà, nyí ní oyoyo idàya nà ale dhu-okú dō rò! Nyí nyárfí ònyà-dzi nábhù arí ròngè mbèyi írì-bí-tidò mà, pbabì òbhòlo ka karí ní írì-bí-tidò mà, ònyè àbhù arí ròvù mbèyi írì-bí-tidò mà nà tó atdínga idrè dō nùbhò perè tí Kàgàwà tó. Pbetà, nyí nyarádè Músà bhà Úyatá nzínzì ð ádròdrò Úyatá nyú nùbhà ìnzí nyifá. I Úyatá ní: Obhó dhu nónzi ka kí dhu mà, izè àbà ka kí indrù dō, kadè dhu ùbà fíndà dhu mà, ndírò dhu ka kòtsò okúna dō rò dhu ònzi ka kí dhu mànà. Kòkò ní ì àkàkà nyònzì dhu, ìnzá nyí nyèbhà ngèkpà Úyatá nífú nyí nyí dhu

^c23.5 Í ísòwá-nzo ð abádhi éfínà dhu ní'í Úyatá ka kúndì dýá dhu.

rórò. ²⁴ Nyí, ndùmùndúmú tíf rò nyí nyárfí ìndrú nánda rò! Nyí nyárfí òm̀v̀èna nyí nyí dhu núrò òrò tíf, ak̀ỳe nyung̀nyung̀u mà ǹúud̀àna ònà níf, pbétù nyí nyarádù *ngàm̀iyà nyú nótò òk̀k̀ù!

²⁵ Nyí nyí'ì àp̀b̀è ð, Músà bhà Ʋyátá tó màlímó mà, P̀b̀àfàrisáyó mànà, nyí níf oyoyó idàya nà ale dhu-okú d̀ò rò! Nyí nyárfí kópá mà sàni mànà-ngb̀ò nù'ò, pbétù ì kópá mà, ì sàni mànà ònga ràd̀è ì'ì ùlè tíf ì ùlè ogbo ð nyí nyuwè dhu mà, ìndrú-f̀ò rò nyí nyùdhà òbì níf dhu mànà níf. ²⁶ Inyi, ndùmùndúmú tó M̀f̀àrisayò, ú'ò pé kópá ò nga ang̀yì rìl̀à, ndírò níf ndi kà-ngb̀ò ràd̀è ìl̀à átò.

²⁷ Nyí nyí'ì àp̀b̀è ð, Músà bhà Ʋyátá tó màlímó mà, P̀b̀àfàrisáyó mànà, nyí níf oyoyó idàya nà ale dhu-okú d̀ò rò! Nyí nyárfí nyí ùtrí ka kùtrí r̀òẁè adzi-dò bhèyi. Í adzi-dò ràd̀è ̀ỳa atdíð ìri nà rò, pbétù òyà rò 'àd̀è ì'ì ùlè tíf ì ùlè ̀v̀v̀v̀e ale-kpa mà, kórò ̀m̀m̀m̀o dhu-tíðò mànà níf rò. ²⁸ Nyí nyú mà átò, nyí nyarólo idzi ale bhèyi nyànda ríf ale-nyíkpó ð. P̀b̀étù afíkù ònà rò pbání ùlè tíf nyí nyùlè oyoyó ale-idà mà, nzérenga mànà níf rórò.»

²⁹ Tdíð ð, Yèsù adù àtina abádhí níf: «Nyí nyí'ì àp̀b̀è ð, Músà bhà Ʋyátá tó màlímó mà, P̀b̀àfàrisáyó mànà, nyí níf oyoyó idàya nà ale dhu-okú d̀ò rò! Nyí nyárfí ibhu nógye Kàgàwà bhà *p̀b̀ànábí ka k̀t̀d̀é tíf òyà, nyàd̀è obhónángatàle-adzi-dò t̀òrò nónzì. ³⁰ Ndirò nyí nyarádù àtina: «Mà mí'ina gukyè yà abhúka níf'ì ònà kàsùmì ð, níf mà mírina nzí mà abádhí mànà m̀f̀f̀è Kàgàwà bhà p̀b̀ànábí-azù.» ³¹ Wò dhu bhèyi níf ndi, nyí nyà'ù wà dhu nyí-tírò, nyí r̀àr̀ì yà Kàgàwà bhà p̀b̀ànábí nakyè ale tó p̀b̀àdz̀ak̀ar̀u. ³² Nírò, nyònzì ì abhúku náapè kasu, nyòwù ̀t̀s̀àná!

³³ Nyí níf osu! Atdíð aròr̀è àm̀v̀ò! Nyí nyug̀ỳa ìngbà dhu bhèyi anya it̀d̀ì ka kí d̀èk̀ú kawà nyí yà ìnzí aráve dhòdhòdhónganà kàzù ò dhu ð rò? ³⁴ Ndi dhu-okú d̀ò rò níf ndi, mà mí Kàgàwà bhà p̀b̀ànábí mà, dhu-ònga t'òvòta ǹéni ale mà, Músà bhà Ʋyátá tó màlímó mànà nùvì r̀òẁù b̀v̀àk̀ù. Nyí nyok̀ỳe yà atdíðenà ale abádhí nzínzì ð, nyàd̀è ngùkpà ǹéto *m̀s̀àlabhà d̀ò. Nyí nyad̀ỳa ngùkpà nòvì asé níf f̀ìk̀ù unduta-dzà ð rò, nyàd̀è àvu r̀òyà kórò kigò ònà nà. ³⁵ Ndi dhu bhèyi níf ndi, ka kítdi yà ìmbà afátá na ndi ǹf̀f̀è azu-ànyà kórò d̀èk̀ú, r̀òp̀è ndi Àb̀èlì, obhónángatàle-azù rò rò, r̀àrà àh̀è Zàkàriyà, Bèrèkiyà t'ídhùnà-azù ð. Ndi Zàkàriyà nyí nyahò màzàbahù mà yà «atdíð ìl̀à ngari» tíf kátina kàluga mànà nzínzì ð rò. ³⁶ Mà mí obhò dhu ǹéno f̀ìk̀ù: Kàgàwà nítidi yà kórò kòrì ale-azù-ànyà kàkà indo arí'ì ale d̀ò!»

Yèsù ríf dhu òzu Yèrùsàlemà tó kigò d̀ò dhu

(Luk 13.34-35)

³⁷ Wò dhu-dzidò, Yèsù apè ote ndati: «Yèrùsàlemà, Yèrùsàlemà, Kàgàwà bhà p̀b̀ànábí nók̀ỳe nyí nyarí, nyàd̀è Kàgàwà òvì t̀ìǹè ð ale nùbvù odu níf rò, mà móm̀v̀ù mandu ̀ǹé aróko ale-tsù ìfè-g̀àna, àdhàdhì à'ù-yà-ba náarí p̀b̀ìndà inzo nándù p̀ék̀élèna-tsì dhu bhèyi. P̀b̀étù nyí nyàd̀è nzà ndi dhu nòzè! ³⁸ Nírò, kàni Kàgàwà ríf pé yà ̀ǹé arí'ì p̀b̀ìndà idza ǹébhà r̀òngò r̀èng̀è tíf. ³⁹ Mà mí dhu ̀ǹo f̀ìk̀ù: R̀òp̀è ndi kombí nyí nyí nzí malá tdíð ð, r̀àrà àh̀è nyí nyowuyà àtina ìma níf: «Kàgàwà àkà ndàsò Àdr̀èng̀b̀àle-òvò rò r̀írá ale» dhu ð!»

Yèsù ríf Kàgàwà bhà idza ka kugoloya dhu nòvo dhu

(Mrk 13.1-2; Luk 21.5-6)

24 ¹ Yèsù àh̀è Kàgàwà bhà idza rò ndàmbe àrà d̀ò ònà kàsùmì ð, kàbhà *àb̀h̀àl̀ì náandri kà-tí'ò, 'àd̀è Kàgàwà bhà idza ka kòsì tíf dhu nítè kà tò. ² Nírò níf ndi Yèsù adù àtina abádhí níf: «Nyí nyàla tíf wà kórò kòkò dhu? Mà mí obhò dhu ǹéno f̀ìk̀ù: ngàtsi nínnganí atdí odu mà nòd̀íyà nzí ngàtsi odu d̀ò yà ìrò ka kòr̀è odu nzínzì ð, ìnzà ka kùgolo ndi rórò.»

Yèsù rǒtè tǔndi ndi ndingo òrù-akpà ò rò rò indrù abáya àp̀bè dš dhu

(Mrk 13.3-13; Luk 21.7-19)

³ Yèsù àdi *Mizèyituni tí kátina itsu náarí'í ònà p̀biri dš rórò, kàbhà ábhàlì náawù òyá kà-tí'ò, 'àdù dhu ivu kà-tsù 'àti: «Éno pé wò dhu nònzíya ndi ònà kàsùmì fàkà. Ndirò, ádhu ndi nyi nyíngo ònà, ndirò kórò yà adzi ò dhu-tsù rí ndòdì ònà kàsùmì nitèya fàkà?»

⁴ Ní Yèsù adù dhu ádu abádhi tó, ndàti: «Nyàndà nga mbèyi, ndirò àp̀é nyàbhù atdí ale mà ràrà nyí. ⁵ Ábhò ale nòowuya iwu rò òvòdu rò, 'àdù àtina: «Éma ní *Kístò.» Ndirò abádhi náatraya ábhò ale nyí. ⁶ Nyí nyiriya ìla-òyi mà, 'ònzì rí ìla-giriti màna. P̀bètà, àp̀é nyàbhùya òdo risì àkù. Obhó tí, dhu àkà wà kórò kòkò dhu rònzi ì. P̀bètà, wòrì ní'íya nzí yà adzi ò dhu-tsù rí ndòdì kórò dhu. ⁷ Atdídenà ale-tidò nòowuya 'ùgyè rò ngùkpà ale-tidò màna. Ndirò atdí ádràngbà *kamà bhà p̀biri ò ale mà, nòowuya 'ùgyè rò ngàtsi ádràngbà kamà bhà p̀biri ò ale màna. Àgàyi mà mùtiti màna ní'íya dhèdherò ngari ònà. ⁸ Kórò ndi àp̀bè ní'íya ádhàdhi yà ari òp̀é ndàkà ndi ònà tsibhàle náaràbàna àp̀bè bhèyi.

⁹ Kòkò dhu rí 'ònzì ònà kàsùmì ò, indrù nòowuya nyípo rò ndíni ka kavù tí rùkù, kadù nyòkyè. Kórò ale yà inzà Kàgàwà nùni nòondròya nyí okúdu dš rò. ¹⁰ Wò ndi kàsùmì ò, ábhò ale nyí nùbhàya fìyò a'uta. Abádhi nòondròya ì nzínziya ò. Ndirò nzínziya ò, abádhi nòowuya ì nípo rò, 'ùbho ì òmvù-fò. ¹¹ Títò tó ábhò *p̀bànábi nùnyàya ì, 'àdù ábhò ale nyí nátra. ¹² Nzérenga nòotroya yà adzi dš, ràdù ábhò ale tó àzè nàbhù ràzo. ¹³ P̀bètà, kòkò dhu-dzi òndù rí kórò, ràrà àhù kórò dhu-tsù rí ndòdì dhu ò ale ní ndi ògù ògàya.

¹⁴ Ka kùnuya pé òrù-akpà ò Ádràngbà kamà Kàgàwà bhà idzi tó Ídzi Màkùrè angyi kórò yà adzi ò, ndíni kórò ale adù tí ìrìna. Ndirò ní ndi yà adzi ò dhu-tsù náadùya ndòdì.»

Yèsù rǒtè òdona rò'ò indrù-tse òtí rí dhu dš dhu

(Mrk 13.14-23; Luk 21.20-24)

¹⁵ Wò dhu-dzidò, Yèsù adù àtina p̀bìndà ábhàlì ní: «Nyí nyalaya yà Kàgàwà bhà nabi Dànyelè nùnuò òdona rò'ò atdíò òndrò ka kòndrò atdíò ale» tí ka kátina ale, Kàgàwà bhà idzá ìlilá ngari ò idè rò. Yàrì dhu òzè rí ale nákà ndàlù ka mbèyi ònà ò! ¹⁶ Ní ndi nínganì, Yùdeya tó p̀biri ò ì nòtù ale náakáya òtsè p̀biri-akpà dš. ¹⁷ P̀bì idza dš ka kòbhòlò okota tó ngari ò ndi nòtù ale, náakáya nzí ndifò, ndìrà p̀bì idzá dhu nùmbà ndòkù ná.

¹⁸ Ndirò, ìnga-bvù ndi nòtù ale náakáya nzí ndòngò ìbha, ndàrà rònà orú mùdzarè nídyi. ¹⁹ Ndi nínganì, òya nà rí'ì vèbhàle mà, ìba nòndo rí nzónzo rí'ì foyá vèbhàle màna ní'íya ádràngbà àp̀bè ò! ²⁰ Nyìtsò nyí Kàgàwà rò, ìnzí nyí nyàngilì dhu ní'íya tí yà ìgye àmò ònà ádràngbà giri nà kàsùmì mà, ndirò sàbatù-idhò màna ò. ²¹ Ndi nínganì, indrù náabàya àp̀bè abhò nyí, ròsè kórò yà ì abà yà Kàgàwà náanzina yà adzi rò rìrà àhù indo àp̀bè ònà. Ndirò ndi àp̀bè-tidò ní'íya mbà tditò akekpa màtì. ²² Ìnzì Kàgàwà nùngòna gukyè wòrì idhò-ònga, ní atdí ale mà náagàna nzí. P̀bètà kùngò ndi idhò-ònga ròngò idò yà fìndà oko tí ndi ndavò ale-okú dš rò.

²³ Atdí ale mà náatiya gukyè nyí ní: «Nyàndà! Kàní Kístò rí'ì irò!» ndirò ndàti: «Ndàní kà rí'ì ndorò!», ní àp̀é nyá'uya ka. ²⁴ Títò tó Kístò mà, títò tó p̀bànábi màna nùnyàya ì, 'àmbe ádròdrò wìwì mà, ìnzà ap̀èna 'ònzì angyi indrù-nzínzi ò dhu màna dhu ònzì dš, ndíni ì wàrà tí fìndà Kàgàwà avò ale mà, àkàkà fìyò ní. ²⁵ Kòní, ma mòvò wà ndi dhu angyangyi fàkù!

²⁶ Indrù owuya gukyè àtina rò nyí ní: «Nyàndà, ndàní kà rí'ì rùngù ò, ní àp̀é nyòwuya òwu rò ànyì. Ndirò, indrù owuya gukyè àtina rò: «Kàní kà rí'ì kàluga ò, ní àp̀é nyá'uya ì ale rùnna dhu. ²⁷ Obhó tí, Indrù t'ídhùnà rìrà dhu nùlìya ndi ádhàdhi òvò náaràmbìlì òrù-akpà rò, nditò ndi adyifò náarì nditò ìnà rò, ndèdà adyifò náaròtsù ìnà rò dhu bhèyi. ²⁸ Abvo rí'ì róna ní ndi p̀bàsègè nùunduya ì òyá.»

Ìndrù t'ídhùnà ríngò dhu

(Mrk 13.24-27; Luk 21.25-28)

²⁹ Yèsù adè àtìnà t'dítídò ábhàlì nǎ: «Wòrì ádràngbá àpè dzidò tǎ adyifò nǎtǎya, àbì ràdè inga t'áwùta nǎbhà. Alalí náawáya ì òrè-akpà-nyì rǎ rǎ, ndirò ádròdrò obi nà arí'ì òrè-akpà ò dhu-tsí níivíya. ³⁰ Nírò ní ndí ka kalaya Ìndrù t'ídhùnà ríngò dhu itè rí dhu òrè-akpà-nyì rǎ. Ní yà adzi ò kórò ale-tídò náambèya 'èhè dǎ atídídò. Abádhí náalaya Ìndrù t'ídhùnà, òrè-akpà ò rǎ rǎ ádràngbá àpù dǎ, ádràngbánga tǎ obi nà, ndirò ádràngbánga tǎ awáwè ò rǎ. ³¹ Ádràngbá wàndà nǎngóya, Ìndrù t'ídhùnà, ràdè pòndà màlàyíkà núvì ìfò yà adzi-pbidò ònà, ndíni fíndà ndí ndavò ale-tsè nundu tǎ, rǎpè ndí yà adzi náapè ndí ì rǎ, rǎrà àhè kà-tsè náarà ndòdì ì.»

Mùtìnì tǎ kátina itsu tǎ mbólí rǎvina dhu

(Mrk 13.28-31; Luk 21.29-33)

³² Wò dhu-dzidò, Yèsù adè àtìnà pòndà ábhàlì nǎ: «Nyirè pé mùtìnì-kpa dǎ rǎte mbólí rǎnona dhu: yà kà-bí nípbàndà ndí tsànda ò rǎ, kǎpbi náapè ì'á, bína ràdè ndòpè ndàtá, ní nyèni dhu lǎbhú tǎ kàsùmì rǎrà wà. ³³ Ní ndí dhu bhèyi tǎ, nyí nyalaya gukyè kǎkǎrì dhu rǎ 'ònzì dhu, ní nyí nyèniya dhu Ìndrù t'ídhùnà ríngò ònà kàsùmì rǎkà wà, ndirò kà rǎrì'ì tsàtsùnà. ³⁴ Ma mí obhó dhu nǎno fǎkè, kǎkà kòmbì rǎ'ì ale rǎ nzí ève kórò inzà kǎkò dhu nǎnzì ì rǎrò. ³⁵ Òrè-akpà mà, yà adzi màndà nǎudàya èdà, pòtètà pòkàkà ote nǎudàya nzí akekpá màtǎ.»

Atdí ale mà nǎni nzá Yèsù ingoya ònà idho dhu

(Mrk 13.32-37; Luk 17.26-30,34-36)

³⁶ Yèsù adè àtìnà t'dítídò ábhàlì nǎ: «Atdí ale mà nǎni nzá ì dhu nǎonziya ì òyá idho mà ndí kàsùmì màndà, ìmbà rǎ'ì òrè-akpà ò arí'ì màlàyíkà màtǎ, ndirò ìmbà rǎ'ì Kàgàwà t'ídhùnà màtǎ. Pòtètà ka nǎni ní Àba Kàgàwà kèlè atdíró.

³⁷ Obhó tǎ, yà Nǎwà bhà ato ò ì nanzì dhu nǎonziya ì ndí dhu bhèyi tǎ yà Ìndrù t'ídhùnà ríngò nǎnganí. ³⁸ Obhó tǎ, angyinà rǎ, tǎ èdha núutú rǎmbilì kórò yà adzi rǎ, ìndrù ongónà 'ònyè, 'àdè 'òmvè. Abádhí ongónà 'èmba, 'àdè fíyò nǎonzo nǎbhè rǎmbà ì, rǎrà àhè Nǎwà ròtsu *sàfinà ò ònà idho ò. ³⁹ Ìndrù nǎlì nzá affiya atdí dhu dǎ màtǎ, rǎrà àhè idha rǎtù rǎmbilì yà adzi, ràdè ìndrù-tse nǎtǎ kórò dhu ò. Ní ndí dhu nǎonziya ndí ndí dhu bhèyi tǎ Ìndrù t'ídhùnà ríngò nǎnganí. ⁴⁰ Ndí nǎnganí, òyò rǎ ì nòtù inga-bvù ale nǎnzì ò rǎ, ka kowuya atdí ale nódýì rǎ, kadè ngàtsi ale nǎbhà. ⁴¹ Ndirò, òyò rǎ ì nòtù dhu ò'ù ì'ì odu dǎ rǎ vèbhále nǎnzì ò rǎ, ka kowuya atdí tsìbhále nódýì rǎ, kadè ngàtsi nǎbhà. ⁴² Nírò, nyàndà nga mbèyi, inzà nyí nyèni fǎkè Ádràngbàle nǎraya ònà idho nǎdhuní. ⁴³ Ndirò, nyàlǎ yà ma mǎnona dhu mbèyi dǎkè ò: idza-àbadhi náapè àdè ogbotále rǎrà pòndà kùbhingá ònà kàsùmì nǎni angyangyi, ní kà ràdè àdì ìpìrò rǎ, ìnzì ndàdè pòndà idza-tsè nǎbhè ogbo rǎkò, ndàdè ònà dhu èmbà. ⁴⁴ Ní ndí dhu-okú dǎ rǎ, nyí nyè mà àtò, nyí nyàkà nyòkò ìpìrò rǎ. Obhó tǎ, Ìndrù t'ídhùnà nǎraya yà ìnzà nyí nyirè kà ràdè ìrà ònà dhu tǎ kàsùmì ò.»

Ídzi kasutále mà nzére kasutále màndà tǎ mbólí

(Luk 12.41-46)

⁴⁵ Wò dhu-dzidò Yèsù adè àtìnà pòndà ábhàlì nǎ: «Ádhi pò kasutále yà ndí nǎfè, ndirò nyíkòpna ótýdù, yà pòndà kasu tǎ ádràngbàle nǎlì kasutále dǎ ádràngbàle tǎ, rǎngò ònyè nǎbho kasutále tǎ àkàkà kàsùmì ò? ⁴⁶ Hirò nǎonziya ní wò ndí kasutále, yà ndàdù ndí ndí rǎ pòndà kasu tǎ ádràngbàle rǎtùna fíndà ka kavi kasu nǎnzì arí rǎ ale. ⁴⁷ Ma mí obhó dhu nǎno fǎkè, kàbhà kasu tǎ ádràngbàle nǎliya ka ádràngbàle tǎ, rǎngò kórò pòndà dhu-tsí nódò! ⁴⁸ Pòtètà, ndí kasutále nǎ'íya gukyè nzére ale tǎ, ndàdè àtìnà affina ò: «Pòkà kasu tǎ ádràngbàle ní nzí ndí naduya tsàkàtsàkà.» ⁴⁹ ndàdè ndòpè ndòvì ì arí

kasu ònzì màrà atdíkpá òdìhána, 'àdù òwu dhu ònyè rǒ, 'àdù dhu òm̀vè atdíkpá òrì arórí ale màrà, ⁵⁰ ní kàbhà kasu tó ádrèngbàle rí ndàdù inzà kàrèna idho ð, ndírò inzà kàni kàsùm̀ ð ǹnganí, ⁵¹ kòdíya ka kasu ð rò, ndàdù ànyàna nótí òdìhàdhì ɔyoyo idàya nà ale-ànyà nítí ò ka karí dhu bhèyi. Ànyì ní 'iya ɔdzi mà, ale-kù t'átrita màrà.»

Idrè inzà àpè kpabhále nənī vèbhínzo tó mbólí

25 ¹ Wò dhu-dzidǒ, Yèsù adù àtìna p̀bìndà *ábhàlǐ nǐ: «Òrè-akpà ð Ádrèngbà *kamà Kàgàwà bhà idzi ǹlíya ndì yà dhu bhèyi: Idrè inzà àpè kpabhále nənī vèbhínzo núugu f̀yó tarà ndíní ì owu tì amba-akpà-tsí náko. ² Ní àpè abádhí ǹzínzi ð ní 'ì p̀bàdhómá, ndírò imbò nadù ì 'ì nyìkpóya ótdyù. ³ P̀bàdhómá tó imbò tsí núugu f̀yó tarà, ònzì 'àdù olù dzènyà nonzina tarà ð idha nídyì. ⁴ P̀bétù, yà nyìkpóya ótdyù tsí, náadù f̀yó tarà núgù, 'àdù olù dzènyà nonzina tarà ð idha nídyì ngàtsi wítè ð. ⁵ Ní ònzì amba-akpà-tsí r̀r̀rà tsàkàtsàkà rò, kòkò idrè vèbhínzo-nyìkpó náapè 'òrì, idho ràdù 'òdyì. ⁶ Nírò ní ndì ikù náarà àta iku-alikpa ð: «Kàní amba-akpà-tsí nírà wà! Ní nyùvò nyòwù kàko!» ⁷ Ní kòkò idrè vèbhínzo ǹwà ì idho ð rò, 'àdù 'òpè 'òbhòlò f̀yó tarà. ⁸ Ní p̀bàdhómá tó vèbhínzo náati yà nyìkpóya ótdyù tsí nǐ: «Kàní fàkà tarà ràve, ní nyìbho f̀kùkù tarà ð idha ake fàkà.» ⁹ Ní yà nyìkpóya ótdyù tsí náadù dhu àdu abádhí tó 'àti: «ònzì f̀kà r̀r̀r̀ ì idha r̀kà àlè tó atdíkpá nyí màrà! Ní nyòwu nyòdzi f̀kùkù kùdzì arí ale-f̀s.» ¹⁰ Ní kòkò p̀bàdhómá tó vèbhínzo náadù òwu tarà ð idha nòdzi. P̀bétù, ànyì abádhí òwu rò ní ndì, amba-akpà-tsí adù ndítò. Ní yà imbò vèbhínzo, nyìkpóya ótdyù, yà angyangyi r̀bhi kòdò rò, náadù òtsù atdíkpá àbadhi màrà amba ka k̀ndà ní m̀hendù ð, kadù tsàtsù nàpbi atdíð. ¹¹ Ní olù nyé ní ndì, ngàkpà imbò vèbhínzo níwù ùvò. Abádhí nítsi 'òpè 'ùkù, 'àmbe àtìna dò: «Ádrèngbàlé, ádrèngbàlé, ápfo tsàtsù fàkà!» ¹² P̀bétù, amba-akpà-tsí náadù dhu àdu abádhí tó ndàti: «Ma mí obhó dhu m̀no f̀kùkù: Inzá ma m̀ni nyí!» ¹³ Ní Yèsù adù àtìna t̀dítdǒ p̀bìndà ábhàlǐ nǐ: «Nyòko nyìkpókù nà, ònzà nyí nyèni ndì idho mà, ndì kàsùm̀ màrà nídhuní.»

Atdí ale bhà ìbhù kasutále tó mbólí

(Luk 19.11-27)

¹⁴ T̀dítdǒ Yèsù adù àtìna p̀bìndà ábhàlǐ nǐ: «Òrè-akpà ð Ádrèngbà kamà Kàgàwà bhà idzi ǹlí ndì yà dhu bhèyi: Atdí ale náazè ndàrà abhi ð. Ní kànzì p̀bìndà kasutále, ndàdù p̀bìndà malí ǹndò f̀yá. ¹⁵ Atdí ale-f̀ kàbhù imbò tàlatà^f, ngàtsi-f̀ kàbhù óyó tàlatà, ndírò ìbhù rí kìsè ale-f̀ kàbhù atdí tàlatà. Ngàtsi ale tó kàràna kàbhù rò ndì ale bhà ádrèngbànga tó ɔbi-bvù rò. Wò dhu-dzidǒ, kàdù ndíyà ndàrà abhi ð. ¹⁶ Ní ànyìrò rò tì, yà imbò tàlatà nabà ale náarà mùtùruzi ònzì ndì f̀rangà dò, ndàdù ngàtsi imbò tàlatà nóngyè. ¹⁷ Yà óyó tàlatà nabà ale náanzì dhu ndì dhu bhèyi tì, ndàdù ngàtsi óyó tàlatà nóngyè. ¹⁸ P̀bétù, yà atdí tàlatà nabà ale náarà ìbhu nógyè, ndàdù p̀bìndà kasu tó ádrèngbàle bhà malí nótù ònà. ¹⁹ Ní ábhò idho nyé dzidǒ, wò kasu tó ádrèngbàle náarà ndàdu abhi ð rò. Ní kàdù p̀bìndà kasutále núnzi ndíní ngàtsi ale ǹwò tì òngbà dhu bhèyi màtí ndì ndònzì kasu f̀oná ka kàbhù tàlatà ní dhu. ²⁰ Ní yà imbò tàlatà ka kàbhù f̀oná ale ǹra, ndítè yà ndì ndóngyè ngàtsi imbò tàlatà, ndàdù àtìna: «Ádrèngbàlé, nyí nyìbho imbò tàlatà fudú, ní kàní ma móngyè ngàtsi imbò tàlatà.» ²¹ Kàbhà kasu tó ádrèngbàle náadù àtìna kà nǐ: «Ídzi dhu ní wò! Nyí ní ídzi kasutále, ndírò mbèyi arí f̀oná ka k̀lì dhu òdo ale. Nyí nyódo yà f̀uné ma mabhù ákèkpá dhu nyé mbèyi. Ní ndì dhu-okú dò rò, ma mí nyilí nyongò p̀bàkà ádrèngbà malí nyé nòdò. f̀rà àlè r̀nzì dhèdhe atdíkpá nyí màrà!» ²² Wò dhu-dzidǒ, yà óyó tàlatà nabà ale ǹra, ndàdù àtìna: «Ádrèngbàlé, nyí nyìbho óyó tàlatà fudú. Ní kàní ma móngyè ngàtsi óyó ngàkpà tàlatà.» ²³ Kàbhà kasu tó ádrèngbàle náadù àtìna kà nǐ: «Ídzi dhu ní wò! Nyí ní ídzi kasutále, ndírò mbèyi arí f̀oná ka k̀lì dhu òdo ale. Nyí nyódo yà f̀uné ma mabhù ákèkpá dhu nyé mbèyi. Ní ndì dhu-okú dò rò, ma mí nyilí nyongò p̀bàkà ádrèngbà

^f25.15 Atdí tàlatà ní mbèmbè imbò àbì tó kasu tó mùkìmbà P̀bagìrìkí tó p̀bìrì ð.

malì nyé nódò. Ní ńrà àlè rónzì dhèdhe atdíkpá nyí mànà.»²⁴ Kà ríku dónà rò ní, yà atdí tálata nabà ale ńfira átò, ndàdù àtìnà: «Ádrèngbálè, ma m̀̀ni dhu nyí rarí atdíídò aròrè ale. Nyí nyarí dhu ògu ìnzá nyí nyazò dhu ònà ìnga ð, ndírò nyí nyarí ònyè-tsù nùndù ìnzá nyí nyarè itse ònà ìnga ð.»²⁵ Ma mí'ì òdò nà atdíídò, ní ndí dhu-okú dè rò, ma marà p̀̀b̀̀k̀̀k̀̀ tálata nótù adzì ð. Ní, àkò p̀̀b̀̀k̀̀k̀̀ malì fudù rò.»²⁶ Kàbhà kasù tó àdrèngbàle adù dhu àdu kà tò ndàtì: «Nyí ní nzèrè, ndírò ngbòna áyí kasutále! Nyí nyani wà dhu ma rarí dhu ògu ìnzá ma mazò dhu ònà ìnga ð, ndírò ma rarí ònyè-tsù ùndù ìnzá ma marè itse ònà ìnga ð.»²⁷ Ní dhu akána tí obhò nyarà p̀̀b̀̀k̀̀k̀̀ fàrangà níli yà fàrangà òdo arí ale-fò, ndíní ma mí madù nínganí, ma madùya t'ítsi àkónà iwà dónà nìdò ròrò.»²⁸ Wò kasù tó àdrèngbàle nàadù àtìnà t̀̀d̀̀t̀̀d̀̀: «Nyàkò wò atdí tálata kà-fò rò, nyàdù àbhèna yà idrè tálata nà rí'ì ale tò.»²⁹ Obhò tí, dhu nà arí'ì ale tò ka kabhèya dhu, àbadhi ràdù ì'ì dhu nà abho nyé ròsè. P̀̀b̀̀t̀̀t̀̀, ìmbà arí'ì dhu nà ale-fò rò, ka kakòya yà akekpá kàrí'ì nà dhú-ngba mà.»³⁰ Ní nyìdìyì wò àkyàkyè kasutále, nyòbvù iri ìnò ð. Ànyí ní'ìya òdzi mà ale-kù t'átrita mànà.»

Ìndrù t'ídhùnà it̀̀d̀̀ya ìndrù-ànyà tí dhu

³¹ Wò dhu-dzidò, Yèsù adù àtìnà p̀̀b̀̀ndà p̀̀b̀̀ndà àbhàlì ní: «Ìndrù t'ídhùnà mà ríwu p̀̀b̀̀ndà àdrèngbànga tó awáwè ð kórò p̀̀b̀̀ndà màlàyíkà mànà nínganí, kàdìya àdrèngbànga tó awáwè tó p̀̀b̀̀ndà tombi dè.»³² Ní kórò yà adzì dè ale-tidò nùunduya ì kònzì, kà ràdù òyànga nùndò àdhàdhì tàmà nànda arí ale náarí tàmà mà nzínzì ònga nútù ìndrì mànà dhu bhèyi.³³ Kùliya tàmà p̀̀b̀̀ndà fangà dónà rò, ndàdù ìndrì náli p̀̀b̀̀ndà ìgù dónà rò.»³⁴ Nírò ní ndí Ádrèngbà kamà nàadùya àtìnà p̀̀b̀̀ndà-fangà dónà rò rí'ì ale ní: «Nyíwù, nyí yà Àbadu náaso nyí rò, nyòkò yà angyangyi kàbhòlò f̀̀k̀̀k̀̀ yà adzì ndí ndanzì nínganí Ádrèngbà kamà bhà idzi-kamà tí.»³⁵ Obhò tí, ma mí'ì àwù nà, ní nyí nyibho ònyè m̀̀nyè. Ma mí'ì idha-atdyú nà, ní nyí nyibho idha m̀̀m̀v̀̀. Ma mí'ì olo tí, ní nyí nyakò mà mbèyi.³⁶ Ma mí'ì t̀̀r̀̀r̀̀, ní nyí nyafò ma. Ma mí'ì andi nà, ní nyí nyiwù mandà. Ndirò mà mí'ì imbi ð, ní nyí nyiwù mandà.»³⁷ Nírò ní ndí obhónángatále nòngàya dhu kà-tsù, 'àtì: «Ádrèngbálè, ìngbàngá nga ndí mà mala nyí àwù nà nyí'ì rò, màdù ònyè nábhu nyomvè ní? Ìngbàngá nga ndí mà mala nyí idha-atdyú nà nyí nyí'ì rò, màdù idha nábhu nyomvè ní?»³⁸ Ìngbàngá nga ndí nyí nyí'ì olo tí, màdù nyakò mbèyi ní? Ndirò, ìngbàngá nga ndí mà mala nyí t̀̀r̀̀r̀̀ nyí nyí'ì rò, màdù mberè ǹ̀f̀̀f̀̀ r̀̀ǹè ní? ³⁹ Ìngbàngá nga ndí, mà mala nyí andi nà nyí nyí'ì rò, màdù òwu nyandà ní? Ndirò, ìngbàngá nga ndí mà mala nyí imbi ð nyí nyí'ì rò, màdù òwu nyandà ní?»⁴⁰ Ní Ádrèngbà kamà, adùya dhu àdu abádhí tò, ndàtì: «Ma mí obhò dhu ǹ̀ǹǹ f̀̀k̀̀k̀̀, dhu apé ì'ì iwà nyí nyanzì k̀̀k̀̀k̀̀ dhu yà ìnzì ka karòzèna dhu tí adòdu nzínzì ð atdí ale rò màtì dhu tí, ní nyí nyanzì wà ka rùdù.»

⁴¹ T̀̀d̀̀t̀̀d̀̀, Ádrèngbà kamà nàadùya àtìnà f̀̀nd̀̀ ìgù dónà rò rí'ì ale ní: «Nyíndrì nyí itse tídù rò, yà Àba Kàgàwà afù nyí rò. Nyòwu yà kàbhòlò P̀̀f̀̀m̀v̀̀ mà, p̀̀b̀̀ndà màlàyíkà mànà tò ìnzì aràve dhòdhòdhónganà kàzè ð!»⁴² Obhò tí, ma mí'ì àwù nà, ní nyí nyibho nzá dhu m̀̀nyè. Ma mí'ì idha-atdyú nà, ní nyí nyibho nzá idha m̀̀m̀v̀̀. ⁴³ Ma mí'ì olo tí bv̀̀k̀̀k̀̀, ní nyí nyakò nzá ma. Ma mí'ì t̀̀r̀̀r̀̀, ní nyí nyafò nzá ma. Ma mí'ì andi nà, ndírò mà mí'ì imbi ð ka kòsò mà rò, ní nyí nyiwù nzá mandà.»⁴⁴ Ní k̀̀k̀̀k̀̀ ìgù dónà rò ì'ìnà ale nàadùya dhu òngè átò kà-tsù, 'àtì: «Ádrèngbálè, ìngbàngá nga ndí mà mala nyí àwù rí nyoho rò, idha-atdyú rí nyoho rò, olo tí nyí nyìrè fàràbvù rò, t̀̀r̀̀r̀̀ nyí nyí'ì rò, andi nà nyí nyí'ì rò, ndírò imbi ð ka kòsò nyí rò, ìnzì màdù atdí dhu mà nònzì ìndù ní?»⁴⁵ Ní Ádrèngbà kamà nàadùya dhu àdu abádhí tò, ndàtì: «Ma mí obhò dhu ǹ̀ǹǹ f̀̀k̀̀k̀̀, k̀̀k̀̀k̀̀ ìnzá nyí nyanzì yà ìnzì ka karòzèna dhu tí adòdu nzínzì ð atdí ale-rò màtì dhu, ní nyí nyanzì nzá rùdù.»⁴⁶ Ní abádhí nóowuya dhòdhòdhóngà tó àp̀̀b̀̀ ð, p̀̀b̀̀t̀̀t̀̀ obhónángatále nàadùya òwu dhòdhòdhóngà tó íp̀̀r̀̀ngà ð.»

Pbàyàhúdí tó ádròdrò ale rí 'írí Yèsù ì oho tí dhu

(Mrk 14.1-2; Luk 22.1-2; Yùw 11.45-53)

26¹ Yèsù nítdègu yà ndí ndúbhi ùdhenà rò indrù tó dhu t'údheta nító kóró, ní kàdù àtìna p̀bìndà *ábhàlì ní: ² «Nyí nyèni wà dhu *Pásika tó M̀hèndù r̀r̀í'í òyò idho dzidò. Ní ka kí Indrù t'íd̀hùnà nípfò, kabhù òmvù-fò, ndíní ka k̀tòtí t́ *m̀s̀alàbhà d̀ò.»

³ Wò ndí kàsəmì ò ní ndí, *p̀bàkùhání tó ádròdrò ale mà, Pbàyàhúdí tó *p̀bàkùr̀ù màna, múundu ì Kàyafà bhà ádr̀r̀ngbà idzá-yà-ba ò. *Kàyafà ní'ì p̀bàkùhání d̀ò kamà. ⁴ Ní, abád́hí ǹr̀r̀í ì ndíní ì alú t́ Yèsù inzá kóró ale ǹǹnì r̀òr̀ò, 'àd̀ù àbhùnà kohò. ⁵ P̀bétù, abád́hí náad̀ù àtìna: «Dhu àkà nzá àlè r̀alè ka m̀hèndù ò r̀ò, akye indrù níwàna dhu ní.»

Yèsù-dòtsirò ǹtr̀í atdí tsìbhále r̀í ndr̀ùù r̀óngu akye ní dhu

(Mrk 14.3-9; Yùw 12.1-8)

⁶ Yèsù ǹr̀í'ì Bètaniyà t́ kátina p̀bangá-ngba ò, Simoni t́ kátina atdí ale bhà idzá. Ndi Simoni ní yà kíkí nà 'í'ì ale. ⁷ Ní atdí tsìbhále náandri kà-tí'ò. Ndi tsìbhále ǹr̀í'ì *àlbatrò t́ kátina odu ní ka kòbhòlò tsùpà nà foná. Ndi tsùpà ò 'í'ì dhu ní ndr̀ùù r̀óngu, ndr̀ò orù odzina nà akye. Ní ònyè nónyè Yèsù r̀í ònà kàsəmì ò, kàdhò ndí akye Yèsù-dòtsirò. ⁸ Ní wò dhu ì àla r̀ò, Yèsù bhà ábhàlì náapè 'ònu ǹzínziyà ò, 'àmbe àtìna d̀ò: «Hòkò! Ádhu kà r̀í wòr̀í akye ǹnzá wò dhu bhèyi ní? ⁹ Ka kàmbènà t́ obhò ndí akye nábhè kodzi orù odzi ò, kadù ndí f̀rangà ǹèndò ǹk̀t̀alé t̀ò?» ¹⁰ Ní Yèsù nítdègu wò abád́hí r̀nnona dhu nòsà, ní kàdù àtìna abád́hí ní: «Ádhu nyí nyàwa wò tsìbhále-tsi ní? Yà r̀ùdù kònzì dhu ní idzi dhu nyé ròsè. ¹¹ Obhò t́, nyí nyóngo òko ǹk̀t̀alé màna bilìnganà, p̀bétù àlè kí nzí ongo òko nyí màna bilìnganà. ¹² Wò akye kòdhò dùdu-tsirò dhu ní, kòbhòlò wà ngbòdu angyangyí otúò t̀ò. ¹³ Ma mí obhò dhu ǹno f̀k̀k̀: kórò ngari ò, yà Kàgàwà bhà Idzi M̀k̀r̀ù ǹno ka kí yà adzi ò inana, ka kóngo yà tsìbhále nònzì dhu àwe indrù t̀ò, kowù k̀r̀è r̀ò r̀ónà.»

Yudhà r̀í Yèsù ònzi ndàbhù òmvù-fò dhu

(Mrk 14.10-11; Luk 22.3-6)

¹⁴ Wò dhu-dzidò, idre ònà òyò nà Yèsù bhà ábhàlì ǹzínzì ò atdí ale, Yudhà Ìskàriyòtá t́ kátina, náara p̀bàkùhání tó ádròdrò ale-tí 'ò, ¹⁵ ndàd̀ù àtìna abád́hí ní: «Ádhu nyí nyòzè nyìbhò idù ndíní ma mipfò t́ Yèsù mabhù f̀k̀k̀?» Ní abád́hí náad̀ù Pbàyàhúdí-bvè ìbhù kumi f̀rangà-kpò nòzè, 'àbhù kà-fò. ¹⁶ Ányìr̀ò r̀ò t́, Yudhà náad̀ù Yèsù nípfò ndí ndí, ndàbhù abád́hí-fò ní idzi otu nòpè ndònè.

Yèsù r̀í Pásika tó m̀hèndù tó ònyè nàví kòbhòlò dhu

(Mrk 14.12-21; Luk 22.7-14; Yùw 13.21-30)

¹⁷ Ìmbà ònà afi nà m̀gati ka konyùnà ònà m̀hèndù tó wemberè tó idho ò, Yèsù bhà ábhàlì náawù dhu ìvu Yèsù-tsù 'àtì: «Ádhà nga ndí nyí nyòzè Pásika tó ònyè m̀bhòlò indè ní?» ¹⁸ Ní Yèsù adù àtìna p̀bìndà ábhàlì ní: «Nyòwu kígò ò atdí ale bhà, nyàd̀ù àtìna kà ní, M̀lìmò r̀atìna iwà p̀bìndà oye tó kàsəmì-tsù r̀indù ndí. Ní ì r̀ar̀í Pásika tó m̀hèndù tó ònyè ònyè atdíkpá p̀bìndà ábhàlì màna p̀bè idzá r̀ò.» ¹⁹ Ní Yèsù bhà ábhàlì nánzì yà kàvinà f̀yò dhu, 'àd̀ù Pásika tó m̀hèndù tó ònyè nòbhòlò.

²⁰ Ìnga nítdègu àtì, ní Yèsù mà náad̀ù òko ònyè-tsùnà p̀bìndà atdí kumi d̀nà òyò nà ábhàlì màna. ²¹ Ní dhu nónyè ì 'í ònà kàsəmì ò, Yèsù náati abád́hí ní: «Ma mí obhò dhu ǹno f̀k̀k̀, ǹzínzikù ò atdí ale r̀í mipfò, ndàbhù ma òmvù-fò.» ²² Ní izù ǹuka Yèsù bhà ábhàlì atdíò nyé, 'àd̀ù 'òpè 'òngù dhu atdídrá ò kà-tsù, 'òwù àtìna r̀ò: «Tí ima ndí Ádr̀ngbàlè?» ²³ Ní Yèsù adù dhu àdu abád́hí tó ndàtì: «Yà atdíkpá mà m̀fò tsùka nà kyàwì ò ale ní ndí r̀í mipfò, ndàbhù ma òmvù-fò. ²⁴ Indrù t'íd̀hùnà r̀òvè yà Kàgàwà bhà Andítá r̀nnona d̀nà dhu bhèyi. P̀bétù, kípfò r̀í ndàbhù òmvù-fò ale r̀í'ì ádr̀ngbà àp̀bè ò! Dhu akána nzí kòdhì ndí ale mà!» ²⁵ Ní Yudhà, yà Yèsù nípfò r̀í ndàbhù òmvù-fò ale,

náakò ɔte, ndivù dhu kà-tsä, ndàti: «Tí ima ndi Màlimò?» Ní Yèsù adè dhu àdu kà tò, ndàti: «Nyí ní ndí ka nyí nyèndè.»

Ádrùngbàlè Yèsù nábhè rí kirè ònyè

(Mrk 14.22-26; Luk 22.15-10; 1Kò 11.23-25)

²⁶ Dhu ònyè í'í òná kàsùmí ð, Yèsù idiyi m̀egati, ndàlè foná. Ní òtsò ndí ndàbhè Kàgàwà tò dhu-dzidò, k̀k̀k̀ kà-ònga, ndàdè ùndòna p̀b̀indà ábhàlì-f̀s, ndàdè àtina abádhi ní: «Nyàkò yà dhu, nyàdè ònyèna. Ngbòdu ní yà.» ²⁷ Tdítdò kídíyí *dìvayi rí'í òná kòpà ndàlè foná. Ní òtsò ndí ndàbhè Kàgàwà tò dhu-dzidò, k̀àdè kàbhè abádhi tò, ndàdè àtina: «Nyí'í kórò, nyòm̀vè ka. ²⁸ Yàrí ní azùdu, yà ìndrù nùngbò Kàgàwà mànà azu, ndrìrò ábhò ale-okú d̀ò r̀ò ndí nùf̀ù, ndí'í Kàgàwà nùb̀à tí ìndrù t̀ò nzérenga abádhi tò. ²⁹ Ma mátina nyí ní: Ròpè ndí kòmbí, ma mí nzí yàrí d̀ìvayi nóm̀vè t̀dítdò, ràrà àhù d̀ìvayi owátá nóm̀vè àlè kowuya atdíkpá nyí mànà Àbadu Kàgàwà bhà ádrùngbànga t̀ò idzi ð dhu ð.» ³⁰ Adiyè í àyè dhu-dzidò, abádhi adè òwu *mìzèyitunì tí kátina itsu náarí'í òná p̀b̀irì d̀ò.

Yèsù rí Péterù rí ndòdho dhu nóvo dhu

(Mrk 14.27-31; Luk 22.31-34; Yùw 13.36-38)

³¹ Wò dhu-dzidò, Yèsù adè àtina p̀b̀indà ábhàlì ní: «Indo, yàrí iku ð, nyí kórò, nyí nyí m̀abha atdírd. Obhó tí, Kàgàwà bhà bhùkù ò ka kándí dhu kati:

«Ma mohoya tàrà t'ùndatatalé,
tàrà ràdè 'ífalà kórò ngari ònà^h.»

³² P̀b̀étè, ma m̀ingbè ma dhu-dzidò, ma madèya àrà nyòdò Gálilayà t̀ò p̀b̀irì ò r̀ò.» ³³ Ní Péterù apè ɔte, ndàdè àtina Yèsù ní: «Ngùkpà ale mà rí mbà nyèbha, ní ma mí nzí nyèbha akekpà màtí.» ³⁴ Ní Yèsù adè àtina kà ní: «Ma mí obhó dhu ǹǹǹ ìndè: «Indo, yàrí iku ð, inzà à'ù-akpà nápè òngò r̀òrò, nyí nyí'ina iwà nyí nyàtì ìbhè-g̀ǹna inzà nyí r̀éni ma r̀ò.» ³⁵ Ní Péterù adè dhu àdu kà tò, ndàti: «Ma mí nzí àtina akekpà màtí inzà ma r̀éni nyí, ìmbà dhu í'ina atdíkpà àlè káve nyí mànà dhu màtí.» Ndrìrò kórò ngùkpà ábhàlì náadè dhu ùndè ndí dhu bhèyi tí.

Yèsù rí ndìtsò Gètèsèmanì r̀ò dhu

(Mrk 14.32-42; Luk 22.39-46)

³⁶ Tdítdò, Yèsù mà p̀b̀indà ábhàlì mànà náawù ùvò Gètèsèmanì tí kátina atdí ngari ð. Ní k̀àdè àtina abádhi ní: «Nyòkò ìrò ndàlè ma m̀àrà mìtsò òna ná.» ³⁷ Ní k̀àdè Péterù mà, Zèbèdayò bhà óyò inzo mànà núnzi, 'àdè òwu mànà ányì. Ní kí'í izè nà atdítdò, afina ràdè ndòpè ndinza ndí. ³⁸ Ní'í ní ndí k̀àdè àtina abádhi ní: «Afídu rí'í ábhò izè nyú nà, akye ma m̀vè dhu bhèyi. Ní nyòkò ìrò, ndrìrò nyòkò ìpìròrò, yà ma mádi dhu bhèyi.» ³⁹ K̀àdè àrà itseta ake, ndàdè ndìbvu obvò, ndàp̀bà nyina adziqpa nyú r̀ò. Ní k̀àdè ndìtsò, ndàti: «Àbá, ndí dhu ràdè ndònzì nánì, ìndrì wò àp̀bè t̀ò kòpà itse rùdù r̀ò. P̀b̀étè, ndí dhu àkà nzà ndònzì ndí ma mòzè ka dhu bhèyi, k̀àkà ndònzì ndí yà nyí nyú nyí nyòzè ka dhu bhèyi.» ⁴⁰ Ní k̀àdè ndàdu kòkò ìbhè ábhàlì-tí'ò, ndàdè abádhi nótu iwà ùdho r̀ò. Ní k̀àdè dhu ìvu Péterù-tsä, ndàti: «Nyí nyàdè tí obhó òko ìpìrò r̀ò ma mànà atdí adiyí-ò-sisè màtí?» ⁴¹ Nyòkò ìpìròrò, ndrìrò nyètsò nyí akye nyí nyòtsúna umvútá ò ní. Alafí nózè ndònzì idzi dhu, p̀b̀étè ale-ngbò rí ndí í'í ìvívì í dhu t'ònzita tò.»

⁴² Oyo rí kisè ní, k̀indrì ndí itse t̀dítdò abádhi-tí r̀ò, ndàdè ndìtsò yà dhu bhèyi: «Àbadú, yàrí àp̀bè t̀ò kòpà náapè í'í ìnzí ráda dùdu ná inzà ma m̀òm̀vè r̀òrò dhu tí, ní itse afinè òzè dhu r̀onzi ndí!» ⁴³ Ní, ábhàlì-tí'ò ndí ndàdu ndí r̀ò, k̀àdè abádhi òtu iwà ùdho r̀ò, atdítdò idho rí'í nyìkpòya ð nídhunì. ⁴⁴ Yèsù ǹíva ndí, ndìndrì ndí itse t̀dítdò abádhi-tí r̀ò. Ní ìbhè rí kisè ní, k̀àdè ndìtsò, ndèndè yà angyi ndí ndàrà ùndòna r̀ò ɔte k̀èlè. ⁴⁵ Tdítdò k̀àdu

⁸26.30 Ka kuyèná ní Zàb 113–118

^h26.31 Zàk 13.7

ndí ábhàlì ì, ndàdè àtìna abádí nǎ: «Nyí pbání òko nyí nyòko òdhò nyí nyòdhò ró! Nyí pbání nyàsò nyí? Nyàndà! Kàní Ìndrù t'ídhùnà nábhù ka kí nzérenatáale-fó nǎ kàsùmí náká wà. ⁴⁶ Ní nyìvà nyí, kòwu! Kàní ma àbhù rí òmvù-fó ale nǎrà wà!»

Yèsù nàlù ka kí kosò dhu

(Mrk 14.43-50; Luk 22.47-53; Yùw 18.3-12)

⁴⁷ Yèsù rǒte ònaná, Yudhà, atdí kumí dòná óyó ná kàbhà ábhàlì nzínzì ò atdí ale, nǎtò ndí ábhò ihé-yà mànà owùna ò. I ale-fó ní'ì obhí-akpá mà, mùgò mànà. Abádí níví ní'ì pbàkùhání tó ádròdrò ale mà, Pbyàhùdí ò pbàkùrù mànà. ⁴⁸ Ndi Yudhà yà Yèsù nípfò rí ndàbhù rí òmvù-fó ale, ní'ì iwà ndí ndonzina Yèsù ka kuni tí rónà dhu nènòna ihé-yà tó. Kàtí abádí nǎ: «Ma mámbòna ale ní'ina ndí nyí nyí atdyúna òho ale. Ní nyàlè ka dòtsí.» ⁴⁹ Ní Yudhà náandri ányirò ró tí Yèsù-tí'ò, ndàdè kàtsè ndàtí: «Yàmbà Málímò!» Kádè kàmbo. ⁵⁰ Ní Yèsù adè dhu àdu kà tó ndàtí: «Odhi, ónzì nyí nyàrà ònzìna dhu!» Nírò ní ndí ngùkpà ale náadè ìndri, àlù Yèsù, àdè òsòna. ⁵¹ Ní Yèsù mà ní'ì mànà ale nzínzì ò, atdí ale nídhá pbìndà ìla tó obhi-akpá, ndè'á pbàkùhání tó ádròdrò ale dó kamà bhà kasatáale-bì ní. ⁵² Ní Yèsù adè àtìna kà nǎ: «Ádù pbàkè obhi fíndá ngari ò. Obhó tí, kóró ale yà obhi ùgu arí ìndrù tó, nǎwèya obhi ní tí. ⁵³ Nyí nyirè tí dhu ìnzì ma ràmbèna màdzèna nónzì Àbadu Kàgàwà-fó, ràdè atdí kumí dòná óyó ná dònà róse ìla t'úgyeta tó pbìndà màlàyíkà tó pìkò níbhò idù ányirò ró tí? ⁵⁴ Pbetù, ndi dhu bhèyi kí'ì rò, yà àndí ka kandí Kàgàwà bhà Andítá ò dhu náakána ìngbà dhu bhèyi? Obhó tí, ndi Andítá ràtina kà rākà ndònzì ndí ndi dhu bhèyi.»

⁵⁵ Ndi kàsùmí ò, Yèsù adè àtìna ihé-yà nǎ: «Ádhu nyí nyíwu ma nàlù fàkù obhí-akpá mà, mùgò mànà ná, ogbotáale nàlù ríwu ale bhèyi nǎ? Bilinganà ma múbhì àdì rò mambe dhu ùdhe dó Kàgàwà bhà idza ò ró, ìnzì nyàdè ma àlù. ⁵⁶ Pbetù, kóró kòkò dhu nónzì ì ndí nǎ Kàgàwà bhà *pbánábí náandí dhu náaká tí.» Nírò ní ndi kóró ábhàlì nǎwà àbadhi, 'àdè òtse.

Yèsù rǎ'ì Pbyàhùdí-bvù ádròdrò anya nítdí arí ale-ònzì dhu

(Mrk 14.53-65; Luk 22.54-55,63-71; Yùw 18.13-14,19-24)

⁵⁷ Yà Yèsù nòsò ale náawù kà ná *pbàkùhání tó ádròdrò ale dó kamà, Kàyafá tí kátina bhà, yà Músà bhà Úyatá tó màlímò mà, pbàkùrù mànà núnú ì ì. ⁵⁸ Péterù adè àdì itseta ndámbe àrà dó Yèsù-owù ò, ndàrà àhù pbàkùhání tó ádròdrò ale dó kamà bhà idza-lí'ò. Ní kàtsù idza-ngbò ka kàkpòrò ní kàlì ò, 'àdè òko obvò atdíkpá sàndírì mànà, ndí nǎ ndí ndala tí wò dhu rǎrà ìku tí dhu.

⁵⁹ Ní pbàkùhání tó ádròdrò ale mà, Pbyàhùdí-bvù ádròdrò anya nítdí arí ngùkpà ale mànà kóró, náambèna títò dó màtí ka kí Yèsù nòbhù dòná dhu nónè dó, ndí nǎ kadè tí kòhò. ⁶⁰ Pbetù, ìmbà títò tó ábhò ngàmì mà níwúw, 'ènd títò kà-dó, ní abádí náabà nzà atdí dhu mà. Nírò ní ndi óyó ale nǎtò ì, ⁶¹ 'àdè àtìna: «Wòrì ale átí: ndí rǎràdè Kàgàwà bhà idza nùgolo, ndàdè òsìna tǎdítò ìbhù idho ò.»

⁶² Ní pbàkùhání tó ádròdrò ale dó kamà nívà ndi, ndidè, ndàtí Yèsù nǎ: «Nyí tí obhò dhu àdù? Ádhu kòkò ale rúnona dèm?» ⁶³ Pbetù, Yèsù adè ìnè ìnè tí. Ní wò kamà adè àtìna kà nǎ: «Yà ìnzì aróvè Kàgàwà-òvò ró, ma mòzè nyòtsò dhu nyú. Nyí tí Krístò, Kàgàwà t'ídhùnà nyú?» ⁶⁴ Ní Yèsù adè dhu àdu kà tó, ndàtí: «Nyí ní ndi ka nyí nyènd. Pbetù, ma mí obhò dhu nǎno fàkù: Ròpè ndí kòmbí, nyí nyí Ìndrù t'ídhùnà nàlì ádràngbànga tó òbí ná arí'ì Kàgàwà bhà fangà dònà rò àdì ró. Ndirò, nyí nyalaya ka átò ádràngbà àpù dó rǎrà òrù-akpá ò rò ró.» ⁶⁵ Ní pbàkùhání tó ádròdrò ale dó kamà nǎwà rónà mberù-ònga, ndàdè àtìna ihé-yà nǎ: «Kènd dhu nzere nyú Kàgàwà ní! Ìmbà àlè kí'ì ngàmì-atdyú ná tǎdítò. Nyí nyirè wà kènd Kàgàwà ní dhu. ⁶⁶ Ní ádhu nyí nyirè kà dó?» Ní ihé-yà adè dhu àdu kà tó 'àtí: «Kàkà wà ndòvè.»

⁶⁷ Wò dhu-dzidò, abádí nùso isò Yèsù-nyìkpò ò, 'àdè kùdù ùngürù ì ùngürù òtsúya nǎ. Ngùkpà ale nóowúnà kèpbi ró, ⁶⁸ 'àdè àtìna kà nǎ: «Nyí Krístò, átí pé nyí nòpbi ale fàkà!»

Péterù rätina inzà ndi rüni Yèsù dhu

(Mrk 14.66-72; Luk 22.56-62; Yùw 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Péterù ní'ì iri ndi ndädi idza-lí rō. Ní kasu tō atdí tsibhále níndri kà-ti'ò, ndädù àtina kà ní: «Inyi mà átò, nyí nyí'ì atdíkpá Yèsù, Gàllilaya tō pbiñ ð ale màna.» ⁷⁰ Pbéù, Péterù adù wò dhu nágò kóró ale-ònzì rò, ndàti: «Inzá ma màni wò nyi nyùnna dhu.»

⁷¹ Wò dhu-dzidò, Péterù adù ndi'v, ndàrà idza-ngbò ka kákpòrò ní kàli-li'ò. Ní kasu tō ngätsi tsibhále náala ka, ndädù àtina ànyirò ì'ì ale ní: «Yàri ale mà ní'ina atdíkpá Yèsù, Nàzàretì ale màna!» ⁷² Ní Péterù adù wò tsibhále ùnd dhu nágò tdi'ò, ndädù dhu nyú òtsò, ndàti: «Inzá ma màni wò ale.» ⁷³ Ní inzà kàsuni nùdá abho màtí rórò, ànyirò ì'ì ale náandri Péterù-ti'ò, 'adù àtina kà ní: «Obhó nyú, nyi ní abádhi nzínzi ð atdí ale. Obhó tí, mà màni nyi yà nyi nyóte tí dhu rò.» ⁷⁴ Ní Péterù adù òte nópè, ndàti abádhi ní: «Kägàwà náka ndòtì ànyádu! Ma mòtsò wà dhu matí, inzà ma rüni wò ale!» Ní ànyirò rò tí à'ù-akpà náadù òngò. ⁷⁵ Nírò ní ndi Péterù adù yà Yèsù nùnna fìndà dhu níre. Kàti: «Inzá à'ù-akpà nápe òngò rórò, nyi nyi'ina iwà nyi nyàti ìbhù-gùna, inzà nyi rüni ma rō.» Ní Péterù adù àhù iri, ndädù ndòpè ndòdzì ádrùngbà izu nyú nà.

Yèsù nà ka kówu ùvò Pilatò-ònzì dhu

(Mrk 15.1; Luk 23.1-2; Yùw 18.28-32)

27 ¹ Kútsingánà nyú, *pbàkùhání tō ádròdrò ale mà, Pbàyàhúdí ð *pbàkùrù màna kóró, níri ì atdíkpá, ndíni ì abhè tí Yèsù kohò. ² Ní abádhi náabhù ka kùtsi, 'adù òwu abhùnà Pilatò-fó. Ndi Pilatò ní'ì Pbarómá tō pbiñ ð *lìwalì.

Yudhà rí ndätsi dhu

(Kas 1.18-19)

³ Yudhà, yà Yèsù nípfò ndàbhù òmvù-fó ale, níitdègu kà-dò ka kòtò anyà ndíni ka kohò tí dhu níri, ní kápè ndirè nga yà ndi ndònzì dhu ð, izu ràdù ndàka atdíò. Ní kidyi yà ndi ndàkò ìbhù kumi fùrangà-kpò, ndàrà àdunà pbàkùhání tō ádròdrò ale mà, Pbàyàhúdí ð pbàkùrù màna fò'ò. ⁴ Kàdù àtina abádhi ní: «Ma màfá dhu nzére nyú, ìmbà afátà nà ale ma nípfò òve tò nídhunì.» Pbéù, abádhi adù dhu àdu kà tò 'àti: «Inzá wò dhu àndà mà. Òtèñu ní ndi!» ⁵ Ní Yudhà adù wò fùrangà níwò Kägàwà bhà idzá, ndädù àhù, ndàrà ndätsi.

⁶ Pbàkùhání tō ádròdrò ale nùwá wò fùrangà-kpò, 'adù àtina: «Àlè tō Úyátà návi nzà àlè rüli yàri fùrangà perè tí ka kùbho Kägàwà bhà idzá fùrangà nùlì ka karí ònà *sàndukù ð. Obhó tí, ndi fùrangà ní ìndrù-azù ka kòdzì rónà fùrangà.» ⁷ Abádhi níitdègu 'iri ndi fùrangà ð, ní abádhi adù òwu ità òru arí ale bhà ìnga nòdzì kà-rò, ndíni ka kongó tí ìnzì ní Pbàyàhúdí nùtdu ònà. ⁸ Ndi dhu-okú ðò rò ní ndi, ndi ìnga nánzi ka karí ìndo màtí «azu tō ìnga» tí. ⁹ Ndi dhu bhèyi ní ndi, yà Kägàwà bhà *nabi Yèrèmiyà nùno dhu náaká. Kàti: «Abádhi níidyi ìbhù kumi fùrangà-kpò yà Pbaìsràyélì níri ì dònà ka ka kodzi tí rónà. ¹⁰ Abádhi adù ndi fùrangà nídyì, 'abhù ità nòru arí ale bhà ìnga rò, yà Ádrùngbàlè Kägàwà nùyá idù dhu bhèyi'!»

Pilatò rí dhu nóngù Yèsù-tsù dhu

(Mrk 15.2-5; Luk 23.3-5; Yùw 18.33-38)

¹¹ Wò dhu-dzidò, Yèsù níidè l'wali-ònzì. Ní l'walì níwú dhu kà-tsù ndàti: «Nyi tí Pbàyàhúdí tō Ádrùngbà *kamà?» Ní Yèsù adù dhu àdu kà tò ndàti: «Inyi ní ndi ka nyi nyùn.» ¹² Tdi'ò pbàkùhání tō ádròdrò ale mà, pbàkùrù màna náadù kòbhù, pbéù kàdù nzà atdí dhu mà nádu. ¹³ Nírò ní ndi Pilatò adù àtina kà ní: «Nyi nyirè tí nzà wò kóró ka kùndò dènu dhu?» ¹⁴ Pbéù, Yèsù adù nzà atdí dhu mà nádu kà tò, idho ràdù l'walì náko atdíò.

¹27.10 Yèr 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15; Zàk 11.12-13

Yèsù-ànyà nótđi ka kí ndíńí ka koho tí dhu

(Mrk 15.6-15; Luk 23.13-25; Yüw 16.39–19.16)

¹⁵ Bilí, yà *Pásika tó mēhendù-ídhò náarírà dhu bhēyi, līwalì bhà màndà ní'í ndikòlò atdí ale, yà ihé-yà nózè kikòlò imbi ò rí'í ale nzínzi ð rò. ¹⁶ Ní ndi nnganí, yà atdíđ òvòna òtò ndi Bàrabà tí kátina atdí ale, ní'í imbi ò ka kòsò rò. ¹⁷ Ní ihé-yà níitdègu 'àndù, ní Pilatò ivú dhu abádhi-tšǎ, ndàti: «Ádhi nyé nyòzè mikòlò fūkà? Tí Yèsù Bàrabà? Ndirò tí Yèsù, yà *Kris̀tò tí kátina ale?» ¹⁸ Pilatò nēuni dhu mbēyi nyé abádhi rīwù kà nà fona ò kádhà nónzi ì í dhu-okú dō rò.

¹⁹ Ní Pilatò àdi anya t'ítđita tó tombi dō rórò, kà-ve níivi tūna kà tò, ndàti: «Nzitsù nyi wò imbà rí'í afátà nà ale bhà dhu ò. Obhó tí, indo kúbhingá, ma màbà àp̀bè abhò nyé onyà-bvè kókú dō rò.» ²⁰ P̀bétǎ, p̀bàkùhání tó ádr̀dr̀ò ale mà, p̀bàkèr̀è mànà níitsu dhu ihé-yà-dò ð, ndíńí Bàrabà nonzi tí kikòlò, kadè Yèsù nóhò. ²¹ Ní līwalì náákò òtè tđítđ, ndívu dhu abádhi-tšǎ ndàti: «Ádhi ndi kákà óyò ale nzínzi ð nyé nyòzè mikòlò fūkà?» Ní abádhi adè dhu àdu kà tò 'àti: «Bàrabà!» ²² Ní līwalì adè dhu ivu tđítđ abádhi-tšǎ, ndàti: «Olu, ádhu ndi Yèsù Kris̀tò tí ka kátina ale ní ma m̀nzina?» Ní kórò ale náadè dhu àdu kà tò, 'àti: «Étò ka *m̀sàlabhà dō!» ²³ Ní Pilatò níivú dhu tđítđ ndàti: «Ádhu nyé ndi káfǎ?» Níró ní ndi abádhi adè idè àrì nyé tí, 'àti: «Étò ka m̀sàlabhà dō dhé!» ²⁴ Dhu ònzì lèmana dhu mà, indr̀-tsi àva ndi tí dhu mànà dhu ndi ndàla rò, Pilatò níivú idha, ndù'ò otsúna ní ihé-yà-ònzì rò, ndàdè àtina abádhi ní: «Wò ale-azù àbhè ka kí r̀f̀f̀è ndi dhu ò ma mí mbà í'í! Òtèkè ní ndi.» ²⁵ Ní kórò ihé-yà adè dhu àdu kà tò 'àti: «Kázù àkà ndàdi d̀ka-tsirò f̀kà nzónzo mànà.» ²⁶ Níró ní ndi Pilatò adè Bàrabà níkòlò abádhi tò. Kádè Yèsù àbhè kəvi asé ní, ndàdè àbhənà kowù ètonà m̀sàlabhà dō.

P̀bànowí rí Yèsù iwà dhu

(Mrk 15.16-20; Yüw 19.2-3)

²⁷ Pilatò bhà p̀bànowí náawù Yèsù nà līwalì bhà ádr̀r̀ngbà idzá-yà-ba ò, kórò p̀bànowí tó pikò rádù 'àndu r̀nà. ²⁸ Ní abádhi nēwa kà-rò m̀dzarè, 'adè òlòlù kanzè náfo kà-rò. ²⁹ Tđítđ abádhi akp̀r̀ò okp̀ena nà itsukp̀-ozo tó m̀k̀k̀k̀, 'adè àfona kà-dò rò. Abádhi adè izò^k nábhè kà r̀l̀f̀ fangà tó otsúna ní. Wò dhu-dzid, abádhi nóowúnà 'èko rò otdyàya dō k̀nzì, 'adè òwu kiwa rò, 'òp̀bi sàlutì f̀ndà, 'adè àtina kàn: «Yám̀bè P̀bàyahúdí tó Ádr̀r̀ngbà kamà!» ³⁰ Abádhi nóowúnà iso núso rò kà-dò, 'adè òwu izò nífha rò kà-fò rò, 'èti kà-dòtsirò ní. ³¹ Wò dhu bhēyi ì àvu kà-rò dhu-dzid, abádhi níwa òlòlù kanzè kà-rò rò, 'adè kà-rò m̀dzarè nyé nífò kà-rò tđítđ. Wò dhu-dzid, abádhi adè òwu kà nà, 'òwu ètonà m̀sàlabhà dō.

Yèsù nùtò ka kí m̀sàlabhà dō dhu

(Mrk 15.21-32; Luk 23.26-43; Yüw 19.17-27)

³² Yèr̀usàlemà tó kigò ò rò ì úvò rórò, abádhi náatù ì Kùreni tó kigò ò atdí ale nà. Ndi ale-òvò ní'í Simoni. Ní p̀bànowí adè k̀t̀t̀ r̀nò Yèsù bhà m̀sàlabhà. ³³ Ní abádhi awù ùvò atdí ngari G̀l̀l̀gòtá tí kátina ò. G̀l̀l̀gòtá-tì ní ale d̀-ka tó ngari. ³⁴ Ányì abádhi náabhè tdyòkpò nà ka kàngbò *d̀ivayi ndíńí Yèsù ómvé tí. Ní ka ndi ndinè rò, Yèsù adè nzà kòzè ndòmvè. ³⁵ Wò dhu-dzid, abádhi nùtò ka m̀sàlabhà dō, 'adè kà-rò m̀dzarè néndò f̀yá ngàlà ð ì òvè rórò. ³⁶ Wò dhu-dzid, abádhi adè òko obvò, 'àmbe kà-ngbò nódò dō. ³⁷ Kà-d̀nà, abádhi ap̀bà àndí ka k̀ndí dhu d̀nà bháẁ-ngba. Í andítà ní'í kà-ànyà ka k̀t̀t̀ ndíńí ka koho tí okúna dò rò afátà nítè rí. Ndi andítà ní'í: «Yàrí ní Yèsù, P̀bàyahúdí tó Ádr̀r̀ngbà kamà.» ³⁸ Ndirò ka k̀t̀t̀ óyò ogbotále m̀sàlabhà dō kà mànà, atdí ale kà tó fangà d̀nà rò, ndirò ngàtsi ale kàbhà ígù d̀nà rò.

ᵐ27.28 Òlòlù kanzè ní'í P̀bàr̀mà tó p̀bànowí nēuf̀nà mberè.

ᵐ27.29 Ndi izò nēuwè dhu ní'í ádr̀r̀ngbà kamà-fò mùgò.

³⁹ Ányírò ráda ale nóowúnà dhu nánò rǒ kà nǐ, 'àdù òwu òya nóbhi rǒ. ⁴⁰ Abádhí owúnà àtìná rǒ ka nǐ: «Ínyì, yà Kàgàwà bhà idza nyi nyátsù nyugolo, nyadù òsinà ìbhù idho ò rò, ìgù pé nyi nyi-tírò! Nyi nyapé ì'ì Kàgàwà t'ídhùná nyú tí, nǐ ífo pé mèsàlabhà dǒ rò.»

⁴¹ Pbakùhání tó ádròdrò ale mà, Músà bhà Úyátá tó màlímó mà, Pbayàhúdí ò pbàkùrù màná nùgbò ka ndi dhu bhèyi tí, 'àti: ⁴² «Kìgù ngùkpà ale, pbètù kà rǐ nǐ àdù ndìgù ndìtírò! Ka ná tí Pbaìsràyélí tó Ádrèngbà kamà? Kífo pé kòmbi mèsàlabhà dǒ rò, ndirò nǐ ndi mà madùna kà'ù. ⁴³ Kǎ'ù Kàgàwà, ndirò kǎti: «Mà nǐ Kàgàwà t'ídhùná.» Nǐ kàndà pé Kàgàwà rǐ kìgù kòmbi dhu.» ⁴⁴ Ndirò kǒkò kà-tí ka kùtòná mèsàlabhà dǒ ogbotále nùno dhu kà nǐ ndi dhu bhèyi tí.

Yèsù rǒvè dhu

(Mrk 15.33-41; Luk 23.44-49; Yùw 19.28-30)

⁴⁵ Ròpè ndi azà adyifò-sisì adyìbhengá nga tó ò rò, ràrà àhù àrègyètdí adyifò-sisì adyídò nga tó ò, ìnò-yà níubvú ndi kórò ndi pbiirì ò. ⁴⁶ Nǐ mbèmbè ndi àrègyètdí adyifò-sisì ò, Yèsù náakù orù tìna nyú nà, ndàti: «Èloyì, Èloyì, lamà sàbàkàtani?» Kà-tì nǐ: «Pbakà Kàgàwà, pbàkà Kàgàwà, ádhu nyi nyèbhà ma nǐ!» ⁴⁷ Ngúfe ale kǒkò ànyì rǒ ì'ì ale nzínzì ò nǐrì wò dhu, 'àdù àtìná: «Kà rǐ Èliyà nánzi.» ⁴⁸ Nǐ abádhí nzínzì ò atdí ale náakù, ndidyi sifongò, ndáfò ògyògyè òvayì ò. Wò dhu-dzidò, kǎdù kǐwà ndòtè ìzò-tsù dǒ, ndàdù àvanà Yèsù-tsù ndíní kándù tí ònà rǐ'ì òvayì. ⁴⁹ Pbetù, ngùkpà ale àdù àtìná: «Kàndà pé Èliyà rǐrà kìgù dhu.» ⁵⁰ Yèsù adù òkù tǎfídò àrǐ nyú tí, afina ràdù ìtǎ. ⁵¹ Ányírò rǒ tí, Kàgàwà bhà idzá ka kúsò mberè náadù ndífa, ònànga rùtù ndi òyo, ròpè ndi orè rò, ràrà àhù obvò. Mùtiti náabhè adzi rivi, bhalabhala tó odu ràdù 'àfa. ⁵² Ndirò, ìndrù ka kùtǎ òyà ìbhù-li'ò náadù 'àngbe. Nǐ yà Kàgàwà bhà ale tí ì arǐ'ì rǒrò èvè ale náadù 'àngbe. ⁵³ Abádhí núuvò ìbhu ò rò. Nǐ Yèsù ìngbè ndi dhu-dzidò, abádhí àdù òtsù Yèrùsàlemà ìlǐlǎ kìgò ò àbhò ale nyú ràdù ì àla ànyì. ⁵⁴ Pbarómá tó pbiirì ò atdí miyà pbànowí dǒ ádrèngbàle mà, yà Yèsù-ngbò nódò rǒ ùbhiná pbànowí màná, náala mùtiti nábhù adzi ràmbe ìvi dǒ dhu, kórò ndi ònòzì dhu màná. Nǐ òdo nǐsì atdí dǒ abádhí ò, abádhí ràdù àtìná: «Obhò nyú, yàrǐ ale nǐ'ì Kàgàwà t'ídhùná.»

⁵⁵ Àbhò vèbhále nǐ'ì ànyì rǒ 'àmbe 'ònzì rǐ dhu àndà dǒ ìtse rò. Ì vèbhále nǐ'ì Gàlilayà tó pbiirì ò rò íwù Yèsù-owù ò, 'òwù kà-kàsù nónzì rǒ vèbhále. ⁵⁶ Abádhí nzínzì ò ì'ì nǐ: Mágàdalà tó kìgò ò Màriyà mà, Màriyà, Yàkòbhò mà Yòzefù màná tsánà, ndirò Zèbèdayò bhà inzo tsánà màná.

Yèsù nótù ka kí dhu

(Mrk 15.42-47; Luk 23.50-56; Yùw 19.38-42)

⁵⁷ Pbaìsngànà, atdí ònzònzì ale nǐrǐ àhù Pilatò bhà. Ndi ale nǐ'ì Àrimàtàyò tí kátina kìgò ò ale, ndirò kǒvò nǐ'ì Yòzefù. Ka nǐ'ì Yèsù bhà *àbhàl'ì átò. ⁵⁸ Nǐ kǎrà Pilatò-tì'ò, ndàdù Yèsù-abvò nónzì. Nǐ Pilatò àdù ndi abvo návi kabhù kà-fò. ⁵⁹ Nǐ Yòzefù adù ndi abvo nǐdìyì, ndàkpòrò ngbòna yà abvo òtǎ ka karǐ ònà mberè-òwátá nǐ. ⁶⁰ Kǎdù àrà kòtǎ yà ndi nyú ka kòtǎyà tí ònà ndi ndabhè kogyè bhalabhala ò ìbhu ò. Wò dhu-dzidò, kǎdù ádrèngbà odu-fyà-ba nǐgèrè ndàpbi ndi ìbhu-li'ò nǐ, ndàdù àrà. ⁶¹ Mágàdalà tó kìgò ò Màriyà mà, ngàtsi Màriyà màná náadù òko ànyírò, ìbhu-tsànà.

Pbànowí rǐ Yèsù-adzidò-ngbò nódò dhu

⁶² Tsùtsà nǐnganí, *sàbatù-ìdhò tò ìndrù òbhòlòná ì ònà ìdho dzidò ùbho ìnga ò, pbakùhání tó ádròdrò ale mà, *Pbaìfàrisáyò màná màawù atdíkpà Pilatò bhà. ⁶³ Abádhí adù àtìná kà nǐ: «Ádrèngbàlé, wò tǐtò-ba nùno inzà ndi ndàpè òvè rǒrò dhu nìsè wà òkà. Kǎti, ìbhù idho dzidò ndi rìngbèya ndi òvè-bvù rò. ⁶⁴ Nǐ ndi dhu-okù dǒ rò, dhu àkǎ nyavi kòdò

wò adzido-ngbò ràrà àhù ìbhù idhò ò. Obhó tí, kàbhà ábhàlì rādù ìwu kǎ-bvò nówè, 'òwù nà, 'àdù àtìná ìndrù ní iwà kà rìngbè ndí òve-bvù rò. Ní wò ndí títò nàdù 'í' ngré nyú, ròsè yà angyi 'í' dòná.»⁶⁵ Ní Pilatò adù àtìná abádíhí nǎ: «Kǎnì p̀b̀anówí s̀andìrì tí oko tí. Ní nyòwu, nyádù ndí adzido-ngbò nábhu kòdò mbèyi yà nyí nyòzè ka dhu bhèyi.»⁶⁶ Ní abádíhí awù, 'àdù ize nfi ibhu-tsù ka kàpbi ní odu rò, 'àdù p̀b̀anówí nǎlì ràmbe ndí adzido-ngbò nódò dǎ.

Yèsù rí ndìngbè dhu

(Mrk 16.1-10; Luk 24.1-12; Yùw 20.1-10)

28¹ Tsútsá nǎnganí, sàbatù-idhò dzidò rùbho inga ð, M̀g̀adala tó kigò ð M̀ariyà mà, ngàtsi M̀ariyà màná náawù màmbì ð Yèsù ka kòtdù róngá náná.² Ní ǎrò rò tí, ádr̀ngbà mùtítì nǎsì, K̀ag̀awà bhà màlàyikà rādù ifo òr̀-akpà ð rò. Kádù odu nógèrè igi, ndàdù adì dóná.³ Kìlì ndí òvo nàmbilì dhu tó awawù bhèyi, kà-rò m̀dzarù rādù òwù tdyé, mb̀l̀ikàkù bhèyi.⁴ Ní ádr̀ngbà òdo nǎsì yà ibhu-ngbò òdò rò rúbhi s̀andìrì ð. Abádíhí adù 'òpè 'ámbe ìvi dǎ, ndirò 'àdù 'àwà obvò iwà ève ale bhèyi.⁵ Ní màlàyikà náapè òte, ndàtì vèbhàlè nǎ: «Ìnzì nyònzì odo. Ma m̀nì wà dhu nyí nyòmena ale r̀r̀r̀ Yèsù, yà *m̀s̀alabhà dǎ ka kútì ale.⁶ Kà rí mbà 'í' irò, kìngbè wà ndí yà ndí nd̀no dhu bhèyi. Nyiwù nyàndà pé kǎ-bvò ka kílì ràyi róngá.⁷ Ní nyòwu nỳno dhu tsàkàtsàkà kàbhà *ábhàlì tó nyàtì, ka rìngbè wà ndí òve-bvù rò, ndirò kà r̀r̀r̀ àrà nyòdò kòmbì G̀alìlayà tó p̀b̀irì ð rò. Ányì nga r̀r̀r̀ ndí nyí nyí ndàlǎ nǎ. Kòní ma m̀'í' nà f̀k̀k̀ ma m̀no tí dhu ní wò.»

⁸ Ní abádíhí nǎvà ì, 'òwù tsàkàtsàkà ibhu-tsàná rò, ùlè tí ì ùlè odo mà, ábhò dhèdhe màná nǎ ròrò. Ndirò abádíhí adù òtse 'òwù màk̀r̀r̀ nà Yèsù bhà ábhàlì tó.⁹ Ányìrò rò tí, Yèsù ìra, ndirò ndùsò abádíhí màná, ndàdù abádíhí nǎtsè, ndàtì: «Yám̀b̀.» Abádíhí adù ìndrì kà-tí'ò, 'ùl̀ ì kà-pfò rò, 'àdù kíf̀. ¹⁰ Ní Yèsù adù àtìná abádíhí nǎ: «Ìnzì nyònzì odo. Nyòwu nỳno dhu adòdu tó, ròwù G̀alìlayà tó p̀b̀irì ð. Ányì nga ní ndí, abádíhí rí malá nǎ.»

P̀b̀anówí ròwu Yèsù ìngbè ndí dhu nòvò dhu

¹¹ Otu ð kòkò vèbhàlè r̀r̀ ròrò, yà Yèsù adzido-ngbò nódò rò rúbhi p̀b̀anówí ǹnzì ð ngúfe ale náadù ì Yèr̀usalemà tó kigò ð. Abádíhí náawù kòkò kórò ì ǹnzì dhu náwe *p̀b̀ak̀hánì tó ádr̀drò ale tó.¹² Ní ì p̀b̀ak̀hánì tó ádr̀drò ale mà, P̀b̀yàhúdí ð *p̀b̀ak̀r̀r̀ màná núundu ì, 'àdù 'ìr̀ ndí nǎ ì ubhò tí ábhò f̀rangá nyú p̀b̀anówí tó.¹³ Abádíhí adù dhu èya ì p̀b̀anówí tó 'àtì: «Nyí nyowuna dhu òvò rò kpangba nyàtì, kàbhà ábhàlì rìwù kǎ-bvò nówè kùbhingá òdhò nyí nyòdhò rò.¹⁴ Ndirò *l̀walì ǹr̀r̀na gukyè ndí dhu, ní mà m̀nì wà mà mí kà-afí nábhu r̀k̀k̀ ndí tí dhu, ndirò màdù nyígu ìnzì nyàbá tí àp̀b̀!»¹⁵ Ní kòkò S̀andìrì náakò f̀rangá, 'àdù wò f̀yò ka k̀yà dhu k̀l̀l̀ ǹnzì. Ní ndí màk̀r̀r̀ náadù ndùgà P̀b̀yàhúdí ǹnzì ð, r̀r̀ àhù indo màtì.

Yèsù rí ndàvì p̀b̀indà ábhàlì tó dhu

(Mrk 16.14-18; Luk 24.36-49; Yùw 20.19-23; Kas 1.5-8)

¹⁶ Yèsù bhà atdí kumì dóná atdí nà ábhàlì náawù G̀alìlayà yà k̀t̀nà f̀yò p̀b̀irì dò.¹⁷ Ní ábhàlì nítdègu Yèsù nǎlǎ, ní abádíhí nǎf̀ ka. P̀b̀étà, dhèdhe abádíhí ǹnzì ð ale náa'ù nzá dhu Yèsù nyú r̀r̀r̀ ndí.¹⁸ Ní Yèsù adù ìndrì abádíhí-tí'ò, ndàdù àtìná abádíhí nǎ: «K̀ag̀awà níibho wà kórò ádr̀ngbànga fudú òr̀-akpà ð dhu-tsí dǎ, ndirò yà adzi ð dhu-tsí dǎ màtì.¹⁹ Ní'ò, nyòwu kórò p̀b̀irì ð ale-bvù, nyádù abádíhí nábhu r̀g̀èr̀ è ì, 'òngò p̀b̀akà ábhàlì tí. Ndirò, nyùbho b̀atizò abádíhí tó, Àba K̀ag̀awà-òvò rò, ka t'ídhunà-òvò rò, ndirò ìl̀l̀-Àlafí-òvò rò.²⁰ Ndirò, nyùdhe dhu abádíhí tó r̀f̀ yà kórò ma m̀yà f̀k̀k̀ dhu. Ndirò, nyèni dhu ma r̀r̀r̀ ìnè atdíkpá nyí màná, r̀r̀ àhù kórò yà adzi ð dhu-tsù náaraya ndòdì òná idhò ð.»